

Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Notitie reikwijdte en detail van het MER

Ministerie van Economische Zaken

Den Haag, april 2014

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Advies van de Commissie m.e.r.	5
3. Overzicht en samenvatting zienswijzen en reacties	23
3.1 Inleiding	
3.2 Samenvatting reacties betrokken overheden en reactie bevoegd gezag	
3.3 Samenvatting zienswijzen en reactie bevoegd gezag	
4. Ontvangen reacties geraadpleegde overheidsinstanties ..	37
5. Ontvangen zienswijzen	51
6. Startnotitie (concept notitie reikwijdte en detail)	93

1. Inleiding

Onderhavig document is de notitie reikwijdte en detail die de basis vormt voor het milieueffectrapport (MER) voor de proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog. Uitgangspunt voor deze notitie reikwijdte en detail vormt de startnotitie (de concept notitie reikwijdte en detail). Deze startnotitie heeft van 31 mei 2013 tot en met 11 juli 2013 ter inzage gelegen en een ieder is in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze daarop te geven. Tevens zijn de betrokken bestuursorganen geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Ook is de Commissie m.e.r. om advies gevraagd. Drie overheidsinstanties hebben naar aanleiding van de raadpleging hun reactie gegeven en er zijn 16 zienswijzen ontvangen.

Het advies van de Commissie m.e.r., waarin (voor zover relevant voor het MER) de ontvangen reacties en zienswijzen zijn verwerkt, wordt door het bevoegd gezag overgenomen. Het advies treft u aan in hoofdstuk 2 van deze notitie.

Hoofdstuk 3 bevat een overzicht en een samenvatting van de ontvangen reacties en zienswijzen, evenals een reactie van het bevoegd gezag daarop.

Alle reacties en zienswijzen zijn in hun geheel opgenomen in de hoofdstukken 4 en 5.

De startnotitie (de concept notitie reikwijdte en detail), die onderdeel uitmaakt van deze notitie reikwijdte en detail, is opgenomen in hoofdstuk 6.

De notitie reikwijdte en detail van het MER voor de proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog, wordt hierbij vastgesteld.

Den Haag, *8 mei 2014* (datum)

H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken

2. Advies van de Commissie m.e.r.

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

23 juli 2013 / rapportnummer 2815-33

1. Hoofdpunten van het MER

GDF SUEZ E&P Nederland B.V. (hierna: GDF SUEZ E&P) verwacht op grond van seismisch onderzoek de aanwezigheid van gasreserves in twee 'blokken' (N7b en Schiermonnikoog-Noord) van het Nederlandse deel van de Noordzee¹. GDF SUEZ E&P heeft het voornemen om ten noorden van Schiermonnikoog één of twee proefboringen uit te voeren om te onderzoeken of er in de diepe ondergrond van deze 'blokken' voldoende aardgas aanwezig is en te bepalen of de winning daarvan haalbaar en rendabel is. Als uit de proefboring blijkt dat er een economisch winbare hoeveelheid aardgas aanwezig is, is GDF SUEZ E&P voornemens over te gaan tot gaswinning.

Procedure

Het uitvoeren van een proefboring is m.e.r.-beoordelingsplichtig. GDF SUEZ E&P heeft besloten een m.e.r.-procedure te doorlopen vanwege de ligging van het winningsgebied in de nabijheid van de Waddenzee en ten dele onder Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, enerzijds om een volledig beeld te geven van alle milieueffecten en anderzijds om zoveel mogelijk zekerheid te krijgen over de vergunbaarheid van het project. Het op te stellen milieueffectrapport (MER) moet inzicht bieden in de milieugevolgen van de proefboring, en zal daarnaast een doorkijk naar de gevolgen van de gaswinning geven. Het MER is gekoppeld aan de melding in het kader van het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (Barmm). Het Ministerie van Economische Zaken is het bevoegd gezag. Voor de besluitvorming over een eventuele gaswinning zal een aparte m.e.r.-procedure doorlopen worden.

In dit advies gaat de Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')² in op de reikwijdte en het detailniveau van het MER betreffende de proefboring. Daarnaast geeft zij ten behoeve van de doorkijk op de winningsfase op hoofdlijnen aan wat zij, uitgaande van de huidige wet- en regelgeving, de stand van de techniek en de bestaande inzichten, van belang acht. Dit deel van het advies is gericht op de doorkijk die onderdeel uit zal maken van het MER en is uitdrukkelijk niet bedoeld als een advies over de reikwijdte en detailniveau van het MER voor de gaswinning.

Hoofdpunten

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een duidelijke uitleg over het project en de processtappen, mede gezien de verwachte maatschappelijke aandacht.

¹ De Noordzee is ten behoeve van de verdeling van mijnbouwrechten administratief ingedeeld in 'blokken'. Het 'blok' Schiermonnikoog-Noord ligt aan de noord oostzijde van Schiermonnikoog, voor een klein deel onder het eiland en grotendeels ten noorden daarvan. Het 'blok' N7b ligt ten noorden van Schiermonnikoog op circa 5 tot circa 18 km afstand. Deze 'blokken' hebben geen relatie met de ligging van (potentiële)gasvelden en geven eveneens geen indicatie van de invloedssfeer van de gaswinning.

² De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

- Een beschrijving van de milieu- en natuurgevolgen tijdens de aanleg en het gebruik van het boorplatform, in het bijzonder van (onderwater)geluid, lichtemissies (inclusief affakelen) en de effecten van emissies naar water en lucht.
- Een beschrijving van de gevolgen voor de beschermde natuurgebieden.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de 'Startnotitie RCR project proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog' (hierna: startnotitie). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in deze notitie voldoende aan de orde komen.

2. Achtergrond en besluitvorming

2.1 Doelstelling, achtergrond en besluiten

In de startnotitie is, ten opzichte van de doorkijk op de gaswinning, relatief weinig aandacht besteed aan het voornemen; de proefboring. Dit geldt voor de doelstelling, het beleidskader, de alternatieven en uitvoeringsvarianten, het beoordelingskader en de milieueffecten. De zwaarte en de aard van de activiteiten en de daarmee samenhangende milieueffecten van de proefboring zijn naar verwachting kleiner dan die van de gaswinning. De milieueffecten van een proefboring zijn immers tijdelijk en bodemdaling, een belangrijk milieuaspect bij gaswinning, treed bij een proefboring niet op. De Commissie is desondanks van mening dat het zwaartepunt in het MER op de proefboring moet liggen, aangezien het MER opgesteld wordt voor de besluitvorming over de proefboring.

Maak in het MER een duidelijk onderscheid tussen het MER voor de proefboring en de doorkijk naar de gaswinning. Sluit wat betreft de diepgang van de doorkijk aan bij het doel van deze doorkijk (transparante besluitvorming en vergunbaarheid van de gaswinning).

De onderdelen doelstelling en achtergrond kunnen, rekening houdend met het onderscheid tussen de proefboring en de gaswinning, in het MER uitgewerkt worden op basis van hoofdstuk 2 en 5 van de startnotitie.

De m.e.r.-procedure wordt doorlopen voor de melding in het kader van het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (Barmm). Voor de gaswinning zullen andere besluiten genomen worden. In hoofdstuk 5 van de 'startnotitie' is een overzicht gegeven van deze besluiten met een toelichting op de besluitvorming en de toepassing van de rijkscoördinatie-regeling. Neem dit over in het onderdeel doorkijk in het MER, geef daarbij aan wat globaal de tijdsplanning is.

2.2 Beleidskader

Geef in het MER expliciet aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor de proefboring en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Geef in de doorkijk het beleidskader voor de gaswinning.

Werk daarbij het 'kleine veldenbeleid' uit conform de startnotitie. Ga in het MER in elk geval in op de randvoorwaarden voor het voornemen die volgen uit de Kaderrichtlijn mariene strategie (KRM), de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet, en de Ecologische Hoofdstructuur (zie hiervoor het Integraal Beheersplan Noordzee 2015).

Besteed eveneens aandacht aan wet- en regelgeving over de grens, bijvoorbeeld het Eems-Dollard estuarium, aangezien sommige effecten, bijvoorbeeld die van onderwatergeluid, ver kunnen reiken.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit betreft één of twee proefboringen. Geef in het MER aan in welk geval een tweede proefboring wordt uitgevoerd en waar die dan zal plaatsvinden. Geef in het MER een beschrijving van het boorplatform en van de installatie ervan. Ga daarbij tevens in op andere initiatieven in de omgeving die mogelijk van invloed zijn op de effectbeoordeling.

3.2 Alternatieven en mitigatie

De startnotitie noemt in hoofdstuk 3 al logische alternatieven en uitvoeringsvarianten, maar de Commissie ziet daarnaast andere oplossingsrichtingen. Onderzoek of er voor (onderdelen van) het voornemen andere realistische alternatieven met milieuvoordelen zijn. Deze kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op:

- locatiealternatieven voor proefboringen; van belang is of deze alternatieven consequenties kunnen hebben voor effecten op kwalificerende waarden, in het bijzonder verstoringseffecten op zeevogels;
- alternatieven in de tijd, waardoor ecologisch belangrijke/gevoelige periodes vermeden worden;
- technische aanleg(bouw)alternatieven die geen of fors minder onderwatergeluid produceren; voor bijvoorbeeld heiwerkzaamheden zijn diverse technische alternatieven voorhanden, zoals inboren of intrillen;
- (innovatieve) methoden om het geluid van heien te mitigeren³. Bijvoorbeeld langzaam aanvangen met werkzaamheden en geleidelijk de intensiteit opvoeren, ommanteling of de aanleg van een bellengordijn rondom de geluidsbron.

³ Maak daarbij gebruik van de meest recente kennis en informatie.

Calamiteiten

Besteed in het MER aandacht aan calamiteiten, bijvoorbeeld aan de hand van 'emergency response plannen' voor de voorgenomen activiteit. Besteed daarbij onder andere aandacht aan blow-outs en spills, en treed zonodig hierover in overleg met de Duitse autoriteiten. Modelleer daarbij ook een eventuele gas/condensaat blow-out, zodat de risico's beter in beeld worden gebracht en gezamenlijke 'emergency response plannen' daarop kunnen worden afgestemd.

3.3 Referentie

Beschrijf in het MER de huidige milieusituatie, inclusief de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieugevolgen. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van de ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied (inclusief het bestaand gebruik) en van nieuwe activiteiten waarover al is besloten.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

In aansluiting op hetgeen in de startnotitie is vermeld doet de Commissie de onderstaande aanbevelingen voor de beschrijving van de bestaande milieusituatie en de milieugevolgen.

4.1 Algemeen

Beschrijf in het MER de emissies naar water, zeebodem en lucht, de geluidemissies (onder water van booractiviteiten en boven water van met name helikopters) en de invloed van licht (inclusief affakkelen) in de opsporingsfase, zowel bij reguliere bedrijfsomstandigheden als bij calamiteiten en storingen. Geef daarbij aan of en op welke wijze emissies in de operationele fase van de proefboring worden gemonitord en welke emissiebeperkende maatregelen worden voorzien.

4.2 Natuur

4.2.1 Beschermd gebied

De gehele Noordzee maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Ga op grond van het integraal afwegingskader Noordzee⁴ na of het initiatief invloed heeft op de wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee.

⁴ Zie hoofdstuk 6 van het integraal Beheerplan Noordzee 2015

Bepaal welke Natura 2000-gebieden relevant zijn en effecten kunnen ondervinden van het initiatief⁵.

Geef, gelet op de ligging ten opzichte van Natura 2000-gebieden en de stikstofemissie als gevolg van het affakkelen, inzicht in de reikwijdte en omvang van deze stikstofemissie: maak inzichtelijk of er stikstofdepositie ter hoogte van groeiplaatsen van stikstofgevoelige habitattypen in de Duinen Schiermonnikoog en Duinen Ameland op kan treden, en of de kritische depositie waarden overschreden worden.

4.2.2 Gevolgen voor fauna

Ga in op de effecten op de fauna (bodemfauna, vissen, vogels, zeezoogdieren) die voortvloeien uit verstoring door (onderwater)geluid, licht, affakkelen en bewegingen en mogelijkheden om deze effecten te voorkomen. Geef hiertoe inzicht in⁶:

- de emissies van onderwatergeluid tijdens de proefboring (aanleg boorplatform, de boorwerkzaamheden, wijze van heien en boren, duur van de werkzaamheden), de reikwijdte van de geluidseffecten op vissen en zeezoogdieren, het effect van onderwatergeluid op vissen en zeezoogdieren en welke emissiebeperkende maatregelen worden toegepast;
- de emissies van geluid boven water (met name van helikopters), het effect daarvan op (foerageergebieden van) zeevogels en welke emissiebeperkende maatregelen worden toegepast;
- boortechnieken die toegepast kunnen worden waarbij effecten worden verminderd (denk aan de geluidsproductie, de duur van boringen, vertroebeling en waterkwaliteitseffecten)
- de emissies van licht (met name tijdens affakkelen) op trekkende vogels en welke emissiebeperkende maatregelen worden toegepast; betrek in de maatregelen ook de periode van de proefboringen in relatie tot de seizoensdynamiek van trekbewegingen en verplaatsingen van foeragerende vogels;
- de effecten van licht (onder andere door affakkelen) op vogels bij weersomstandigheden met slecht zicht (mist en laaghangende bewolking) tijdens vogeltrek en foerageerbewegingen, inclusief maatregelen om vogelsterfte tijdens het affakkelen te voorkomen⁷;
- de routes van vaar- en vliegbevingen en het verstoringseffect daarvan op zeezoogdieren en vogels.

4.3 Bodem en water

Besteed in het MER aandacht aan de boortechnische risico's en de geologische structuur van de 'prospects' (geologische kaarten, seismische secties, petrofysische logs van putten in de nabijheid). Laat in het MER zien hoe op onverwachte hoge drukken wordt geanticipeerd, bijvoorbeeld door eventuele 'floaters' in de Zechstein zouten op seismiek te identificeren en vervolgens te vermijden via een gedeveerde boring. Ook het verbuizingsschema kan zodanig ontworpen worden dat zonder risico plotselinge hoge drukken opgevangen kunnen worden.

⁵ Onderzoek of ook naburige Natura 2000-gebieden in Duitsland relevant zijn en of effecten (via stikstofdepositie) mogelijk zijn op de Duinen Schiermonnikoog of Duinen Ameland.

⁶ Pas daarbij de meest recente onderzoeksinformatie toe.

⁷ Ga daarbij in op kwalificerende soorten zoals de zwarte zee-eend.

Besteed in het MER bovendien aandacht aan:

- een globale waterbalans voor het proces- en afvalwater, de toegestane of gewenste lozingsnormen en de wijze waarop overschrijdingen van de normen worden gedetecteerd en opgeheven;
- welke mijnbouwhulpstoffen tijdens de boorfase worden gebruikt en een orde-grootte van de hoeveelheden;
- een globaal overzicht van de hoeveelheid en concentraties van verontreinigende stoffen in het naar zee af te voeren water, onder andere van koolwaterstoffen, tijdens het affakelen, en boorgruis.

4.4 Lucht

Ga in het MER in op de emissies naar de lucht. Geef hiertoe inzicht in:

- in welke gevallen welke hoeveelheden gas naar de atmosfeer zullen worden afgevoerd, zowel door storingen in de afvoer en door testen;
- de gevallen waarbij onverbrand gas wordt geloosd ('gevent');
- de maatregelen om lekkages te voorkomen.

4.5 Landschap

Ga in het MER in op de (tijdelijke) effecten van het boorplatform of de boorplatforms op het landschap in de opsporingsfase. Besteed daarbij ook aandacht aan de mogelijke locatiealternatieven van deze platforms.

4.6 Archeologie

In de waterbodem kunnen archeologische waarden, zoals scheepswrakken, aanwezig zijn. Onderzoek of er op de mogelijke boorlocaties sprake is van archeologische (verwachtings)waarden en geef in het MER aan op welke wijze deze waarden hebben meegewogen in de locatiekeuze voor het boorplatform⁸.

5. Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

5.1 Leemten in milieuinformatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld. Ga in ieder geval in op leemtes in kennis over de geluidsproductie bij de aanleg en verankering van

⁸ Zie ook het advies van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

boorplatforms en de (cumulatieve) effecten hiervan op onderwaterleven. Beschrijf welke onzekerheden zijn blijven bestaan. Geef hierbij ook aan welk belang gehecht moet worden aan de aanwezige kennisleemtes en de onzekerheden, bijvoorbeeld bij effectbepaling van onderwatergeluid.

6. Doorkijk op de gaswinning

Om een volledig beeld te geven van alle milieueffecten en anderzijds om zoveel mogelijk zekerheid te krijgen over de vergunbaarheid van het project, hebben bevoegd gezag en initiatiefnemer aangegeven dat zij in het MER een doorkijk zullen geven op de milieueffecten van de beoogde gaswinning.

In dit hoofdstuk geeft de Commissie op hoofdlijnen aan wat zij op dit moment, uitgaande van de huidige wet- en regelgeving, de stand van de techniek en de bestaande inzichten, als essentiële informatie beschouwt voor een MER voor de gaswinning. De Commissie adviseert in de doorkijk aandacht te besteden aan deze onderwerpen.

6.1 Voorgenomen activiteit en alternatieven in de winningsfase

Indien uit de proefboring blijkt dat er economisch winbare gasvoorraden aanwezig zijn, is GDF SUEZ E&P voornemens over te gaan tot gaswinning. De winning zal starten in het veld Schooner. In de startnotitie is beschreven dat in totaal waarschijnlijk vijf productieputten in gebruik worden genomen, waarbij de twee exploratieputten mogelijk als productieput gecompleteerd zullen worden.

In de startnotitie is een alternatief beschreven waarbij gebruik wordt gemaakt van 'subsea installatie'. Geef in de doorkijk aan wat de haalbaarheid is van dit alternatief gelet op het hydrodynamisch milieu en mogelijke risico's van bodemerosie en de visserij.

In de startnotitie is tevens een alternatief opgenomen met een productielocatie op 18.8 km uit de kust. Deze productielocatie ligt direct naast de drukke vaarroute naar de Duitse havens. In doorkijk zal aandacht besteed moeten worden aan de veiligheidsrisico's die deze locatie met zich mee brengt. De Commissie beveelt aan hierover zondig in overleg te treden met de Nederlandse en Duitse maritieme autoriteiten. Veilige transportroutes zullen een eventueel risico voor aanvaring kunnen verminderen. Te zijner tijd is dan meer bekend over het realiteitsgehalte van dit alternatief.

6.2 Milieugevolgen

6.2.1 Natuur

Bespreek de aspecten die specifiek zijn voor de winningsfase op hoofdlijnen met in het achterhoofd dat dit een doorkijk betreft en in het MER over de winningsfase een kwantitatieve analyse van de effecten zal plaatsvinden. Het betreft effecten van:

- bodemdaling en effecten daarvan op habitattypen (in het bijzonder wanneer dat relevant is voor droogvallende platen en voor overstromingsrisico's voor nabijgelegen terrestri-

sche gebieden) en daarmee verbonden kwalificerende natuurwaarden (benthos, zeezoogdieren en niet-broedvogels);

- gasbehandeling op luchtkwaliteit, geluidsemissie en lichtemissie;
- productie- en spoelwater op de waterkwaliteit;
- transportactiviteiten;
- storingen en calamiteiten (blow-outs, aanvaringen, ontstaan van grote lekken, plotselinge gasemissies) en van het morsen van schadelijke stoffen;
- verstoring tijdens het verwijderen en afvoeren van de installatie.

Bepaal welke andere initiatieven in cumulatie een risico op negatieve effecten kunnen veroorzaken. Betrek, indien relevant, andere projecten of plannen met mogelijke effecten bijvoorbeeld via stikstofdepositie, zoals de realisatie en in gebruikneming van de energiecentrale RWE en havenuitbreiding in het Eemshavengebied.

6.2.2 Bodemdaling/zandhonger Waddenzee en kustfundament

Geef globaal inzicht in de verwachte maximale bodemdaling en het totale maximale bodemdalingsvolume en de gevolgen daarvan voor zandhonger in de Waddenzee en het kustfundament⁹.

In de startnotitie is uitgegaan van een inschatting van de bodemdaling op grond van de beschikbare informatie. Uit de proefboring zal aanvullende informatie beschikbaar komen op grond waarvan een betere inschatting gemaakt kan worden van de bodemdaling. Besteed in de doorkijk expliciet aandacht aan de onzekerheden in de effectbepaling bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan (project-) doelen en wettelijke grenswaarden^{10,11}. Onderzoek daarbij of er geen onacceptabele gevolgen voor de natuur of voor het kustfundament (hoogwaterveiligheid) optreden. Ga daarbij eventueel in op mitigerende maatregelen.

6.2.3 Transportleiding

Ga in de doorkijk in op de mogelijke milieugevolgen van de (aanleg van) de transportleiding. Ga in elk geval in op:

- effecten van de aanleg van transportleidingen op de bodem, benthos en waterkwaliteit (vertroebeling);
- een analyse van de risico's van het blootspoelen van de transportleiding en andere calamiteiten, zoals ankerschade;

⁹ De maximale bodemdaling is in de bodemdalingsstudie van Fugro berekend op (slechts) 3 à 4 cm. Aangezien het beïnvloede gebied groot is, zal het bodemdalingsvolume toch aanzienlijk zijn. Een beperkt deel van dit bodemdalingsvolume ligt in de Waddenzee.

¹⁰ Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

¹¹ Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER (http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf).

- de verwachte onderhoudswerkzaamheden aan de transportleiding en de bijbehorende milieueffecten;
- mogelijke interferentie met andere leidingen die in de bodem aanwezig zijn, bijvoorbeeld de leidingen naar windturbines.

6.2.4 Landschap

Werk de gevolgen van de verschillende alternatieven voor de productieplatforms op het landschap uit conform de startnotitie.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: GDF Suez E&P

Bevoegd gezag: De minister van Economische Zaken

Besluit: Melding in het kader van het Besluit algemene regels milieu Mijnbouw

Categorie Besluit m.e.r.: D 17.2

Activiteit:

Het uitvoeren van één of twee proefboringen ten noorden van Schiermonnikoog om te onderzoeken of er in de diepe ondergrond voldoende aardgas aanwezig is en te bepalen of de winning daarvan haalbaar en rendabel is.

Bijzonderheden:

Het MER zal worden opgesteld voor de proefboring. Indien uit de proefboring blijkt dat er een economisch winbare hoeveelheid aardgas aanwezig is, is GDF SUEZ E&P voornemens over te gaan tot gaswinning. Voor de besluitvorming over een eventuele gaswinning zal een aparte m.e.r.-procedure doorlopen worden.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant van 30 mei 2013:

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 31 mei t/m 11 juli 2013

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 10 juni 2013

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 23 juli 2013

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Ir. A.J. Bliet

Dr. M.J. Brolsma

Dr. C.J. Hemker

Ir. D.R. Kooistra (secretaris)

Drs. L.H.J. Verheijen (voorzitter)

Ing. E. Wymenga

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- (2815-02) Startnotitie RCR project proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog (28 mei 2013)
- Fugro (2013, Bodemdalingsstudie N7b en Schiermonnikoog-Noord.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 16 juli 2013 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

**Advies over reikwijdte en detailniveau van het
milieueffectrapport Proefboring ten behoeve van
gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog**

ISBN: 978-90-421-3832-2

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

3. Overzicht en samenvatting zienswijzen en reacties

3. Overzicht en samenvatting zienswijzen en reacties

3.1 Inleiding

Een ieder is in de gelegenheid gesteld om van vrijdag 31 mei tot en met donderdag 11 juli 2013 een zienswijze in te dienen op de concept notitie reikwijdte en detail (startnotitie). Daarnaast zijn, overeenkomstig artikel 7.27, tweede lid, van de Wet milieubeheer, de betrokken bestuursorganen geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Van de volgende instanties en personen is een reactie dan wel een zienswijze ontvangen.

Reacties naar aanleiding van de raadpleging van de betrokken overheden zijn afkomstig van:

1. Wetterskip Fryslân
2. Gemeente Schiermonnikoog
3. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Een samenvatting en de beantwoording van de toegestuurde reacties door de betrokken overheden zijn opgenomen in paragraaf 3.2. De volledige reacties zijn opgenomen in hoofdstuk 4.

Zienswijzen naar aanleiding van de terinzagelegging zijn ingediend door 13 particulieren en 3 organisaties. Deze organisaties zijn:

1. Nationaal Park Schiermonnikoog
2. Vissersverenigingen Hulp in Nood en Ons Belang
3. Waddenvereniging (mede namens Natuurmonumenten)

Een samenvatting en de beantwoording van de toegestuurde zienswijzen zijn opgenomen in paragraaf 3.3. De volledige (geanonimiseerde) zienswijzen zijn opgenomen in hoofdstuk 5.

De in de reacties en zienswijzen genoemde aspecten kunnen, binnen het kader van de milieueffecten, geadresseerd worden op drie verschillende plekken, te weten in:

- a. Het MER dat specifiek is gericht op de activiteiten in de opsporingsfase ten aanzien van de proefboring(en);
- b. De MER-doorkijk naar de winningsfase waarin, als aanvulling op het onder punt a genoemde MER, (op basis van aannames) al een doorkijk wordt gegeven naar de eventuele winningsfase;
- c. Het toekomstig MER dat specifiek gericht zal zijn op de activiteiten in de winningsfase. Dit MER zal pas in procedure worden gebracht nadat de opsporingsfase is afgerond en een economisch winbare hoeveelheid gas is aangetroffen.

Indien hieronder in de reactie van het bevoegd gezag kortweg wordt gesproken over "het MER", wordt bedoeld "het MER dat specifiek is gericht op de activiteiten in de opsporingsfase ten aanzien van de proefboring(en)".

3.2 Samenvatting reacties betrokken overheden en reactie bevoegd gezag

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de 3 reacties die zijn ontvangen in het kader van de raadpleging van betrokken bestuursorganen op grond van artikel 7.27, tweede lid, van de Wet milieubeheer. Bij elke reactie wordt kort de reactie van het bevoegd gezag gegeven.

3.2.1 Wetterskip Fryslân

Wetterskip Fryslân heeft per brief van 10 juli 2013 gereageerd.

Samenvatting van de reactie

- Z.1 De startnotitie stelt dat de bodemdaling maximaal 3 cm zal bedragen en dat zich twee bodemdalingsschotels zullen ontwikkelen, waarvan er één de kustlijn raakt. Alhoewel de kans dat de bodemdaling invloed uitoefent op de Deltakering gering lijkt, is het echter wel zaak hiervoor een goed monitoringssysteem, gekoppeld aan een periodieke rapportage, in te zetten.
- Z.2 Om onvoorziene omstandigheden t.a.v. de bodemdaling het hoofd te kunnen bieden zou ook hier het 'Hand aan de Kraan'-principe toegepast kunnen worden. In het MER zou de toepassing van dit principe moeten worden meegewogen bij de uitwerking van de effecten van de voorgenomen gaswinning.
- Z.3 Een belangrijk aspect bij de zeekering op de Waddeneilanden is de zandmotor in de Waddenzee. In het MER zou de invloed van bodemdaling op deze zandmotor kunnen worden onderzocht, zodat mogelijke effecten hierop zichtbaar worden en tijdig compenserende maatregelen getroffen kunnen worden.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Dit onderwerp kan pas in het toekomstige MER voor de winningsfase (wanneer de aangetroffen hoeveelheid winbaar gas bekend is) worden geadresseerd (zie ook onder R.2).
- R.2 In dit MER worden de milieueffecten van met name de proefboring inzichtelijk gemaakt, waarbij – op basis van aannames – al wel een doorkijk wordt gegeven naar de winningsfase. Voor de winningsfase wordt, indien de proefboring economisch winbare hoeveelheden gas heeft aangetoond, een separaat MER in procedure gebracht. Op basis van de concreet aangetroffen hoeveelheid winbaar gas zal in de winningsfase bezien worden of het 'Hand aan de Kraan'-principe een rol zal spelen in de ontwerp-besluiten voor de winningsfase.
- R.3 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER-doorkijk naar de winningsfase.

3.2.2 Gemeente Schiermonnikoog

De gemeente Schiermonnikoog heeft per brief van 9 juli 2013 gereageerd.

Samenvatting van de reactie

- Z.1 De gemeente vindt de komende twintig jaar een permanent productieplatform op korte afstand ten noorden van Schiermonnikoog een uiterst ongelukkig idee. Dit dient voorkomen te worden.
- Z.2 De natuurwaarden van Schiermonnikoog – die blijken uit het Nationaal Park Schiermonnikoog, het feit dat het eiland grotendeels Natura2000-gebied is en is uitgeroepen tot het mooiste plekje van Nederland – zijn ook in economische zin van belang. De afwezigheid van menselijke invloed levert een kwaliteit op die talloze Nederlanders hoog waarderen (de kwaliteit van het afwezige). Juist de rust, ruimte en stilte op Schiermonnikoog trekt vele bezoekers. De lokale economie is dan ook afhankelijk van deze bezoekers. Een permanent productieplatform kort bij het eiland levert meer schade dan winst op. Uit de paragraaf

'alternatieven en varianten' blijkt onvoldoende of ook de economische effecten op het toerisme op Schiermonnikoog worden meegenomen in het MER. Verzoek is om het MER aan te vullen met een Sociaal Economische Effectrapportage.

- Z.3 De plaatsing van een productieplatform in de zee nabij Schiermonnikoog zet de belevingswaarde van de natuur en de natuurwaarden zelf onder druk. Als gaswinning boven Schiermonnikoog onvermijdelijk is, kan de gemeente instemmen met de optie waarbij de put met een onderzeese leiding wordt aangesloten op het bestaande NAM-platform Ameland-Westgat (AWG-1). Dan is alleen de tijdelijke proefboring nodig, hetgeen voor de gemeente bespreekbaar is.
- Z.4 De artist impression zoals in de startnotitie gegeven in de afbeeldingen 9 tot 11 op pag. 21 en 22 geeft een vertekend beeld. Het NAM-platform op 12 km afstand en de Lauwersoogsluizen op ca. 7 km afstand zijn vanaf Schiermonnikoog zeer goed zichtbaar. Een platform op 7 km afstand van het eiland komt dan ook veel nadrukkelijker in beeld dan de afbeeldingen suggereren.
- Z.5 Duisternis is voor Schiermonnikoog een essentieel aspect van oorspronkelijk landschap. Een productieplatform straalt licht uit tot op grote afstand, alleen al vanwege veiligheidseisen. Er zal ook lichthinder optreden als gevolg van de aanwezigheid van personeel en diverse verkeersbewegingen. De effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, kunnen gemakkelijk worden onderschat.
- Z.6 De startnotitie gaat niet in op het cumulatieve effect van de vele activiteiten die momenteel rondom Schiermonnikoog plaatsvinden. Er is sprake van stapeling van verschillende ontwikkelingen die elkaar blijven opvolgen. In het MER moeten de effecten van de cumulatie van verstoringen voor Schiermonnikoog onderzocht worden.
- Z.7 Toelichting wordt gevraagd op de stelling op pag. 9 onderaan dat "Opsporing en winning zijn van groot belang (...) voor de transitie naar een duurzame energiehuishouding"; dit wordt onbegrijpelijk gevonden.
- Z.8 Het kleine veldenbeleid wordt gezien als gedachtegoed uit de jaren 70. Gepleit wordt om, met het oog op het Bruto Nationaal Geluk, af te wijken van het kleine veldenbeleid. Er is tenslotte meer dan genoeg gas te winnen op plekken of met methoden waardoor dat niet rechtstreeks nadelig is voor Schiermonnikoog.
- Z.9 Bodemdaling en hydromorfologie kunnen niet vooruitlopend op de resultaten van de proefboring al worden meegenomen in het MER. In het MER moet dan ook de mogelijkheid worden opgenomen dat mogelijk een groter gebied onderzocht moet worden op bodemdaling en hydromorfologie bij de uiteindelijke productie.
- Z.10 Op pag. 48 van de startnotitie staat een niet correcte verwijzing naar de Wet ruimtelijke ordening.
- Z.11 Verzoeken de ingediende zienswijze onderdeel te laten uitmaken van de notitie reikwijdte en detail op basis waarvan het MER zal worden opgesteld.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 In de MER-doorkijk naar de winningsfase worden de verschillende locatie alternatieven op milieueffecten beoordeeld. In dit kader worden ook de effecten van het platform op het landschap beschreven.
- R.2 Het effect van een permanent productieplatform kort bij het eiland, vanwege de duidelijke zichtbaarheid en het effect daarvan op de natuurbeleving en mogelijk op het toerisme, zal in de MER doorkijk naar de winningsfase worden geadresseerd. De meerwaarde van een Sociaal Economische Effectrapportage als aanvulling op het MER wordt echter niet gezien.
- R.3 In de MER-doorkijk naar de winningsfase worden de verschillende locatie alternatieven op milieueffecten beoordeeld.
- R.4 De "artist impression" in de startnotitie had tot doel om het bestaande AWG-1 productieplatform van NAM als vergelijking te kunnen nemen. Dit onderwerp wordt verder geadresseerd in het MER.
- R.5 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER-doorkijk naar de winningsfase.
- R.6 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.

- R.7 Gas vormt een natuurlijke combinatie met hernieuwbare energiebronnen (zoals bijv. wind of zon) omdat gas flexibel inzetbaar is. Gascentrales kunnen bij uitstek voorzien in reservecapaciteit omdat ze relatief gemakkelijk en goedkoop kunnen op- en afregelen. Deze reservecapaciteit is nodig om te kunnen voorzien in energie op het moment dat de energieproductie uit hernieuwbare energie lager is dan de vraag. Ook als de uitstoot van CO₂ - op weg naar een CO₂-arme economie in 2050 - sterker wordt beprijsd, zal gas aan belang winnen aangezien het de meest schone fossiele energiebron betreft. Voor een verdere toelichting hierop verwijs ik naar het Energierapport 2011, uitgebracht door het toenmalige Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Ook in het Energieakkoord van september 2013 is (in pijler 6) aangegeven dat, ondanks het transitietraject naar duurzame energie, de inzet van gascentrales belangrijk blijft.
- R.8 Het kleine velden beleid is nog steeds actueel. De insteek daarbij is om gas uit de Nederlandse kleine velden zoveel mogelijk te produceren. Indien er een specifieke reden is om het gas uit een klein veld *niet* te winnen, zoals bijv. schade aan de natuur, dan zal gaswinning daar niet plaatsvinden. Zijn deze redenen er niet, dan zijn de inspanningen erop gericht om het betreffende gasveld *wel* in productie te brengen.
- R.9 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER-doorkijk naar de winningsfase.
- R.10 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.11 Dat is hierbij gebeurd.

3.2.3 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft per brief van 10 juli 2013 gereageerd.

Samenvatting van de reactie

- Z.1 Aangezien het MER ook betrekking heeft op de winning, dient de effectbeoordeling t.a.v. archeologie uitgevoerd te worden voor alle proefboring- en winningslocaties en de bijbehorende kabel- en/of leidingtracés.
- Z.2 In de startnotitie is aangegeven dat in het MER een effectbeoordeling zal plaatsvinden van de verwachte bodemdaling. Verzocht wordt om hierbij tevens het mogelijke effect t.a.v. archeologische waarden en verwachtingswaarden te benoemen.
- Z.3 In verband met de definitie van de voorgestelde beoordeling wordt geadviseerd de volgende aspecten en criteria in ieder geval mee te nemen: archeologische waarden en archeologische verwachtingswaarden, waaronder verdrinken landschappen, scheepswrakken en vliegtuigwrakken.
- Z.4 Voor de effectbeoordeling t.a.v. archeologie is het nodig om een bureauonderzoek uit te laten voeren conform de protocollen ontwikkeld in de KNA Waterbodems 3.1 Daarbij wordt in ieder geval gebruik gemaakt van gegevens uit de bestaande wrakkenregisters en geo(morfo)logische data.
- Z.5 Geadviseerd wordt om zo vroeg mogelijk in de planvorming een kwantitatief onderzoek (zoals sonaronderzoek) te doen naar archeologische waarden.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 In het hoofdstuk Archeologie van het MER en in de MER-doorkijk naar de t/m winningsfase zullen deze onderwerpen worden geadresseerd. In dit hoofdstuk
- R.5 wordt beschreven welke onderzoeken naar de aanwezigheid van archeologische waarden, voorafgaand aan de activiteiten in respectievelijk de opsporingsfase en de eventuele winningsfase, worden uitgevoerd.

3.3 Samenvatting zienswijzen en reactie bevoegd gezag

In deze paragraaf wordt een samenvatting gegeven van de 16 unieke zienswijzen die, in aanvulling op de reacties van de betrokken bestuursorganen, zijn ontvangen naar aanleiding van de terinzagelegging van de startnotitie. Bij elke zienswijze wordt kort de reactie van het bevoegd gezag gegeven.

3.3.1 Zienswijze 1

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Relatie benoemen tussen de startnotitie en de nota mariene strategie voor de Noordzee 2012-2020.
- Z.2 Aandacht voor het calamiteitenplan gezien de toenemende scheepvaart op Emden en Delfzijl en het ankeren van schepen ten noorden van Schiermonnikoog.
- Z.3 Geven van een stem aan de landelijke vereniging Natuurmonumenten, teneinde de natuur (het Nationaal Park Schiermonnikoog) te beschermen en te behouden.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM) verplicht elke Europese lidstaat tot het vaststellen van een mariene strategie, welke is gericht op bescherming, behoud en herstel van het mariene milieu (een goede milieutoestand (GMT) van de Noordzee) waarbij tevens een duurzaam gebruik van de Noordzee wordt gegarandeerd. Bij de besluitvorming voor de proefboring of voor de winning – op basis van het MER en de Passende Beoordeling – zullen ook aspecten uit de KRM, voor zover vastgelegd in nationale wet- en regelgeving, een rol spelen.
- R.2 Het MER voor de opsporingsfase gaat primair in op de milieueffecten zoals veroorzaakt door de activiteit van de proefboring. Het voorkómen van scheepsrampen, bijvoorbeeld door op drift geraakte schepen, is een taak die is belegd bij de Kustwacht. De Kustwacht zal vooraf worden geïnformeerd over de plaatsing van het boorplatform. De Kustwacht zal zo nodig haar calamiteitenplan hierop aanpassen.
- R.3 Dit is gebeurd door de startnotitie (concept notitie reikwijdte en detail) ter inzage te leggen, met de mogelijkheid om hierop een zienswijze in te dienen. Ook het MER voor de opsporingsfase zal nog ter inzage worden gelegd, met opnieuw de mogelijkheid om hierop een zienswijze in te dienen. Deze procedure zal nogmaals doorlopen worden ten aanzien van het MER voor de winningsfase.

3.3.2 Zienswijze 2

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Uitsluitend instemming met de winning/productiefase indien het bovengrondse productieplatform, vanwege de zichthinder, wordt vervangen door een onderwaterinstallatie.
- Z.2 Wat is het voordeel van de gasboringen voor Schiermonnikoog? Geeft het werkgelegenheid, geothermie of zijn er andere voordelen te behalen?
- Z.3 Zijn de gevolgen van de boringen, in termen van bodemdaling, niet groter dan aangegeven tijdens de informatieavond? Dit met het oog op de unieke natuur van Schiermonnikoog.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 In de MER-doorkijk naar de winningsfase worden de verschillende locatiealternatieven op milieueffecten beoordeeld.
- R.2 Het welvaartsniveau van Schiermonnikoog wordt grotendeels bepaald door het welvaartsniveau van Nederland. In deze algemene zin ligt er dus een koppeling tussen het nationale belang en het lokale belang. Of er door deze eventuele gaswinning nog specifieke voordelen zijn te behalen voor Schiermonnikoog, is op dit moment nog niet bekend.

- R.3 In de opsporingsfase gedurende welke één of twee proefboringen plaatsvinden, is er geen sprake van bodemdaling. In de MER-doorkijk naar de winningsfase wordt wel al ingegaan op het onderwerp van bodemdaling.

3.3.3 Zienswijze 3

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Het Nationaal Park Schiermonnikoog zou – vanwege de risico's (o.a. door menselijke fouten) verbonden aan deze activiteiten - beschermd moeten worden tegen plannen als proefboringen en de aanleg van leidingen.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 In het MER voor de opsporingsfase en de MER-doorkijk naar de winningsfase wordt ingegaan op de risico's die verbonden zijn aan de activiteiten.

3.3.4 Zienswijze 4

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Bij de productie dienen onderzeese leidingen te worden aangelegd; bij voorkeur dient gebruik gemaakt te worden van leidingen die al op de zeebodem liggen.
Z.2 Proefboringen dienen plaats te vinden in het toerismeluwe seizoen, bijvoorbeeld in de periode van november tot en met april.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER-doorkijk naar de winningsfase en zal in meer detail aan de orde zijn in het toekomstige MER voor de winningsfase.
R.2 Dit onderwerp wordt meegenomen in het MER voor de opsporingsfase. Hierover vindt ook afstemming plaats met de gemeente Schiermonnikoog.

3.3.5 Zienswijze 5

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Hoeveel Euro smeergeld krijgt Schiermonnikoog?

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Dit is niet aan de orde.

3.3.6 Zienswijze 6

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Geen proefboring in beschermd natuurgebied Schiermonnikoog!

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Effecten van de proefboring worden inzichtelijk gemaakt in het MER; daarna is besluitvorming pas aan de orde.

3.3.7 Zienswijze 7

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Gasboringen doen pijn aan de natuur; de oproep wordt gedaan aan degenen die verantwoording dragen om niet hiertoe over te gaan.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Effecten van de proefboring worden inzichtelijk gemaakt in het MER; daarna is besluitvorming pas aan de orde.

3.3.8 Zienswijze 8

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Hoe valt de proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog te rijmen met de toewijzing van Schiermonnikoog als Nationaal Park? Hoe groot mag het percentage horizonvervuiling en geluidsvervuiling (o.a.

door aan- en afvliegende helikopters) zijn? Weegt het economisch belang zwaarder dan het natuurbelang?

- Z.2 Valt dit te rijmen met het broedseizoen?; hebben vogels en andere dieren hier geen last van?

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Deze twee zaken staan los van elkaar en hoeven ook niet strijdig te zijn met elkaar. De effecten van de proefboring op de aanwezige natuurwaarden worden inzichtelijk gemaakt in het MER, waarbij ook helikopterbewegingen worden meegenomen. Er wordt tevens een passende beoordeling opgesteld ten behoeve van de aanvraag voor een Natuurbeschermingswetvergunning. In deze passende beoordeling wordt specifiek ingegaan op de te verwachten effecten op de beschermde natuurwaarden van de Natura2000-gebieden, waaronder het Natura2000-gebied Duinen Schiermonnikoog. De economische activiteit (de proefboring) kan alleen dan doorgang vinden als zekerheid bestaat dat geen significante negatieve effecten kunnen optreden op de beschermde natuurwaarden van de Natura2000-gebieden. Tevens zal een afweging worden gemaakt op de gevolgen van de proefboring aan de kaders van de Ecologische Hoofdstructuur welke is verankerd in de ruimtelijke ordeningswetgeving. Via deze kaders zullen ook de natuurwaarden binnen het Nationaal Park Schiermonnikoog aan de orde komen en worden afgewogen.
- R.2 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER en/of in de passende beoordeling.

3.3.9 Zienswijze 9

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Inspreker uit zijn zorgen omtrent de zichthinder en het behoud van de geomorfologische en ecologische diversiteit en kwaliteit van de Noordzeekustzone, het Waddengebied en het Nationaal Park Schiermonnikoog. In het bijzonder ook het cumulatieve effect van deze en de vele andere economische activiteiten in genoemd gebied.
- Z.2 Zichthinder kan worden voorkomen als na de proefboring het te winnen gas niet ter plaatse wordt behandeld, maar – via een onderzeese leiding – wordt getransporteerd naar een bestaande behandelingslocatie. Is dit niet mogelijk dan heeft inspreker ernstige bedenkingen tegen de voorgenomen activiteit.
- Z.3 Door bodemdaling zal een nivellering in hoogte ontstaan van het gradiënt van de Waddenzee- en Noordzeebodem, met ecologische en geomorfologische effecten waarvan de aard en hoedanigheid nog nauwelijks in beeld is gebracht. Verzoek is om in het MER hier uitgebreid aandacht aan te besteden.
- Z.4 Aangelegde infrastructuur (zoals een olie/gasplatform, windmolens of kabels en leidingen) is vaak tientallen jaren aanwezig en zal ook onderhouden moeten worden. Naast verstoring van het stilte- en rustgebied zal dit ook verstoring veroorzaken aan de bodem en het systeem van platen en geulen. Verzoek is om in het MER hier uitgebreid aandacht aan te besteden.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.2 In het MER wordt, in het hoofdstuk over landschap, ingegaan op zichthinder.
- R.3 Door de nivellering van de bodemdalingsschotel die optreedt gedurende de winning zal de bodemligging in of nabij de schotel vrijwel niet veranderen. Deze vereffening heeft een zeer beperkte en niet meetbare verlaging van de zeebodem tot gevolg. De bestaande gradiënten van de Waddenzee- en Noordzeebodem zullen hierdoor niet veranderen. Dit onderwerp behoeft als zodanig in het MER dan ook niet geadresseerd te worden.
- R.4 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.

3.3.10 Zienswijze 10

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Het belang van de natuurervaring van de mens wordt over het hoofd gezien. Ook wordt inspreker geraakt in haar belang als kunstenaar. De boortoren betekent (meer) horizonvervuiling; ook is inspreker bang voor geluidshinder, terwijl het op Schiermonnikoog gaat om een stiltegebied.
- Z.2 Wat zijn, als de winning doorgaat, de effecten van bodemdaling in de Natura2000-gebieden op de vogels en zeehonden?
- Z.3 Waarom is Schiermonnikoog een Nationaal Park geworden als het niet beschermd wordt tegen zulke activiteiten?

Reactie bevoegd gezag

- R.1 De onderwerpen zicht- en geluidshinder worden geadresseerd in het MER.
- R.2 Het MER dat op basis van deze notitie reikwijdte en detail wordt opgesteld, is primair gericht op de proefboring. Echter in de MER-doorkijk naar de winningsfase wordt aan effecten van bodemdaling al wel aandacht besteed.
- R.3 De aanwijzing van Schiermonnikoog als Nationaal Park is gebaseerd op basis van de aanwezige bijzondere landschappelijke gesteldheid en een bijzonder planten- en dierenleven. Dit houdt echter niet in dat economische activiteiten in het Park of in de omgeving daarvan niet meer kunnen plaatsvinden. De status van het Nationaal Park Schiermonnikoog geldt voor de natuurwaarden van het gebied. Activiteiten in de omgeving van het Nationaal Park die geen afbreuk doen aan de betreffende natuurwaarden, kunnen daarmee nog steeds worden toegestaan.

3.3.11 Zienswijze 11

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Er wordt formeel bezwaar gemaakt indien de beoogde activiteiten door GDF SUEZ E&P de toegang tot de wateren in en aangrenzend aan het Natura2000-gebied voor de visserij (verder) zullen beperken. Dit zal leiden tot schade voor de garnalenvisserij en aanverwante verwerkende industrie, waarvoor een financiële compensatie op zijn plaats zou zijn.
- Z.2 Vissers zijn met tegenzin overgegaan tot het accepteren van het Vibeg-akkoord waardoor zij niet mogen vissen in dit gebied (bodembescherming), terwijl een proefboring wel plaats zou mogen vinden. Dit wordt gezien als een ongelijke behandeling waartegen evt. juridische stappen gezet zullen worden.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Allereerst worden de effecten van de proefboring inzichtelijk gemaakt in het MER en de passende beoordeling. Daarna worden de ontwerp-besluiten ter inzage gelegd. Daarop kunnen zienswijzen worden ingediend. Na verwerking van de zienswijzen en vaststelling van de definitieve besluiten kan nog beroep worden ingesteld bij de Raad van State. Of door de proefboring schade voor de garnalenvisserij en aanverwante verwerkende industrie aan de orde zal zijn, is vooralsnog niet duidelijk.
- R.2 Allereerst worden de effecten van de proefboring inzichtelijk gemaakt in het MER en de passende beoordeling. Daarna worden de ontwerp-besluiten ter inzage gelegd. Daarop kunnen zienswijzen worden ingediend. Na verwerking van de zienswijzen en vaststelling van de definitieve besluiten kan nog beroep worden ingesteld bij de Raad van State. Het ministerie van Economische Zaken zet zich in om te voorkomen dat sprake is van een ongelijke behandeling.

3.3.12 Zienswijze 12

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 De plaatsing van een opsporings- en winningsplatform direct ten noorden van Schiermonnikoog zal ernstig afbreuk doen aan landschappelijke kwaliteiten zoals rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis. De plaatsing van een winningsplatform op 7 km afstand van de kust is dan ook onacceptabel.

- Z.2 In de startnotitie wordt "het op veilige en milieutechnisch verantwoorde wijze realiseren van het project door de implementatie van gebruikelijke en nieuwe inzichten voor veilige en milieuverantwoorde gaswinning" als uitgangspunt genoemd. De concrete betekenis hiervan dient duidelijk te worden aangegeven.
- Z.3 Er dient in het MER goed gekeken te worden naar de begrenzingen van de Natura2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Er dient buiten de -20 meter NAP-dieptelijn gebleven te worden. Ook is onduidelijk hoe de boorlocatie zich verhoudt met de afspraken uit het Vibeg-akkoord.
- Z.4 In het MER behoort uitgebreid ingegaan te worden op de functie van het gebied rondom de boorlocatie voor Zwarte Zee-eenden en Eiders en de mogelijke gevolgen van de voorgenomen activiteiten voor deze vogels.
- Z.5 In het MER behoren de effecten van de voorgenomen activiteiten op zeezoogdieren (zoals de Grijsze Zeehond en de Bruinvis) onderzocht te worden.
- Z.6 De visuele impact van een (tijdelijk) opsporingsplatform voor bezoekers en bewoners van Schiermonnikoog, dient te worden onderzocht. Datzelfde dient ook te gebeuren voor de productieplatforms waarvan in de winningsfase sprake kan zijn; waarbij dan ook de gevolgen worden betrokken op het lokale toerisme.
- Z.7 Het MER dient inzichtelijk te maken welke periode van het jaar voor de proefboring het minst ongunstig is voor mens en natuur.
- Z.8 Het maximaal aantal aanvullende boringen en onderhoudswerkzaamheden aan de putten dient te worden meegenomen in de beoordeling van de effecten. Evenals het verschil in impact van de verschillende productiealternatieven.
- Z.9 Hoe lang duren de hei-activiteiten en wat is het invloedsgebied? Er dient gekeken te worden naar alternatieven voor heien. Effecten van geluid en trillingen dienen in beeld gebracht te worden.
- Z.10 De effecten van de productietesten dienen te worden beoordeeld inclusief stoffen die worden geëmitteerd en de uitstoot van stoffen bij het schoonproduceren.
- Z.11 Lichthinder door de boortoren dient zoveel mogelijk te worden beperkt. Er dient gekwantificeerd te worden aangegeven hoeveel uur er zal moeten worden afgefakkeld, welke verschillende opties er hiervoor zijn, op welke afstanden dit zichtbaar is en welke verstoring dit oplevert.
- Z.12 Van alle verontreinigingen (zoals boorspoeling, boorgruis) dient de samenstelling en de gevolgen op het milieu en op de diverse natuurwaarden te worden beoordeeld. Voor wat betreft emissies (van koolwaterstoffen of door helikopter- of vaarbewegingen) dient in ieder geval gekeken te worden naar de effecten (o.a. stikstofdepositie) op de beschermde habitattypen binnen Schiermonnikoog, Ameland en de Rottums.
- Z.13 De gevolgen van putstimulatie dienen beoordeeld te worden. Aangegeven dient te worden welke (fracking) vloeistoffen en hoeveel water gebruikt gaan worden.
- Z.14 Helikoptervluchten zijn zeer verstoring voor vogels, mensen en zeezoogdieren. Daarom dient het MER inzicht te geven in de aantallen en mogelijke routes (incl. de minst verstoring). Ook de noodzakelijke vaarbewegingen dienen in het MER gekwantificeerd te worden.
- Z.15 De impact van (o.a. de aanleg van) de transportleidingen dient ook te worden beoordeeld.
- Z.16 Er dient nader onderbouwd te worden dat de bodemdaling onder Schiermonnikoog kleiner is dan 2 cm en dat de veroorzaakte bodemdaling geen schade aan de natuurwaarden ter plaatse zal geven (waarbij ook de overstromingsfrequentie van de nesten van broedvogels wordt betrokken).
- Z.17 Wat te doen als de bodemdaling groter blijkt te zijn dan voorspeld? Het MER zou inzicht moeten geven in de toepassing van het 'Hand aan de Kraan'-principe en het monitoringsprogramma.
- Z.18 Naast de bodemdaling in centimeters dienen de volumes van de bodemdalingsschotels te worden aangegeven. Ook aangegeven dient te worden of deze schotels worden opgevuld, waar het sediment vandaan komt en op welke locaties hierdoor een tekort aan sediment zal ontstaan.

- Z.19 Er dient duidelijk te worden aangegeven hoeveel zand er t.b.v. deze activiteit zal moeten worden gesuppleerd. Hierbij moeten de effecten voor de lokale natuurwaarden worden beoordeeld.
- Z.20 De door deze gaswinning veroorzaakte bodemdaling heeft mogelijk effecten op de sedimentatiesnelheid in de Waddenzee. De gaswinning van GDF SUEZ E&P dient dan ook, op basis van het voorzorgsbeginsel, te worden gecumuleerd met de bestaande gaswinningen van de NAM in de Waddenzee, waarbij ze gezamenlijk binnen de beschikbare gebruiksruimte dienen te blijven.
- Z.21 In het MER dienen ook de scheepvaartongevallenrisico's en de mogelijke ecologische gevolgen van calamiteiten voor de Noordzee te worden onderzocht.
- Z.22 Na de productietesten wordt de put afgewerkt met een aantal afsluiters. De wijze waarop dit gebeurt, de duur waarin deze afsluiting intact blijft en de gevoeligheid van deze afsluiting voor calamiteiten dient onderbouwd te worden.
- Z.23 Op pag. 19 van de startnotitie staat dat de zeebodem zonodig wordt opgeruimd. Onduidelijk is wat er eventueel opgeruimd moet worden.
- Z.24 Er dient gekeken te worden naar de cumulatie van activiteiten waarvoor heilwerkzaamheden nodig zijn.
- Z.25 Bij de zandsuppleties moeten de effecten gecumuleerd worden met andere activiteiten die een effect hebben op de natuurwaarden binnen de invloedssfeer.
- Z.26 Voordat de proefboring begint dienen de lokale natuurwaarden geïnventariseerd te worden. Mogelijk kan dit een rol spelen voor de precieze locatie van de boortoren.
- Z.27 Het is belangrijk om zo vroeg mogelijk in het traject na te denken over mogelijkheden om natuurschade zoveel mogelijk te beperken en te compenseren.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Diverse locatiealternatieven worden op milieueffecten beoordeeld in het MER.
- R.2 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.3 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.4 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.5 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.6 De visuele impact van een tijdelijk opsporingsplatform voor bezoekers (toeristen) en bewoners van Schiermonnikoog, zal in het MER (in het hoofdstuk over landschap) worden geadresseerd. Datzelfde geldt ook voor de productieplatforms waarvan in de winningsfase sprake kan zijn.
- R.7 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.8 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.9 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.10 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.11 Het thema van lichthinder, inclusief de lichthinder tijdens het productietesten, wordt geadresseerd in het MER.
- R.12 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.13 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase. Of deze techniek wordt toegepast zal afhangen van de resultaten van de proefboring(en) tijdens de opsporingsfase.
- R.14 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.15 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER-doorkijk naar de winningsfase en zal verder aan de orde zijn in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.16 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.17 Dit onderwerp zal worden geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.18 In de MER-doorkijk naar de winningsfase wordt aandacht besteed aan dit punt. Het zal vervolgens verder worden geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.19 Dit onderwerp zal worden geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.20 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER doorkijk naar de winningsfase.
- R.21 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.

- R.22 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.23 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.24 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.25 Dit onderwerp zal worden geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.26 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.27 Mochten er punten zijn waar mogelijke natuurschade aan de orde is dan wordt dit geadresseerd in het MER.

3.3.13 Zienswijze 13

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Oproep om geen proefboring te doen nabij Schiermonnikoog vanwege de status van Werelderfgoed, van Nationaal Park en het mooiste plekje van Nederland.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Effecten van de proefboring worden inzichtelijk gemaakt in het MER; daarna is besluitvorming pas aan de orde.

3.3.14 Zienswijze 14 (zienswijze nr. 0015 in Hoofdstuk 5)

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Oproep om geen proefboring te doen in de Noordzee boven Schiermonnikoog. Schiermonnikoog is een beschermd natuurgebied dat door de boringen op Ameland al zeker 5 centimeter is gezakt; geen boringen meer in zee.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Effecten van de proefboring worden inzichtelijk gemaakt in het MER; daarna is besluitvorming pas aan de orde.

3.3.15 Zienswijze 15 (zienswijze nr. 0016 in Hoofdstuk 5)

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 Oproep om geen proefboring te doen in de Noordzee boven Schiermonnikoog vanwege belangrijk stuk natuur en Werelderfgoed. Behoud op Schiermonnikoog de echte natuur en een wijds uitzicht zonder belemmering door boortorens, etc.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Effecten van de proefboring worden inzichtelijk gemaakt in het MER; daarna is besluitvorming pas aan de orde.

3.3.16 Zienswijze 16 (zienswijze nr. 0018 in Hoofdstuk 5)

Samenvatting van de zienswijze

- Z.1 De bewoners van Schiermonnikoog worden onwetend gehouden over de plannen van GDF SUEZ E&P voor de proefboring.
- Z.2 Een verklaring voor de noodzaak van de proefboring wordt niet gegeven.
- Z.3 Vanwege de mogelijke versnelling van de zeespiegelstijging mag de kustverdediging van het eiland op geen enkele manier ondermijnd worden; zandsuppleties zullen het eiland niet hoog kunnen houden.
- Z.4 Het project gaswinning Waddenzee is nog steeds omstrede omdat de winnings- en monitoringsplannen niet deugen en de zogenaamde 'Hand aan de Kraan' niet functioneert. Het voorzorgsprincipe wordt door de politiek niet op de juiste wijze toegepast. Vanwege de onzekerheid over de uiteindelijke gevolgen van alle winningen samen, is nog meer gaswinning onverantwoord en niet acceptabel.
- Z.5 Voor de proefboring is de tijdelijke "horizonschending" nog niet het ergste, het gaat erom hoe het ecosysteem zal reageren.
- Z.6 Inspreker vindt het misleidend dat wordt gesteld dat met de eventuele gaswinning zal worden bijgedragen aan de energievoorzieningszekerheid in Nederland, aangezien het gas ook een commercieel doel heeft.

- Z.7 In de 'artist impressions' op blz. 21 en 22 van de startnotitie wordt ten onrechte de indruk gewekt dat het productieplatform – op dezelfde locatie - kleiner lijkt.
- Z.8 Inspreker vindt het opvallend dat nog weinig gezegd kan worden over de gevolgen van de evt. winning. Dit met het oog op de effecten op zeezoogdieren en vissen door de veroorzaakte bodemdaling, onderwatergeluid en trillingen door de gasafvoer per buis.
- Z.9 Inzake putstimulatie dient duidelijk beschreven te worden welke chemicaliën worden gebruikt, welke techniek wordt toegepast en hoe de chemische verontreinigingen worden afgevoerd.
- Z.10 Vanwege onzekerheden in de diepe ondergrond (m.b.t. aquifers) worden vraagtekens gesteld bij de bodemdalingscontour en de grootte van het gebied waarin bodemdaling aan de orde zal zijn.
- Z.11 Het zand waarmee de veroorzaakte bodemdaling komt wordt opgevuld, zal o.a. afkomstig zijn van de vooroever van het strand, dat daarmee een deel van haar fundament verliest en zal eroderen. Omdat daarmee een negatief effect op een Natura2000-gebied wordt veroorzaakt, is dat verboden vanwege Europese richtlijnen.

Reactie bevoegd gezag

- R.1 Dit is onjuist. De startnotitie (concept notitie reikwijdte en detail) is ter inzage gelegd, met de mogelijkheid om hierop een zienswijze in te dienen. Ook is op 11 juni 2013 in het Dorpshuis van Schiermonnikoog een informatieavond hierover georganiseerd. Later in de procedure zullen ook het MER en de ontwerpbesluiten nog ter inzage worden gelegd.
- R.2 De noodzaak voor het opsporen en winnen van gas, en dus ook voor deze proefboring, ligt in het zogenaamde "kleine veldenbeleid".
- R.3 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER-doorkijk naar de winningsfase.
- R.4 Bij uitspraak van 30 oktober 2013 (Uitspraak 201303971/1/A4, 201303980/1/A4, 201304179/1/A4, 201304171/1/A4 en 201303975/1/A4) heeft de Raad van State ingestemd met de besluiten voor de gewijzigde gaswinning door de NAM onder de Waddenzee. Deze gewijzigde besluiten zijn daarmee onherroepelijk geworden. Uw mening, die ook naar voren is gebracht tijdens deze Raad van State procedure, heeft daarin geen stand kunnen houden. Voor elk nieuw gaswinningsproject vindt de afweging, o.a. ten aanzien van de betrokken natuurwaarden, opnieuw en zorgvuldig plaats.
- R.5 Dit onderwerp wordt geadresseerd in het MER.
- R.6 De gehele Nederlandse energievoorziening vindt plaats binnen een geliberaliseerde markt. Dit betekent dat – binnen de randvoorwaarden die de overheid daarvoor stelt - commerciële bedrijven de activiteiten ontplooiën. De opsporing, winning en verkoop van gas vallen daar ook onder.
- R.7 Het productieplatform is ook aanzienlijk kleiner dan het boorplatform; dit is dus een terechte constatering. De "artist impression" in de startnotitie had tot doel om het bestaande AWG-1 productieplatform van NAM als vergelijking te kunnen nemen.
- R.8 Dit onderwerp wordt geadresseerd in de MER-doorkijk voor de winningsfase, voor zover het effecten betreffen waar in deze fase al iets over gezegd kan worden.
- R.9 Dit aspect zal worden geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.10 In de MER-doorkijk naar de winningsfase wordt aandacht besteed aan dit punt van onzekerheid. Het zal vervolgens verder worden geadresseerd in het toekomstige MER voor de winningsfase.
- R.11 Dit onderwerp zal aan de orde zijn in het toekomstige MER voor de winningsfase. Algemeen kan worden gesteld dat er afstemming is met Rijkswaterstaat, als bevoegd gezag voor de kustverdediging. Zowel schade aan Natura2000-gebieden als strijdigheid met Europese richtlijnen zal niet worden geaccepteerd.

4. Ontvangen reacties van geraadpleegde overheidsinstanties

Reacties van betrokken overheden op startnotitie RCR project proefboring ten behoefte van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Inhoud

Woord vooraf.....	3
Kennisgeving	4
Reacties van betrokken overheden	6
Numeriek overzicht.....	6
Alfabetisch overzicht.....	7
Reacties nummer R0014, R0017 en R0019.....	8

Woord vooraf

Algemeen

Van vrijdag 31 mei 2013 tot en met donderdag 11 juli 2013 heeft de 'concept-notitie reikwijdte en detail' (hierna aangeduid als 'startnotitie') voor de milieueffectrapportage voor 'RCR PROJECT PROEFBORING TEN BEHOEVE VAN GASWINNING TEN NOORDEN VAN SCHIERMONNIKOOG' ter inzage gelegen. Eenieder kon naar aanleiding van deze startnotitie een zienswijze inbrengen.

Het project

De initiatiefnemer GDF SUEZ E&P Nederland B.V. (GDF SUEZ E&P) wil ten noorden van Schiermonnikoog, in het Nederlandse deel van de Noordzee, een proefboring uitvoeren ten behoeve van gaswinning. Als een economisch winbare hoeveelheid aardgas wordt aangetroffen, dan zal een nieuwe besluitvormingsprocedure worden gestart om de gaswinning mogelijk te maken. Met deze gaswinning zal worden bijgedragen aan de energievoorzieningszekerheid in Nederland.

Milieueffectrapportage en besluitvorming

Dit project valt onder de rijkscoördinatieprocedure. De uitvoeringsbesluiten (vergunningen en ontheffingen) die voor het project nodig zijn zullen worden gecoördineerd door de minister van Economische Zaken (EZ).

Milieueffectrapportage

Ten behoeve van het project wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Daarbij worden (mogelijke) milieueffecten, bijvoorbeeld op natuur, landschap, bodem en water in beeld gebracht zodat deze effecten een volwaardige rol kunnen spelen bij de besluitvorming. Hoewel de resultaten van de proefboring bepalend zullen zijn voor het overgaan naar de fase van gaswinning, zullen al zoveel mogelijk milieueffecten van de gaswinning in het MER in beeld worden gebracht. Het MER volgt de uitgebreide procedure.

Ook wordt een passende beoordeling gemaakt, om te beoordelen welke gevolgen het project heeft voor Natura 2000-gebieden. Ook in deze passende beoordeling worden de gevolgen van eventuele gaswinning al zoveel mogelijk in beeld gebracht.

De startnotitie voor de milieueffectrapportage 'RCR PROJECT PROEFBORING TEN BEHOEVE VAN GASWINNING TEN NOORDEN VAN SCHIERMONNIKOOG' is in verband met de wettelijke verplichte raadpleging voorgelegd aan de bij dit project betrokken overheden (gemeenten, provincies, e.d.). Hierop zijn 3 reacties van de betrokken overheden ontvangen. Deze 3 reacties zijn integraal in deze bundel opgenomen.

U kunt de inspraakbundel downloaden van www.bureau-energieprojecten.nl.

Verdere procedure

De reacties van de betrokken overheden worden samen met de ingebrachte zienswijze en het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage bekeken door de minister van EZ en verwerkt in een definitieve 'notitie reikwijdte en detail'. Daarin wordt vastgelegd welke informatie in het MER opgenomen dient te worden. Als het MER is afgerond, wordt mede op basis daarvan de ontwerp-besluiten voorbereid. Deze ontwerp-besluiten zullen samen met het MER ter inzage worden gelegd. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere lokale huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Kennisgeving Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog, Ministerie van Economische Zaken

Inspreek startnotitie milieueffectrapportage

Met ingang van vrijdag 31 mei 2013 tot en met donderdag 11 juli 2013 ligt de startnotitie ter inzage voor de milieueffectrapportage voor de proefboring ten behoeve van de gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog. Eenieder kan naar aanleiding van de startnotitie een zienswijze inbrengen.

Het project

GDF SUEZ E&P Nederland B.V. (GDF SUEZ E&P) is voornemens om ten noorden van Schiermonnikoog, in het Nederlandse deel van de Noordzee, een proefboring uit te voeren ten behoeve van gaswinning. De aanwezigheid van economisch winbaar gas wordt, op grond van reeds uitgevoerd seismisch onderzoek, verwacht in de prospects Crab-West, Crab-East, Skipper en Schooner. Om definitief aan te tonen dat er economisch winbaar gas in de diepe ondergrond aanwezig is, dient een proefboring uitgevoerd te worden in het prospect Schooner. Dit gebeurt vanaf een tijdelijk boorplatform, dat drie tot vier maanden op de locatie aanwezig is voor de proefboring. Indien een economisch winbare hoeveelheid aardgas wordt aangetroffen, dan zal een nieuwe besluitvormingsprocedure worden gestart om de gaswinning mogelijk te maken. Met deze gaswinning zal worden bijgedragen aan de energievoorzieningszekerheid in Nederland.

Milieueffectrapportage en besluitvorming

Omdat het aan te boren gasprospect Schooner ligt onder gebied dat op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 is aangewezen als Natura 2000-gebied en het hier gaat om een nieuw op te richten (tijdelijk) mijnbouwwerk, valt de besluitvorming over dit project onder de rijkscoördinatieregeling. Dit houdt onder meer in dat de uitvoeringsbesluiten die voor het project nodig zijn (vergunningen en ontheffingen), zullen worden voorbereid in één gecoördineerde procedure. Het coördinerend bevoegd gezag is de Minister van Economische Zaken (EZ).

Milieueffectrapportage

Ten behoeve van het project wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Daarbij worden (mogelijke) milieueffecten, bijvoorbeeld op natuur, landschap, bodem en water in beeld gebracht, zodat deze effecten een volwaardige rol kunnen spelen bij de besluitvorming. Ondanks dat de resultaten van de proefboring bepalend zullen zijn voor het overgaan naar de fase van gaswinning, zullen al zoveel mogelijk milieueffecten van de gaswinning in het MER in beeld worden gebracht. Het MER volgt de uitgebreide procedure.

Passende beoordeling

Ten behoeve van het project wordt ook een passende beoordeling gemaakt, om te beoordelen welke gevolgen het project heeft voor Natura 2000-gebieden.

Ook in deze passende beoordeling worden de gevolgen van eventuele gaswinning al zoveel mogelijk in beeld gebracht.

Voornemen en startnotitie

Met deze kennisgeving informeert het bevoegd gezag u over het voornemen tot bovengenoemd project.

Daarbij wordt de startnotitie ter inzage gelegd. In de startnotitie is onder andere aangegeven welke aspecten in het MER nader onderzocht worden.

Waar kunt u de startnotitie inzien?

U kunt de startnotitie – van 31 mei 2013 tot en met 11 juli 2013 – inzien op de volgende locaties:

- Ministerie van EZ, Informatiecentrum, Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag, T (070) 379 89 79;
- gemeente Schiermonnikoog, Nieuwestreek 5, Schiermonnikoog, T (0519) 53 50 50;
- gemeente Ameland, Jelmeraweg 1, Ballum-Ameland, T (0519) 55 55 55 en
- Provincie Fryslân, Tweebaksmarkt 52, Leeuwarden, T (058) 292 59 25.

Informatiebijeenkomst

Er is één Inloopavond, waar medewerkers van de verschillende betrokken overheden en van GDF SUEZ E&P aanwezig zijn om uw vragen te beantwoorden.

De Inloopavond kent geen plenair deel met presentaties. U kunt vrij in- en uitlopen. De diverse medewerkers zullen uw vragen beantwoorden of kunnen een ander toelichten.

Ook kunt u tijdens de Inloopavond uw zienswijze mondeling geven. Er is een notulist aanwezig om uw zienswijze op te schrijven.

De Inloopavond vindt plaats op dinsdag 11 juni 2013 van 19.00 uur tot 21.00 uur in Het Dorpshuis van Schiermonnikoog, Torenstreek 18a.

Hoe kunt u uw zienswijze kenbaar maken?

Wij ontvangen uw zienswijzen bij voorkeur via een digitaal reactieformulier dat is te vinden op de website www.bureau-energieprojecten.nl onder Gaswinning Schiermonnikoog. U kunt niet reageren via e-mail.

U kunt ons ook schrijven: Bureau Energieprojecten, Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog, Postbus 23, 2290 AA Wateringen. Wilt u uw zienswijze mondeling geven? Dat kan tijdens de Inloopavond of via Bureau Energieprojecten op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur, T (070) 379 89 79.

U kunt uw zienswijze geven vanaf vrijdag 31 mei 2013 tot en met donderdag 11 juli 2013.

Wat gebeurt er daarna?

De startnotitie wordt ook voorgelegd aan de betrokken overheden (gemeenten, provincies, e.d.) en de adviseurs met een wettelijke taak. Alle zienswijzen, reacties en adviezen worden bekeken door de Minister van EZ en verwerkt in een notitie reikwijdte en detail. Daarin wordt vastgelegd welke informatie in het MER opgenomen dient te worden. Het MER zal samen met de ontwerpbesluiten ter inzage worden gelegd. Hierop kan eenieder zijn zienswijze geven. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere de Staatscourant, huls-aan-hulsbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Waar vindt u meer informatie?

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Bureau Energieprojecten, T (070) 379 89 79. Ook vindt u informatie op www.bureau-energieprojecten.nl.

Reacties van betrokken overheden

Numeriek overzicht

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de reactie opzoeken. De reacties zijn vanaf pagina 8 opgenomen.

Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Registratienummer	Naam
R0014	Wetterskip Fryslân
R0017	Gemeente Schiermonnikoog
R0019	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Alfabetisch overzicht

Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Registratienummer	Naam
R0017	Gemeente Schiermonnikoog
R0019	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
R0014	Wetterskip Fryslân

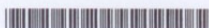
ONTVANGEN 11 JUL 2013

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA WATERINGEN

Leeuwarden, 10 juli 2013
Bijlage(n): 0

Ons kenmerk: WFN1310253

Beleidsontwikkeling en realisatie

Onderwerp:
Startnotitie milieueffectrapportage proefboring gaswinning Schiermonnikoog

Mevrouw, mijnheer,

Wij hebben met belangstelling kennis genomen van de startnotitie RCR project proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog (GDF Suez E&P Nederland B.V.) Deze startnotitie geeft een goed en compleet beeld van de voorgenomen activiteit. In algemene zin leidt dit dan ook niet tot opmerkingen van onze kant. Wel willen wij een drietal kanttekeningen plaatsen, waarmee bij het opstellen van het milieueffectrapport rekening kan worden gehouden. Het gaat hierbij om het volgende.

In de startnotitie wordt er van uit gegaan dat de bodemdaling maximaal 3 centimeter zal bedragen en dat er zich 2 bodemdalingsschotels zullen ontwikkelen. Eén van de bodemdalingcontouren raakt de kustlijn, maar niet de hogere delen van het strand en ook niet de gebieden waar embryonale duinen worden gevormd op de strandvlakte. Daarmee lijkt de kans dat de bodemdaling invloed uitoefent op de Deltakering gering. Het is echter wel zaak hiervoor een goed monitoringssysteem, gekoppeld aan een periodieke rapportage, in te zetten.

Gezien de in de startnotitie beschreven geringe bodemdaling zullen de effecten ervan waarschijnlijk gering zijn. Om onvoorziene omstandigheden het hoofd te kunnen bieden zou echter ook hier het "hand aan de kraan" principe toegepast kunnen worden. In het milieueffectrapport zou de toepassing van dit principe moeten worden meegewogen bij de uitwerking van de effecten van de voorgenomen gaswinning.

Een belangrijk aspect bij de zeekering op de Waddeneilanden is de zandmotor in de Waddenzee.

In het milieueffectrapport zou de invloed van bodemdaling op deze zandmotor kunnen worden onderzocht. Daarmee worden mogelijke effecten van de bodemdaling hierop zichtbaar en kunnen, indien noodzakelijk, tijdig compenserende maatregelen worden getroffen.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

namens het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân,

I.a.a.: Nationaal Park Schiermonnikoog, t.a.v. het secretariaat, p/a provincie Fryslân, Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden

gemeente
SCHIERMONNIKOOG

Aan: Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring
gaswinning Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Uw brief 30 mei 2013

Beh.ambtenaar

Uw kenmerk Kennisgeving RCR
Ons kenmerk RB 2013 01028

Tel.
Bijlage(n)

Schiermonnikoog, 9 juli 2013
Verzonden:

9 JUL 2013

Onderwerp: Zienswijze gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Geachte heer, mevrouw,

U biedt gelegenheid tot het inbrengen van zienswijzen bij het voornemen om een proefboring voor gaswinning te verrichten ten noorden van Schiermonnikoog. U heeft daartoe een Startnotitie Rijks Coördinatie Regeling (RCR), met versiedatum 28 mei 2013 opgesteld en ter inzage gelegd. Met deze brief maken wij gebruik van de mogelijkheid om zienswijzen in te brengen. Een permanent productieplatform ten noorden van Schiermonnikoog vinden wij een uiterst ongelukkig idee. Ons pleidooi is erop gericht te voorkomen dat de komende twintig jaar een productieplatform op korte afstand van ons eiland in de Noordzee staat. Wij gaan er van uit dat u de inhoud en strekking van onze opmerkingen meeneemt in de m.e.r.-procedure.

Proces

Wij willen u ondanks onze zorgen omtrent de voorgenomen ontwikkelingen, complimenteren met de deskundige en wellevende wijze waarop u ons college en de inwoners van Schiermonnikoog benadert met informatie over de proefboring ten noorden van Schiermonnikoog. De informatiebijeenkomst op 11 juni in het dorps huis was goed verzorgd en in gesprekken die wij met enkele medewerkers van initiatiefnemer GDF SUEZ E&P Nederland en het ministerie van Economische Zaken hadden, konden wij op een prettige manier van gedachten wisselen. Wij wensen in de komende tijd op een zelfde constructieve manier met u in gesprek te blijven. Wij staan niettemin zeer kritisch tegenover de plannen voor gasboringen boven Schiermonnikoog, omdat onze lokale samenleving er in meerdere opzichten in de kern door wordt bedreigd. Uw werkwijze wekt bij ons vertrouwen dat u zult besluiten in de lijn van ons betoog. Niet alleen bij ons college, maar ook bij veel inwoners van Schiermonnikoog leven grote zorgen over diverse industriële ontwikkelingen in de directe omgeving van ons mooie eiland.

1. Een permanent productieplatform ten noorden van Schiermonnikoog is niet goed voor de natuur

1.1 Rust en ruimte van nationale betekenis

Schiermonnikoog is een oase van rust en ruimte. De natuurwaarden van Schiermonnikoog zijn ook in economische zin van belang. Hoeveelheden gas kunnen worden vertaald in klinkende munt. Dat geldt niet voor de aanwezigheid van natuur en dat maakt haar extra kwetsbaar in een belangenafweging. Wij hebben echter de overtuiging dat een rijke natuur goud waard is en dat Nederland met het Nationaal Park Schiermonnikoog goud in handen heeft, dat gekoesterd moet worden. Juist de rust, ruimte en stilte van onze gemeente trekt vele bezoekers. De lokale economie is afhankelijk van deze bezoekers en het economisch belang van rust en ruimte is op lokaal niveau dan ook overduidelijk. Ook op het schaalniveau van de provincie Fryslân en van Nederland is de natuur van Schiermonnikoog van grote waarde. Misschien is een betere term: van 'Nationale betekenis'. Onder de noemer 'Nationale betekenis' wordt immers ook de voorwaarde om de Rijkscoördinatieroging toe te kunnen passen ondergebracht.

1.2 Medailles

In Nederland zijn weinig plekken te vinden waar niet de mens, maar de natuur de overhand heeft in het landschap. Schiermonnikoog is een van die plekken en is sinds 1989 een Nationaal Park. Het bestaat grotendeels uit Natura2000 gebied en is uitgeroepen tot de mooiste plek van Nederland. De Waddenzee is Werelderfgoed, zoals ook het Great Barrier Reef en de Grand Canyon dat zijn. De plaatsing van een productieplatform in de zee nabij Schiermonnikoog zet de belevingswaarde van de natuur en de natuurwaarden zelf onder druk. Dat de boring net over de grens van het Natura 2000 gebied plaatsvindt doet hieraan weinig af. De natuurwaarden van het eiland Schiermonnikoog zijn niet in de laatste plaats gelegen in de ongereptheid van het gebied en haar omgeving. Wat is de meerwaarde van een Nationaal Park, de status Werelderfgoed Waddenzee, Natura 2000 gebied en Ecologische Hoofdstructuur, als de feitelijke beleving ervan doorkruist wordt door grootschalige industriële bouwwerken? Moeten deze medailles geen 'externe werking' hebben?

1.3 De kwaliteit van het afwezige

Het Waddengebied, met name Schiermonnikoog ontleent veel waarde aan het feit dat er geen grootschalige industrie is. Er zijn geen treinen en zijn geen snelwegen. Er is uitsluitend kleinschalige infrastructuur. Op grote delen van het eiland is de invloed van de mens vrijwel onzichtbaar. Dit levert een omgeving op waar de orde wordt bepaald door de wind, zon en zee. De afwezigheid van menselijke invloed levert een kwaliteit op die talloze Nederlanders hoog waarderen, te meer daar deze kwaliteit op de meeste plekken in Nederland is verdwenen. De kwaliteit van het afwezige is echter ook zeer kwetsbaar. Wij verzoeken om u de waarde van de kwaliteit van het afwezige mee te nemen in de m.e.r. Onderzeese gaswinning zou een oplossing kunnen zijn om deze kwaliteit te behouden. Als gaswinning boven Schiermonnikoog onvermijdelijk is, kunnen wij instemmen met de optie die u op pagina 20 van de startnotitie benoemt: aansluiten op een bestaand productieplatform AWG1 van de NAM.

1.4 Het beeld van de horizon verandert veel sterker dan u voorspiegelt

De artist impression die u geeft in de afbeeldingen 9 tot 11 op pagina 21 en 22 van de Startnotitie vinden wij niet erg overtuigend. Wij zijn ons er van bewust dat een artist impression zelden de realiteit dicht nadert. Op ruim 12 kilometer afstand van het westerstrandstrand van Schiermonnikoog staat ten

noorden van Ameland een productieplatform in zee, AWG-1. Dit platform is zeer goed zichtbaar vanaf Schiermonnikoog en is op uw tekening te klein weergegeven. Een platform op 7,2 kilometer afstand van het Noordzeestrand komt veel nadrukkelijker in beeld. De artist impression in de startnotitie geeft een vertekend beeld. De sluisen van Lauwersoog staan op ongeveer dezelfde afstand van het eiland en zijn zeer goed zichtbaar. Een platform op die afstand komt dus ook veel nadrukkelijker in beeld dan uw tekening suggereert. Een permanent boorplatform op 7,2 kilometer zou de ruimte op een onaanvaardbare manier afgrenzen.

1.5 Natuurdoelstellingen worden door de rijksoverheid ondersteund

Het rijk draagt financieel bij aan belangrijke natuurdoelstellingen zoals: het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het waddengebied, het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee, een duurzame economische ontwikkeling in het waddengebied en een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het waddengebied en de direct aangrenzende gebieden en het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het waddengebied. Wordt er een integrale afweging gemaakt op Rijksniveau, die zich niet allen beperkt tot de onderhavige m.e.r procedure? In onze ogen staat de keuze voor een permanent boorplatform ten noorden van Schiermonnikoog haaks op het natuurbeleid dat door het rijk is vastgesteld.

1.6 Duisternis

Schiermonnikoog is een van de laatste stukken wildernis van Nederland. Duisternis is een essentieel aspect van oorspronkelijk landschap. Een productieplatform straalt licht uit tot op grote afstand, alleen al vanwege veiligheidseisen. Er zal ook lichthinder optreden als gevolg van de aanwezigheid van personeel en diverse verkeersbewegingen. Dit is niet nodig, als er wordt aangesloten op een bestaand boorplatform. De effecten van licht- en geluidsemissies in een gebied waar nu nog slechts zeer beperkte activiteiten plaatsvinden, kunnen gemakkelijk worden onderschat.

1.7 Cumulatief effect andere activiteiten

De startnotitie gaat niet in op het cumulatieve effect van de vele activiteiten die momenteel rondom Schiermonnikoog plaatsvinden. Er zijn al meerdere initiatieven gestart: ten noorden van Borkum is de bouw van een windmolenpark in volle gang. Bij helder weer zijn deze windmolens zichtbaar vanaf het strand van Schiermonnikoog; op 55 kilometer ten noorden van Schiermonnikoog zijn plannen voor de bouw van windmolenpark Gemini; er is een milieueffectstudie kabels en leidingen Waddengebied opgesteld waarbij een van de mogelijke tracés dwars over Schiermonnikoog loopt. Verder zijn er toenemende activiteiten in en rond de Eemshaven, die deels van invloed zijn op Schiermonnikoog, met name de extra scheepvaart langs Schiermonnikoog. De stapeling van verschillende ontwikkelingen die elkaar blijven opvolgen, baart ons zorgen. Een permanent boorplatform zou een grote stap zijn in de verdere industrialisering van de omgeving van Schiermonnikoog.

Al deze economische activiteiten zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de Noordzee, de Noordzeekustzone, de Waddenzee en het eiland Schiermonnikoog. In de m.e.r. moeten de effecten van de cumulatie van verstoringen door de genoemde activiteiten onderzocht worden.

2. Een permanent productieplatform ten noorden van Schiermonnikoog is niet goed voor de economie

2.1 Lange termijnvisie gevraagd

Wij zijn er van overtuigd dat welvaart meer omvat dan harde euro's. Een rijke natuur is kostbaar op een andere, maar niet minder belangrijke manier. De mogelijkheid die onze natuur biedt om te kunnen ontspannen beperkt bijvoorbeeld economische schade als gevolg van overspannenheid. Dat de mens de natuur aanwendt ten eigen bate is heeft veel welvaart gebracht. Een keerzijde van het exploiteren van de natuur is dat de beschikbare ruimte voor natuur sterk is geslonken. Schiermonnikoog is een van de laatste gebieden in Nederland waar de natuur het schaalniveau van een stadspark ontstijgt. Een permanent productieplatform op een plek waar de horizon nog redelijk gaaf is, levert schade op die naar onze overtuiging niet gecompenseerd wordt door geld. Vanuit een lange termijn visie leidt dit uitgangspunt ons tot de conclusie dat een permanent productieplatform kort bij het eiland Schiermonnikoog, meer schade dan winst oplevert. Dit geldt te meer daar er andere mogelijkheden zijn om (fossiele) energie te winnen. Hoe denkt u over deze lange termijnvisie?

2.2 Permanent productieplatform niet goed voor toerisme

Vrijwel alle toeristen komen naar Schiermonnikoog voor de natuur met bijzondere flora en fauna, het vrije uitzicht zonder horizonvervuiling, voor de ervaring van duisternis op de donkerste plek van Nederland en de rust en stilte. Een goed zichtbaar platform op zee, uitstraling van licht en helikoptervluchten op een plek waar nu leegte en stilte heerst doet ernstig afbreuk aan het beeld dat veel toeristen van Schiermonnikoog hebben. Uit de paragraaf 'alternatieven en varianten' blijkt onvoldoende of ook de economische effecten op het toerisme op Schiermonnikoog wordt meegenomen in de m.e.r. Wij verzoeken u dit alsnog te doen. Wordt er ook een Sociaal Economische Effect Rapportage (SEER) gemaakt van de gevolgen van de gasboring voor de economie van onze gemeente? Wij leven van het toerisme en uit enquêtes blijkt dat het gros van de bezoekers komt voor rust en ruimte. Een boorplatform verstoort de rust en verkleint de ruimte. Transportbewegingen van helikopters zullen de rust doorbreken. De beleving van ruimte wordt ingeperkt waar objecten in zee staan. Waar een lege horizon wordt ingewisseld voor een uitzicht op industriële activiteiten, wordt de beleving van rust verstoord. Wij verzoeken u de m.e.r. aan te vullen met Sociaal Economische Effectrapportage.

3. Een permanent productieplatform ten noorden van Schiermonnikoog is achterhaald beleid

3.1 Duurzame groei verhoudt zich moeizaam tot een nieuw boorplatform

De nadrukkelijke inzet op de winning van aardgas doet bij ons de vraag rijzen of dit energiebeleid nog actueel is, gezien de huidige stand van de techniek en de wetenschappelijke inzichten over opwarming van de atmosfeer als gevolg van verbranding van fossiele energiebronnen. Het kabinet kiest voor een duurzame economie. Zo schrijft het: op de website www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-economie/groene-groei: "Het kabinet kiest voor

duurzame ('groene') economische groei. Groene groei betekent dat de economie in omvang toeneemt zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water, bodem, grondstoffen en biodiversiteit." Wat is de betekenis van deze woorden wanneer in de directe nabijheid van een van de waardevolste natuurgebieden van Nederland naar gas geboord gaat worden waardoor meer broeikasgassen vrijkomen en kostbare lege ruimte wordt gevuld en afgegrensd met industriële activiteiten? Wij verzoeken u deze vraag mee te nemen in uw overwegingen. Wij verzoeken u breder te kijken dan het blikveld van deze m.e.r.-procedure. U schrijft over gaswinning in de startnotitie op pagina 9 onderaan: 'Opsporing en winning zijn (...) van groot belang voor de transitie naar een duurzame energiehuishouding.' Kunt u dit toelichten? Deze stelling vinden wij onbegrijpelijk.

3.2 Uitzondering op beleid kleine velden

In de startnotitie milieueffectrapportage maakt u melding van het feit dat sinds 1974 een actief beleid wordt gevoerd om zoveel mogelijk aardgas uit de kleine velden op de Noordzee te halen en daarmee het grote Groningengasveld te sparen. Dit beleid stamt uit de tijd van de oliecrises van de jaren 70, toen de vrees bestond dat fossiele brandstoffen op korte termijn niet beschikbaar zouden zijn en een alternatief niet voor handen. U baseert uw beleidskeuzes voorsnog op gedachtegoed uit de jaren 70. Graag brengen wij u onder de aandacht dat in de jaren '70 ook al werd nagedacht over een meer duurzame economische ontwikkeling, als een van de pijlers om te komen tot een hoger 'Bruto Nationaal Geluk'. Wij geven u in overweging om in uw rapportages het Bruto Nationaal Geluk een plek te geven. Wat er ook zij van de denkwereid van de jaren '70 en het moment waarop uw beleid is opgesteld, wij pleiten ervoor om nu af te wijken van het kleine veldenbeleid. Wij hebben u hierboven daartoe de nodige argumenten aangereikt.

4. Een permanent productieplatform ten noorden van Schiermonnikoog is overbodig, want er zijn alternatieven

4.1 Gasleiding

In plaats van een productieplatform op zee te bouwen is het mogelijk om ten behoeve van de winning een gasleiding onderzees aan te leggen naar het platform Ameland-Westgat (AWG-1). Dat is alleen de tijdelijke exploratieboring nodig. Dit is voor ons bespreekbaar en wij pleiten met nadruk voor deze optie. Indien deze optie duurder zou zijn dan een zelfstandig platform geven wij u in overweging dat er ook een economisch belang is verbonden aan een lege horizon. Rust en ruimte worden gewaardeerd en gezocht door velen die in hun dagelijks leven kampen met allerlei vormen van stress. Wij kunnen u niet vertellen hoeveel gevallen van burn-out voorkomen kunnen worden door een bezoek aan Schiermonnikoog. Wij kunnen u wel meegeven dat het bouwen van een productieplatform in zee bij Schiermonnikoog niet alleen goed is voor de staatskas. Het aansluiten op het bestaande productieplatform AWG-1 vergt een langere pijpleiding. De kosten daarvan moeten worden afgezet tegen de meerwaarde die wordt gewonnen doordat vanaf het strand van Schiermonnikoog de horizon zijn ongerepte uitstraling behoudt. Bovendien zal de bouw van een productieplatform duurder zijn dan de aanleg van de onderzeese leiding.

4.2 Andere velden

Wij zijn voorstander van alternatieven van fossiele brandstoffen zoals zonne-energie, waardoor geen bodemdalingen en aardbevingen ontstaan. Op dit moment wordt in het Groninger gasveld volop gas gewonnen en deze hoeveelheden voorzien in de behoefte. Het winnen van gas uit dit veld of uit andere velden vermindert niet de netto hoeveelheid gas die er uiteindelijk gewonnen kan worden, ook

ten noorden van Schiermonnikoog. Wij zijn van mening dat er meer dan genoeg gas te winnen is op plekken of met methoden waardoor dat niet rechtstreeks nadelig is voor Schiermonnikoog. Alleen al hierom verzoeken wij u om te besluiten af te wijken van het kleine velden beleid. Wij vragen u om in de m.e.r. te onderzoeken in hoeverre er mogelijkheden zijn en welke milieueffecten er al of niet optreden, wanneer wordt afgeweken van het kleine velden beleid. Wij denken daarbij aan een moratorium van 20 jaar voor het winnen van gas uit de velden boven Schiermonnikoog. Over 20 jaar is de winning van fossiele brandstoffen misschien niet meer nodig en desnoods kan het gas alsdan gewonnen worden.

5. Overige opmerkingen bij de startnotitie

5.1 Bodemdaling

Bodemdaling en hydromorfologie kunnen niet vooruitlopend op resultaten proefboring al worden meegenomen in de m.e.r. In de startnotitie wordt kort ingegaan op bodemdaling en hydromorfologische effecten. Aan de hand van kaartmateriaal en studie van Fugro zal worden bekeken welk gebied meegenomen wordt in de m.e.r. De m.e.r. zal zich, vooruitlopend op de resultaten van de proefboring ook ingaan op de effecten van de daadwerkelijke winning. Uit de proefboring zal echter pas blijken in welk gesteente en in welke hoeveelheden het gas zich bevindt. In de MER moet dus de mogelijkheid worden opgenomen dat mogelijk een groter gebied onderzocht moet worden op bodemdaling en hydromorfologie bij de uiteindelijke productie. Wij constateren overigens dat mogelijke bodemdalingen en de effecten daarvan in het verleden ernstig onderschat zijn. Sommige inwoners van onze gemeente maken zich grote zorgen over de gevolgen van mogelijke bodemdaling voor Schiermonnikoog.

5.2 Verwijzingen naar wetgeving

Op pagina 48 van de startnotitie verwijst u naar bepalingen in de Wet ruimtelijke ordening die zijn vervallen, althans niet correct zijn.

6. Samenvatting en conclusies

Wij vinden het idee van een permanent productieplatform ten noorden van Schiermonnikoog hoogst ongelukkig. Een tijdelijke opstelling is bespreekbaar, wanneer een leiding wordt getrokken over de zeebodem naar ander platform waardoor de horizon vrij blijft. De rust en ruimte van Schiermonnikoog in het Werelderfgoed Waddenzee en met de status van Natura2000 gebied en Nationaal Park, verenigt zich niet met een boorplatform op korte afstand van het eiland. De voorgenomen ontwikkeling houdt een verslechtering van onze lokale economie in, terwijl de landelijke economie niet per se gebaat is met het aanspreken van de betrokken gasvelden. Het rijksbeleid ten aanzien van energiewinning is te eenzijdig gericht op fossiele brandstoffen en op het kleine velden beleid zou volgens ons een uitzondering gemaakt moeten worden. Een overkoepelde visie op de gevolgen van de cumulatie van ontwikkelingen wordt node gemist. Ten slotte constateren wij dat er een goed uitvoerbaar alternatief is voor een productieplatform boven Schiermonnikoog. Wij verzoeken u onze opmerkingen en vragen onderdeel te laten uitmaken van het detailniveau en de reikwijdte van de milieueffectrapportage.

gemeente
SCHIERMONNIKOOG

Een permanent productieplatform vinden wij onbespreekbaar. Een tijdelijke booropstelling zal ook een versturende werking hebben op de beleving van de natuurwaarden van Schiermonnikoog, maar kunnen wij echter billijken voor zover dit leidt tot een onderzeese aansluiting op het platform AWG-1. De bouw van een booropstelling buiten het zomerseizoen vinden wij een goed uitgangspunt in uw startnotitie. Wij zouden de keuze voor een permanente productieplatform gezien de voorgaande argumentatie onzorgvuldig vinden. Een goede motivering voor de bouw van een permanent voorplatform ten noorden van Schiermonnikoog lijkt ons althans niet denkbaar.

Wij zijn ons er van bewust dat aardgas thans een hoofdrol speelt in de energievoorziening van Nederland en winning uit aardgasvelden op zee een gegeven is. Wij zijn echter ook van mening dat, met de huidige mogelijkheden, de proefboring en winning van aardgas zo min mogelijk zichtbaar moet zijn. Schiermonnikoog is een van de laatste plekken in Nederland waar een mens om zijn as kan draaien, zonder menselijke bebouwing te zien. Dat is uniek. Maak het oneindige voor ons en onze bezoekers niet eindig door de bouw van een productieplatform dichtbij Schiermonnikoog.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Schiermonnikoog,

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring
tbv gaswinning Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon

Datum 10 juli 2013
Betreft Advies Startnotitie milieueffectrapportage proefboring gaswinning ten
noorden van Schiermonnikoog

Onze referentie

AWT-2013-272

Uw referentie

DGETM-EM / 13096289

Geachte heer / mevrouw,

Hartelijk dank voor het toezenden van de startnotitie betreffende het MER Proefboring gaswinning Schiermonnikoog. Als wettelijk adviseur ex art 7.8 Wmb zend ik u hierbij ons advies betreffende het thema archeologie.

In paragraaf 1.2 wordt aangegeven dat het MER ook betrekking heeft op de daadwerkelijke winning. Wij vertrouwen er dan ook op dat de effectbeoordeling ten aanzien van archeologie uitgevoerd zal worden voor alle proef- en winlocaties en de bijbehorende kabel- en / of leidingtracé's. Dit laatste blijft in het voorliggende document enigszins onderbelicht.

In de startnotitie wordt tevens aangegeven dat in het MER een effectbeoordeling zal plaatsvinden van de verwachte bodemdaling, zoals verandering in sedimenthuishouding en benodigde zandsuppleties. Naast de effectbeoordeling ten aanzien van natuurwaarden, willen wij u verzoeken hier tevens het mogelijke effect ten aanzien van archeologische waarden en verwachtingswaarden te benoemen.

In verband met de definitie van de voorgestelde beoordeling adviseer ik u de volgende aspecten en criteria in ieder geval mee te nemen: archeologische waarden en archeologische verwachtingswaarden, waaronder verdronken landschappen, scheepswrakken en vliegtuigwrakken.

Voor de effectbeoordeling t.a.v. archeologie is het nodig om een bureauonderzoek uit te laten voeren conform de protocollen ontwikkeld in de KNA Waterbodems 3.1. Daarbij wordt in ieder geval gebruik gemaakt van gegevens afkomstig uit de bestaande wrakkenregisters en geo(morfo)logische data.

Tot slot wil ik u adviseren om zo vroeg mogelijk in de planvorming een kwantitatief onderzoek (zoals sonaronderzoek) te doen naar

Onze referentie

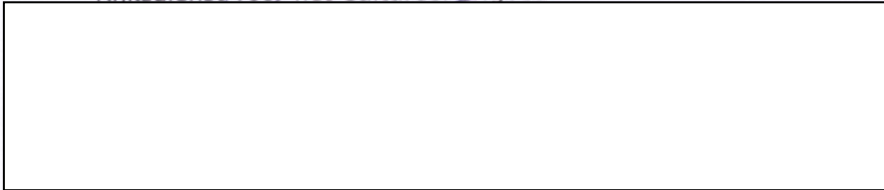
AWT-2013-188

archeologische waarden. Dit onderzoekstraject kan mogelijk ingebed worden in andere uit te voeren onderzoeken, indien deze tevens ingesteld zijn op het opsporen van archeologische waarden.

Daarmee wordt ruimte gecreëerd om te kunnen kiezen voor behoud door inpassing, waarmee tevens verdere kosten van bijvoorbeeld een opgraving voorkomen kunnen worden.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mochten er nog vragen zijn, dan verneem ik graag van u.

Hoogachtend,
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

5. Ontvangen zienswijzen

Zienswijzen op Startnotitie RCR Project Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Inhoud

Woord vooraf.....	3
Kennisgeving	5
Mondelinge, schriftelijke, en digitale zienswijzen	7
Opzoektabel	7
Alfabetisch overzicht organisaties unieke zienswijzen	8
Zienswijzen nummer 0001 tot en met 0016	9

Woord vooraf

Van vrijdag 31 mei 2013 tot en met donderdag 11 juli 2013 lag de startnotitie ter inzage voor de milieueffectrapportage voor de proefboring ten behoeve van de gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog. Een ieder kon naar aanleiding van de startnotitie een zienswijze inbrengen.

De initiatiefnemer GDF SUEZ E&P Nederland B.V. (GDF SUEZ E&P) wil ten noorden van Schiermonnikoog, in het Nederlandse deel van de Noordzee, een proefboring uitvoeren ten behoeve van gaswinning. Als een economisch winbare hoeveelheid aardgas wordt aangetroffen, dan zal een nieuwe besluitvormingsprocedure worden gestart om de gaswinning mogelijk te maken. Met deze gaswinning zal worden bijgedragen aan de energievoorzieningszekerheid in Nederland.

Milieueffectrapportage

Ten behoeve van het project wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Daarbij worden (mogelijke) milieueffecten, bijvoorbeeld op natuur, landschap, bodem en water in beeld gebracht zodat deze effecten een volwaardige rol kunnen spelen bij de besluitvorming. Hoewel de resultaten van de proefboring bepalend zullen zijn voor het overgaan naar de fase van gaswinning, zullen al zoveel mogelijk milieueffecten van de gaswinning in het MER in beeld worden gebracht. Het MER volgt de uitgebreide procedure. Ook wordt een passende beoordeling gemaakt, om te beoordelen welke gevolgen het project heeft voor Natura 2000-gebieden. Ook in deze passende beoordeling worden de gevolgen van eventuele gaswinning al zoveel mogelijk in beeld gebracht.

Middels een kennisgeving informeerde EZ het publiek over het voornemen tot dit project. De startnotitie werd ter inzage gelegd. Hierin is onder andere aangegeven welke aspecten in het MER nader onderzocht worden.

Informatieavond

Er is één inloopavond georganiseerd, waar medewerkers van de verschillende betrokken overheden en van GDF SUEZ E&P aanwezig waren om vragen te beantwoorden. De inloopavond kende geen plenair deel met presentaties. Men kon vrij in- en uitlopen. De diverse medewerkers hebben vragen beantwoord of konden één en ander toelichten. Ook kon men tijdens de inloopavond een mondelinge zienswijze geven. Er was een notulist aanwezig om deze zienswijze op te schrijven. Men mocht deze zienswijze geven over de startnotitie voor de milieueffectrapportage voor de proefboring ten behoeve van de gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog. De inloopavond vond plaats op dinsdag 11 juni 2013 van 19.00 uur tot 21.00 uur in Het Dorpshuis van Schiermonnikoog, Torenstreek 18a.

Op de startnotitie zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 16 zienswijzen binnengekomen waarvan 16 uniek. Deze zienswijzen zijn integraal opgenomen in deze bundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.bureau-energieprojecten.nl.

Registratie en verwerking

De ontvangen zienswijzen zijn geregistreerd. Aan de insprekers is een ontvangstbevestiging met daarin een registratienummer toegezonden. Met de opzoektabel op pagina 7 kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende zienswijzenummer worden opgezocht. Vanaf 1 maart 2012 wordt de inspraak volledig geanonimiseerd opgenomen in de inspraakbundels van Bureau Energieprojecten¹.

Verdere procedure

Tegelijkertijd met de ter visie legging zijn de betrokken overheden geraadpleegd over reikwijdte en detail van het MER. Hun reacties worden apart gebundeld. Ook de Commissie voor de milieueffectrapportage is om advies gevraagd over reikwijdte en detail. De Commissie heeft de overige ontvangen zienswijzen en reacties bij haar advies betrokken.

Alle zienswijzen en reacties van de betrokken overheden en het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage worden bekeken door de minister van EZ en verwerkt in een definitieve 'notitie reikwijdte en detail'. Daarin wordt vastgelegd welke informatie in het MER opgenomen dient te worden.

Als het MER is afgerond, worden mede op basis daarvan de ontwerp-besluiten voorbereid. Deze ontwerp-besluiten zullen samen met het MER ter inzage worden gelegd. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere lokale huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

† Conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

Kennisgeving Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog, Ministerie van Economische Zaken

Inspraak startnotitie milieueffectrapportage

Met ingang van vrijdag 31 mei 2013 tot en met donderdag 11 juli 2013 ligt de startnotitie ter inzage voor de milieueffectrapportage voor de proefboring ten behoeve van de gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog. Eenieder kan naar aanleiding van de startnotitie een zienswijze inbrengen.

Het project

GDF SUEZ E&P Nederland B.V. (GDF SUEZ E&P) is voornemens om ten noorden van Schiermonnikoog, in het Nederlandse deel van de Noordzee, een proefboring uit te voeren ten behoeve van gaswinning. De aanwezigheid van economisch winbaar gas wordt, op grond van reeds uitgevoerd seismisch onderzoek, verwacht in de prospects Crab-West, Crab-East, Skipper en Schooner. Om definitief aan te tonen dat er economisch winbaar gas in de diepe ondergrond aanwezig is, dient een proefboring uitgevoerd te worden in het prospect Schooner. Dit gebeurt vanaf een tijdelijk boorplatform, dat drie tot vier maanden op de locatie aanwezig is voor de proefboring. Indien een economisch winbare hoeveelheid aardgas wordt aangetroffen, dan zal een nieuwe besluitvormingsprocedure worden gestart om de gaswinning mogelijk te maken. Met deze gaswinning zal worden bijgedragen aan de energievoorzieningszekerheid in Nederland.

Milieueffectrapportage en besluitvorming

Omdat het aan te boren gasprospect Schooner ligt onder gebied dat op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 is aangewezen als Natura 2000-gebied en het hier gaat om een nieuw op te richten (tijdelijk) mijnbouwwerk, valt de besluitvorming over dit project onder de rijkscoördinatieregeling. Dit houdt onder meer in dat de uitvoeringsbesluiten die voor het project nodig zijn (vergunningen en ontheffingen), zullen worden voorbereid in één gecoördineerde procedure. Het coördinerend bevoegd gezag is de Minister van Economische Zaken (EZ).

Milieueffectrapportage

Ten behoeve van het project wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Daarbij worden (mogelijke) milieueffecten, bijvoorbeeld op natuur, landschap, bodem en water in beeld gebracht, zodat deze effecten een volwaardige rol kunnen spelen bij de besluitvorming. Ondanks dat de resultaten van de proefboring bepalend zullen zijn voor het overgaan naar de fase van gaswinning, zullen al zoveel mogelijk milieueffecten van de gaswinning in het MER in beeld worden gebracht. Het MER volgt de uitgebreide procedure.

Passende beoordeling

Ten behoeve van het project wordt ook een passende beoordeling gemaakt, om te beoordelen welke gevolgen het project heeft voor Natura 2000-gebieden.

Ook in deze passende beoordeling worden de gevolgen van eventuele gaswinning al zoveel mogelijk in beeld gebracht.

Voornemen en startnotitie

Met deze kennisgeving informeert het bevoegd gezag u over het voornemen tot bovengenoemd project.

Daarbij wordt de startnotitie ter inzage gelegd. In de startnotitie is onder andere aangegeven welke aspecten in het MER nader onderzocht worden.

Waar kunt u de startnotitie inzien?

U kunt de startnotitie – van 31 mei 2013 tot en met 11 juli 2013 – inzien op de volgende locaties:

- Ministerie van EZ, Informatiecentrum, Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag, T (070) 379 89 79;
- gemeente Schiermonnikoog, Nieuwestreek 5, Schiermonnikoog, T (0519) 53 50 50;
- gemeente Ameland, Jelmeraweg 1, Ballum-Ameland, T (0519) 55 55 55 en
- Provincie Fryslân, Tweebaksmarkt 52, Leeuwarden, T (058) 292 59 25.

Informatiebijeenkomst

Er is één Inloopavond, waar medewerkers van de verschillende betrokken overheden en van GDF SUEZ E&P aanwezig zijn om uw vragen te beantwoorden.

De Inloopavond kent geen plenair deel met presentaties. U kunt vrij in- en uitlopen. De diverse medewerkers zullen uw vragen beantwoorden of kunnen een en ander toelichten.

Ook kunt u tijdens de Inloopavond uw zienswijze mondeling geven. Er is een notulist aanwezig om uw zienswijze op te schrijven.

De Inloopavond vindt plaats op dinsdag 11 juni 2013 van 19.00 uur tot 21.00 uur in Het Dorpshuis van Schiermonnikoog, Torenstreek 18a.

Hoe kunt u uw zienswijze kenbaar maken?

Wij ontvangen uw zienswijzen bij voorkeur via een digitaal reactieformulier dat is te vinden op de website www.bureau-energieprojecten.nl onder Gaswinning Schiermonnikoog. U kunt niet reageren via e-mail.

U kunt ons ook schrijven: Bureau Energieprojecten, Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog, Postbus 23, 2290 AA Wateringen. Wilt u uw zienswijze mondeling geven? Dat kan tijdens de Inloopavond of via Bureau Energieprojecten op werkdagen van 9.00 uur tot 12.00 uur, T (070) 379 89 79.

U kunt uw zienswijze geven vanaf vrijdag 31 mei 2013 tot en met donderdag 11 juli 2013.

Wat gebeurt er daarna?

De startnotitie wordt ook voorgelegd aan de betrokken overheden (gemeenten, provincies, e.d.) en de adviseurs met een wettelijke taak. Alle zienswijzen, reacties en adviezen worden bekeken door de Minister van EZ en verwerkt in een notitie reikwijdte en detail. Daarin wordt vastgelegd welke informatie in het MER opgenomen dient te worden. Het MER zal samen met de ontwerpbesluiten ter inzage worden gelegd. Hierop kan eenieder zijn zienswijze geven. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere de Staatscourant, huis-aan-huisbladen en op www.bureau-energieprojecten.nl.

Waar vindt u meer informatie?

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Bureau Energieprojecten, T (070) 379 89 79. Ook vindt u informatie op www.bureau-energieprojecten.nl.

Mondelinge, schriftelijke, en digitale zienswijzen

Opzoektabel

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de zienswijze opzoeken. De zienswijzen zijn vanaf pagina 9 opgenomen.

Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog.

Registratienummer	Nummer
6D-SN-0001	0001
6D-SN-0002	0002
6D-SN-0003	0003
6D-SN-0004	0004
6D-SN-0005	0005
6D-SN-0006	0006
6D-SN-0007	0007
6D-SN-0008	0008
6D-SN-0009	0009
6D-SN-0010	0010
6D-SN-0011	0011
6D-SN-0012	0012
6D-SN-0013	0013
6D-SN-0015	0015
6D-SN-0016	0016
6D-SN-0018	0018

Alfabetisch overzicht organisaties unieke zienswijzen

Proefboring ten behoeve van gaswinning Schiermonnikoog

Nummer	Organisatie
0010	Particulier
0002	Particulier
0001	Particulier
0004	Particulier
0005	Particulier
0013	Particulier
0015	Particulier
0016	Particulier
0003	Particulier
0008	Particulier
0007	Particulier
0009	Nationaal Park Schiermonnikoog
0018	Particulier
0011	Visserijvereniging Hulp in Nood en Ons Belang
0012	Waddenvereniging
0006	Particulier

Zienswijzen nummer 0001 tot en met 0016

Verzonden: Woensdag 12 juni 2013 13:20

Onderwerp: Zienswijzeformulier

Startnotitie proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Voorvoegsel(s):

Als: Particulier

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ik mis een relatie en vermelding van de nota Mariene Strategie voor het Nederlandse deel van de Noordzee 2112-2020.

In hoeverre zijn deze plannen van invloed op deze mariene strategie van deze recente notitie.

Reactie

Inspraakformulier Startnotitie 'Proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog'

Uw gegevens

Naam:

mevrouw

Straat + huisnummer

Postcode + Woonplaats

Telefoonnummer

E-mailadres:

U spreekt in als:

Particulier

Vertegenwoordiger van organisatie / bedrijf:

Uw inspraak:

Mak me zorgen over het capaciteitsplan
calamiteitenplan gebied de toerenende
vaart op Emden en Delfzijl
Veleal liggen er schepen / van ander
ter Wouden rde Schiermonnikoog.

U kunt uw inspraakreactie ook uiterlijk donderdag 11 juli 2013 per post sturen naar:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Zienswijzen Startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning
ten noorden van Schiermonnikoog
11 juni 2013
Schiermonnikoog

Naam :
Adres :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Inspreker maakt zich zorgen over het calamiteitenplan, gezien de toenemende vaart op Emden en Delfzijl. Veelal liggen er schepen voor anker ten Noorden van Schiermonnikoog.

Zienswijzen Startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning
ten noorden van Schiermonnikoog
11 juni 2013
Schiermonnikoog

0001

Naam :
Adres :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Inspreker is lid van de landelijke vereniging Natuurmonumenten en zij spreekt de verwachting uit dat Natuurmonumenten als vertegenwoordiger van haar 700.000 leden een stem krijgt in de procedure van de proefboringen. Zij verwacht dat Natuurmonumenten door het Rijk over deze proefboring zal worden gehoord. Inspreker verwacht dat de doelstellingen van Natuurmonumenten ertoe leiden dat de procedure rondom de gaswinning (proefboring en productie) de natuur zal beschermen en behouden. Het Nationaal Park Schiermonnikoog moet beschermd worden. Indiener zal dit zelf als aandachtspunt onder de aandacht van de vereniging brengen.

Inspraakformulier Startnotitie 'Proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog'

ONTVANGEN 14 JUN 2013

Uw gegevens

Naam: heer / mevrouw
 Straat + huisnummer:
 Postcode + Woonplaats:
 Telefoonnummer:
 E-mailadres:

U spreekt in als:

- Particulier
- Vertegenwoordiger van organisatie / bedrijf:

Uw inspraak:

Van deskundigen heb ik vernomen dat het technisch mogelijk is
 om tijdens de winning/productiefase het bovengrondse
 productieplatform te vervangen door een onderwaterinstallatie.
 Een dergelijke installatie is niet zichtbaar. Omdat ik juist
 de zichtbaarheid van het platform storend zou vinden kan de
 gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog alleen mijn
 inbrenging krijgen als in de winning/productiefase
 gewerkt wordt uitsluitend met, niet zichtbare, onderwater-
 installaties.

U kunt uw inspraakreactie ook uiterlijk donderdag 11 juli 2013 per post sturen naar:

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog
 Postbus 23
 2290 AA Wateringen

Zienswijzen Startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning
ten noorden van Schiermonnikoog

11 juni 2013
Schiermonnikoog

Naam :
Adres :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Indiener informeert of de gasboringen als voordelig neveneffect voor het eiland Schiermonnikoog, geothermie kunnen hebben.

Wat is het mogelijk voordeel van de gasboringen voor Schiermonnikoog? Geeft het werkgelegenheid of zijn er wellicht andere voordelen te behalen.

Zienswijzen Startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning
ten noorden van Schiermonnikoog
11 juni 2013
Schiermonnikoog

0002

Naam :
Adres :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Inspreker vraagt zich af de medewerkers op de informatieavond de juiste informatie verstrekken. Zo vraagt zich af of de gevolgen van de boringen niet groter zijn dan nu worden voorspeld. Hierbij doelt zij op de situatie in Groningen waar sprake is van verzakking van de bodem. Inspreker vraagt zich af of de werknemers die bij deze informatiebijeenkomst aanwezig zijn, het niet bezwaarlijk vinden om een uniek stuk natuur als op Schiermonnikoog aan te tasten.

Inspreker vraagt of er een alternatief boorplatform bij Ameland geplaatst kan worden, in de nabijheid van het bestaande platform.

Tenslotte zou inspreker graag zien dat SUEZ, als de productie doorgaat, hier iets tegenover stelt voor het eiland? Bijvoorbeeld een financiële compensatie.

Zienswijzen Startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning
ten noorden van Schiermonnikoog
11 juni 2013
Schiermonnikoog

0003

Naam :
Adres :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Inspreker benadrukt dat het Wad en de oostkant van het eiland kwetsbaar is. Het gebied heeft de status van Nationaal Park. Nationale parken zouden beschermd zouden beschermd moeten worden tegen plannen als proefboringen en de aanleg van leidingen. Inspreker wijst naar de gevolgen van boringen in de bodem en Groningen. Er zijn weldegelijk risico's verbonden aan boringen. Daarbij valt ook te denken aan menselijke fouten. Beter zou zijn om de leidingen via de Eemshaven aan te leggen.

Zienswijzen Startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning
ten noorden van Schiermonnikoog
11 juni 2013
Schiermonnikoog

0004

Naam :
Adres :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Inspreker vindt het belangrijk dat er bij daadwerkelijke productie, onderzeese leidingen worden aangelegd. Bij voorkeur wil inspreker dat daarbij gebruik gemaakt wordt van leidingen die al op de zeebodem liggen.

Proefboringen dienen plaats te vinden in het toerismeluwe seizoen. Bijvoorbeeld in de periode van november tot en met april.

Zienswijzen Startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning
ten noorden van Schiermonnikoog
11 juni 2013
Schiermonnikoog

Naam :
Adres :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Inspreker informeert hoeveel euro smeergeld Schiermonnikoog ontvangt.

11-06-2013

0005

Inspraakformulier
Startnotitie 'Proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden
van Schiermonnikoog'

Uw gegevens

Naam:
Straat + huisnummer:
Postcode + Woonplaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:

U spreekt in als:

Particulier

Vertegenwoordiger van organisatie / bedrijf:

Uw inspraak:

*Over veel Euro suuergeld
lijgt schiermonnikoog.*

U kunt uw inspraakreactie ook uiterlijk donderdag 11 juli 2013 per post sturen naar:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Dokkum, 9 juni 2013

betr. milieueffectrapportage
b124 nieuwe Dokkumer Courant
Woensdag, 29 mei 2013

WEDERSTA IN HET BEGIN!

- DIT IS GEEN KENNISGEVINGE
PROEFBORING (OP KOSTEN VAN

DE BELASTINGBETALER) m.i.v.
DE BELASTINGBETALER) m.i.v.
DE BELASTINGBETALER) m.i.v. -
DE BELASTINGBETALER) m.i.v. -
DE BELASTINGBETALER) m.i.v. -

- SDF SLUER E.O.P. Nederland BV
houdt van „jachtenkers“
bescherm natuurgebied of niet...?

het Ministerie van Economische Zaken
de provincie Friesland (FRYSLÂN)
de gemeente Schiermonnikoog
(skiermonnikoog)
de gemeente
Ameland (it A melân)
hebben maar 7 woorden nodig

NEE, NEE, NEE en nog eens

NEE (en français: NO, in english: NO)

BRIEFKAART CARTE POSTALE

afzender expéditeur

Unbenutte verwarmde
zit planten in vliedtuigen
beter benutten voor mensen!
nieuwe asfalt wegen
zorgen voor wateroverlast
langs de Europese rivieren
denkt u hier eens
over na, a.u.b. en
let u op positie verbetering
wonen - werkafstand
d. Vredes initiatief t.b.v.
pluimvee snuverbod gaat

Bureau Energieprojecten

Inspreekpunt Proefboringsgeb.

gaswinning SCHIERMONNIKOOG

2290 AA

Postbus 23

2013 WATERINGEN

Aan diegenen, die de verantwoording dragen!**Een ingrijpend project staat in de planning.**

Niemand weet, wat de schade is en wat de gevolgen ervan zullen zijn. Genoeg, die ervoor hebben gewaarschuwd en die het blijven doen vanuit hun kennis en ervaring.

Dat de gevolgen niet te overzien zijn is een feit en geen deskundig of wetenschappelijk onderzoek kan mij gerust stellen. Onze natuur is er doodziek van geworden.

Ik heb het niet over, de gevolgen van de gasboring in dit beschermd natuurgebied.

Ook heb ik geen vragen. Er zou toch geen antwoord zijn.

Ik heb het nergens over omdat ik weet dat de tegenpartij het ook nergens over had. Er is geen mening en er volgt ook geen discussie.

Ik lees geen kranten en kijk niet naar het journaal. Ik bezit niets om met argumenten te gaan vechten. Ik bezit geen informatiebron en heb ook geen bewijsmateriaal. Ik vecht niet met algemeen bekende middelen.

Er valt niets te winnen! Het is alles al gebeurd. Niet ik verlies ...wij verliezen het!

Hier staan mensen, die zeggen dat de gasboringen niemand kwaad doen. Het doet geen pijn en het gas is voor ons aller welzijn.

Als deze personen er echt van overtuigt zijn, dat het boren in de Waddenzee geen pijn doet aan de natuur dan hebben ze simpelweg zelf geen gevoel voor pijn. Het raakt ze niet. Ze voelen niets. Ongevoelig voor de pijn van de naaste. Wie ontkent, die loopt weg. In dit geval voor de gevolgen van het maar eindeloos doorgaan van het uitputten van de natuur. Er zijn domweg babyzieltjes aan het werk geweest, die het niet beter wisten. Deze onrijpe zielen hebben helaas op de verkeerde plaats gezeten. Op een plaats, waar wijze oude zielen behoren te zijn om goed te zorgen voor de natuur.

Als in slechte tijden een glimlachend gezicht mooie beloftes maakt, dan wordt dit al te graag gezien als hoop en is de kans groot dat men toegeeft. Helaas is dit een menselijke zwakte en wat kan je makkelijker misbruiken dan de zwakte van een mens?!

Van mens tot mens

Verzonden: Dinsdag 9 juli 2013 23:20

Onderwerp: Zienswijzeformulier

Startnotitie proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Als: Particulier

Zijn er grote zaken/belangen over het hoofd gezien?

Hoe valt het te rijmen met de toewijzing van Schiermonnikoog als nationaal park. Schiermonnikoog is een van de laatste plekken in Nederland waar geen geluidsvervuiling is. Hoe groot mag het percentage horizon vervuiling/geluidsvervuiling zijn? Dit lijkt haaks te staan op het feit dat Schiermonnikoog een nationaal park is. Weegt het economische belang zwaarder dan het natuurbelang?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Als toeriste kom ik reeds vele jaren op Schiermonnikoog. Schiermonnikoog is een van de laatste plekken waar geen industrialisatie is. Een platform wat dichtbij staat doet dit te niet. Ik kom voor de rust en de stilte. Het lijkt mij dat een platform geluidsoverlast veroorzaakt doordat helikopters er naartoe en vandaan moeten vliegen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Valt dit te rijmen met het broedseizoen. Het lijkt m.i dat vogels en andere dieren hier last van zullen hebben.

Reactie

Verzonden: Woensdag 10 juli 2013 15:33
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Startnotitie proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

0009

Organisatie: NP Schiermonnikoog
Mede namens: Overlegorgaan Nationaal Park Schiermonnikoog

Staan er naar uw mening onjuistheden in de startnotitie?
onvoldoende aandacht voor langdurige effecten op geomorfologie en biodiversiteit

Aan: Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring gaswinning GDF SUEZ ten noorden Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Leeuwarden, 10 juli 2013

Onderwerp:
Zienswijze op de kennisgeving proefboring door GDF SUEZ E&P Nedreland B.V. ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog,
Inspraak startnotitie milieueffectrapportage

Geachte heer, mevrouw,
Bij deze en eerdere gelegenheid heeft zowel de provincie Fryslân als ook de gemeente Schiermonnikoog, de vereniging Natuurmonumenten en verschillende maatschappelijke organisaties betrokken bij het NP Schiermonnikoog en het Waddengebied, zienswijzen en bedenken ingebracht tegen deze en de vele andere economische activiteiten als gas- en oliewinning en windenergieprojecten als ook het aanlanden van kabels en leidingen door, in en nabij de Waddenzee en de Waddenzee eilanden. Deze zorgen omtrent de kwaliteit van het Waddengebied is breed besproken in en wordt breed gedeeld door het Overlegorgaan van het Nationaal Park Schiermonnikoog. Het Overlegorgaan hecht er aan haar zorgen in deze zienswijze aan u kenbaar te maken en te benadrukken de kwaliteit en de biodiversiteit van de Noordzeekustzone en het Waddengebied met daarin gelegen het Nationaal Park Schiermonnikoog, te waarborgen en veilig te stellen.

Schiermonnikoog is een van de laatste gebieden van Nederland waar bezoekers en inwoners landschappelijke kwaliteiten, als rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis kunnen ervaren. De mogelijke plaatsing van een opsporings-, en eventueel een winningsplatform voor gas direct ten noorden van de kust van Schiermonnikoog, zal ernstig afbreuk doen aan deze kwaliteiten.

Tijdens de inloopavond op 11 juni 2013 in het Dorpshuis te Schiermonnikoog hebben wij nogmaals benadrukt de zorgen omtrent de zichthinder, en het behoud van de geomorfologische en ecologische diversiteit en kwaliteit van de Noordzeekustzone, het waddengebied en het nationaal Park Schiermonnikoog als het komt tot exploitatie van de proefboring en in het bijzonder ook het cumulatieve effect van deze en de vele andere economische activiteiten in genoemd gebied. Zichthinder kan worden voorkomen als na de proefboring komt tot een exploitatie, het gas niet ter plaatse te verwerken maar middels onderzeese leidingen te transporteren naar een bestaande

verwerkingslocatie. Wij gaan er van uit dat deze aanpak de enige manier is om tot exploitatie van bron te komen en er geen zichthinder zal zijn van een verwerkingsinstallatie. Mocht dat niet het geval zijn, dan hebben wij ernstige bedenkingen tegen deze voorgenomen activiteit.

Daarnaast baart het Overlegorgaan het cumulatieve effect van deze en de vele andere activiteiten

ernstige zorgen. Deze worden onvoldoende, eigenlijk vrijwel niet, in hun onderlinge samenhang, in beeld gebracht. Wij verwachten dat het cumulatieve effect meer impact heeft op de kwaliteit van genoemde gebieden, dan nu in beeld wordt en kan worden gebracht. We lopen het risico dat voor vele jaren een onomkeerbaar proces in gang wordt gezet en mogelijk al in gang is gebracht dat jaren lang zorgen baart en de kwaliteit van het gebied en het ecosysteem en de biodiversiteit jarenlang verstoord of zelf doet veranderen.

Hiervoor wezen wij al op een aantal economische activiteiten in de Noordzeekustzone, het Waddengebied maar ook van af de wal als het gaat om gas en olie winning onder het Waddengebied. Door bodemdaling zal een nivellering in hoogte ontstaan van het gradiënt van de Waddenzee- en Noordzeebodem, met ecologische en geomorfologische effecten waarvan de aard en hoedanigheid nog nauwelijks in beeld is gebracht, doen wijzigen. Wij vragen in deze Milieueffectrapportage daar uitgebreid aandacht aan te besteden als ook te benoemen als de effecten niet gemeten of voorspelbaar zijn.

Ook hebben wij ernstige zorgen over het cumulatieve effect van alle economische activiteiten in voornoemd gebied en de gezamenlijke invloed daarvan op de Noordzeekustzone en het waddengebied. Niet alleen de activiteiten die nu al zijn voorzien maar ook de verwachting dat nog meer dan vijftig velden in productie worden genomen. Olie en gaswinning, windenergieprojecten en de benodigde aanlanding van kabels en leidingen. Deze activiteiten en voorzieningen zullen vele tientallen jaren aanwezig zijn en ook onderhouden moeten worden. Kabels en leidingen zullen regelmatig onderhoud vragen en naast verstoring van het stilte en rustgebied ook verstoring aan de bodem en het systeem van platen en geulen veroorzaken. Wij vragen in deze Milieueffectrapportage daar uitgebreid aandacht aan te besteden als ook te benoemen als de effecten niet gemeten of voorspelbaar zijn.

De coördinatiewet geeft u bijzondere bevoegdheden. Dat brengt me t zich mee dat ook gevraagd mag worden dat u een zorgvuldige en integrale afweging maakt als het gaat om het toestaan van economische activiteiten in dit zeer kwetsbare gebied, als de Noordzeekustzone en het Waddengebied, aangemerkt ook als Wereld Erfgoed. Ingrepen in het gebied zullen vele jaren zichtbaar zijn en de gevolgen veelal onvoorspelbaar. Het is aan u en ons om dit gebied met zorg te beheren en voor de toekomst veilig te stellen.

Hoogachtend,

nationaal park Schiermonnikoog.

Zijn er grote zaken/belangen over het hoofd gezien?

cumulatieve effect van deze en vele andere en toekomstige activiteiten in de Noordezeekustzone, het waddengebied en het Nationaal Park Schiermonnikoog

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

kwaliteit en biodiversiteit van de noorzeekustzone en het waddengebied met daaringelegen het NP Schiermonnikoog

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

coördinatiewet vraagt zorgvuldige en integrale afweging, wordt nu per project of activiteit gepubliceerd en afgedaan zonder daadwerkelijk rekening te houden met het cumulatieve effect van de vele activiteiten en voorgenomen activiteiten.

Reactie

Aan: Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring gaswinning GDF SUEZ ten noorden Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA Wateringen

Leeuwarden, 10 juli 2013

Onderwerp: Zienswijze op de kennisgeving proefboring door GDF SUEZ
E&P Nedreland B.V. ten behoeve van gaswinning ten
noorden van Schiermonnikoog,
Inspraak startnotitie milieueffectrapportage

Geachte heer, mevrouw,

Bij deze en eerdere gelegenheid heeft zowel de provincie Fryslân als ook de gemeente Schiermonnikoog, de vereniging Natuurmonumenten en verschillende maatschappelijke organisaties betrokken bij het NP Schiermonnikoog en het Waddengebied, zienswijzen en bedenken ingebracht tegen deze en de vele andere economische activiteiten als gas- en oliewinning en windenergieprojecten als ook het aanlanden van kabels en leidingen door, in en nabij de Waddenzee en de Waddenzee eilanden. Deze zorgen omtrent de kwaliteit van het Waddengebied is breed besproken in en wordt breed gedeeld door het Overlegorgaan van het Nationaal Park Schiermonnikoog. Het Overlegorgaan hecht er aan haar zorgen in deze zienswijze aan u kenbaar te maken en te benadrukken de kwaliteit en de biodiversiteit van de Noordzeekustzone en het Waddengebied met daarin gelegen het Nationaal Park Schiermonnikoog, te waarborgen en veilig te stellen.

Schiermonnikoog is een van de laatste gebieden van Nederland waar bezoekers en inwoners landschappelijke kwaliteiten, als rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis kunnen ervaren. De mogelijke plaatsing van een opsporings-, en eventueel een winningsplatform voor gas direct ten noorden van de kust van Schiermonnikoog, zal ernstig afbreuk doen aan deze kwaliteiten.

Tijdens de inloopavond op 11 juni 2013 in het Dorpshuis te Schiermonnikoog hebben wij nogmaals benadruk de zorgen omtrent de zichthinder, en het behoud van de geomorfologische en ecologische diversiteit en kwaliteit van de Noordzeekustzone, het waddengebied en het nationaal Park Schiermonnikoog als het komt tot exploitatie van de proefboring en in het bijzonder ook het cumulatieve effect van deze en de vele andere economische activiteiten in genoemd gebied.

Zichthinder kan worden voorkomen als na de proefboring komt tot een exploitatie, het gas niet ter plaatse te verwerken maar middels onderzeese leidingen te transporteren naar een bestaande verwerkingslocatie. Wij gaan er van uit dat deze aanpak de enige manier is om tot exploitatie van deze bron te komen en er geen zichthinder zal zijn van een verwerkingsinstallatie. Mocht dat niet het geval zijn, dan hebben wij ernstige bedenkingen tegen deze voorgenomen activiteit.

Daarnaast baart het Overlegorgaan het cumulatieve effect van deze en de vele andere activiteiten ernstige zorgen. Deze worden onvoldoende, eigenlijk vrijwel niet, in hun onderlinge samenhang, in beeld gebracht. Wij verwachten dat het cumulatieve effect meer impact heeft op de kwaliteit van genoemde gebieden, dan nu in beeld wordt en kan worden gebracht. We lopen het risico dat voor vele jaren een onomkeerbaar proces in gang wordt gezet en mogelijk al in gang is gebracht dat jaren lang zorgen baart en de kwaliteit het gebied en het ecosysteem en de biodiversiteit jarenlang verstoord of zelf doet veranderen.

Hiervoor wezen wij al op een aantal economische activiteiten in de Noordzeekustzone, het Waddengebied maar ook van af de wal als het gaat om gas en olie winning onder het Waddengebied. Door bodemdaling zal een nivellering in hoogte ontstaan van het gradiënt van de Waddenzee- en Noordzeebodem, met ecologische en geomorfologische effecten waarvan de aard en hoedanigheid nog nauwelijks in beeld is gebracht, doen wijzigen. Wij vragen in deze Milieueffectrapportage daar uitgebreid aandacht aan te besteden als ook te benoemen als de effecten niet gemeten of voorspelbaar zijn.

Ook hebben wij ernstige zorgen over het cumulatieve effect van alle economische activiteiten in voornoemd gebied en de gezamenlijke invloed daarvan op de Noordzeekustzone en het waddengebied. Niet alleen de activiteiten die nu al zijn voorzien maar ook de verwachting dat nog meer dan vijftig velden in productie worden genomen. Olie en gaswinning, windenergieprojecten en de benodigde aanlanding van kabels en leidingen. Deze activiteiten en voorzieningen zullen vele teintallen jaren aanwezig zijn en ook onderhouden moeten worden. Kabels en leidingen zullen regelmatig onderhoud vragen en naast verstoring van het stilte en rustgebied ook verstoring aan de bodem en het systeem van platen en geulen veroorzaken. Wij vragen in deze Milieueffectrapportage daar uitgebreid aandacht aan te besteden als ook te benoemen als de effecten niet gemeten of voorspelbaar zijn.

De coördinatiewet geeft u bijzondere bevoegdheden. Dat brengt me t zich mee dat ook gevraagd mag worden dat u een zorgvuldige en integrale afweging maakt als het gaat om het toestaan van economische activiteiten in dit zeer kwetsbare gebied, als de Noordzeekustzone en het Waddengebied, aangemerkt ook als Wereld Erfgoed. Ingrepen in het gebied zullen vele jaren zichtbaar zijn en de gevolgen veelal onvoorspelbaar. Het is aan u en ons om dit gebied met zorg te beheren en voor de toekomst veilig te stellen.

Hoogachtend,

nationaal park Schiermonnikoog.

Menselijke
Proefboringen Schiedamse

ONTVANGEN 11 JUL 2013

- Ik kan niet beoordelen of er onjustheden staan in de startnotitie
 - Er is een groot belang over het hoofd genomen en dat is de Natuurervaring van een mens. Ik kan mij niet voorstellen dat er nu in boring is in een gebied dat als wereld erfgoed wordt genomen
 - Ik wordt geraakt in mijn belang als kunstenaar.
- Ik schilder voornamelijk de zee.
De boortoren die in westen staat van het eiland is al nu hunderd jaar bij het schilderen van de

202

nons ondergangen en dan is er ook no
een loostoren in het noorden

Daarnaast wandel ik elke dag langs
de hee. Ik ervaar het in toren als
hormonverruiming en ben ook bang
voor de geluids hinder. Het is toch
een stille gebied

Wat is ook erg belangrijk vind
is wat het betekent voor de
vogels en de neehonden. Vooral
als het doorgaat voor de boeten
daling in de Natura 2000 ge
brede

Waarom is Schermontrooy een
Nationaal Park geworden als het
niet beschermd kan worden
tegen milie activiteiten?

Verzonden: Donderdag 11 juli 2013 11:46

Onderwerp: Zienswijzeformulier

Startnotitie proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog

Als: Organisatie

Organisatie: Vissersverenigingen Hulp in Nood en Ons Belang

Zijn er grote zaken/belangen over het hoofd gezien?

Ja, zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?

Ja, zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ja, zie bijlage

Reactie

VISSERSVERENIGING HULP IN NOOD - ZOUTKAMP
 Opgenicht in 1884

Aan Bureau Energieprojecten,
 Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog,
 Postbus 23, 2290 AA Wateringen.

Harlingen, 10 juli 2013

Geachte dames, heren,

Wij hebben kennis genomen van de "startnotitie RCR Project proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog", mei 2013. Wij zouden bij deze de volgende zienswijze naar voren willen brengen:

De genoemde activiteiten vinden plaats in wateren die met name voor de garnalenvisserij zeer waardevolle visgronden zijn. De beoogde locatie is op de grens van het zogenaamde Vibeg gebied I en III. Wij verwijzen hiervoor naar bijgevoegde kaart op pagina 2.

Deze Vibeg-gebiedsaanduiding is afkomstig uit een overeenkomst genaamd Vibeg (Visserij in Beschermd Gebieden) waar onlangs op 29 april een publicatie van in de Staatscourant verschenen is. (Staatscourant 2013 Nr 11444, Besluitkenmerk 13058223)

Het Vibeg-gebied I zal in principe voor de visserij gesloten worden. De gebieden II en III hebben eveneens beperkingen ten aanzien van de visserij. Bij de locatie keuze van deze Vibeg-gebieden is uitgegaan van het faciliteren van corridors om doorgang naar het aangrenzende gebied mogelijk te maken.

Door uw beoogde activiteiten is het voor de hand liggend dat de toegang tot de wateren in en aangrenzend aan het Natura2000 gebied voor de visserij verder beperkt zal worden. Hiermee zal de schade voor de garnalenvisserij en aanverwante verwerkende industrie dan ook significant worden vergroot.

Het is daarbij goed om op dit moment vast te stellen dat de grootste garnalenvloot Lauwersoog als thuisbasis heeft waar in de nabijheid ook de grootste verwerkende industrie gevestigd is.

Met dit schrijven willen wij formeel ons bezwaar uitspreken tegen eventuele beperkingen die er voor de garnalenvisserij en –verwerkende industrie voortvloeien uit deze activiteiten. Wij zijn stellig van mening dat deze wateren een significante inkomstenbron van genoemde bedrijfstakken zijn op basis waarvan een compensatie op zijn plaats zou zijn in geval van daadwerkelijke uitvoering.

Daarnaast zijn onze vissers met tegenzin overgegaan tot het accepteren van het Vibeg-akkoord en valt het niet uit te leggen dat zij niet mogen vissen in dit gebied (bodembescherming) terwijl er wel proefboringen en alle bijbehorende activiteiten in diezelfde bodem zouden mogen plaatsvinden. Wij spreken hier dan ook van duidelijk 'ongelijke behandeling' en beraden ons over verdere juridische stappen in geval van daadwerkelijke uitvoering.

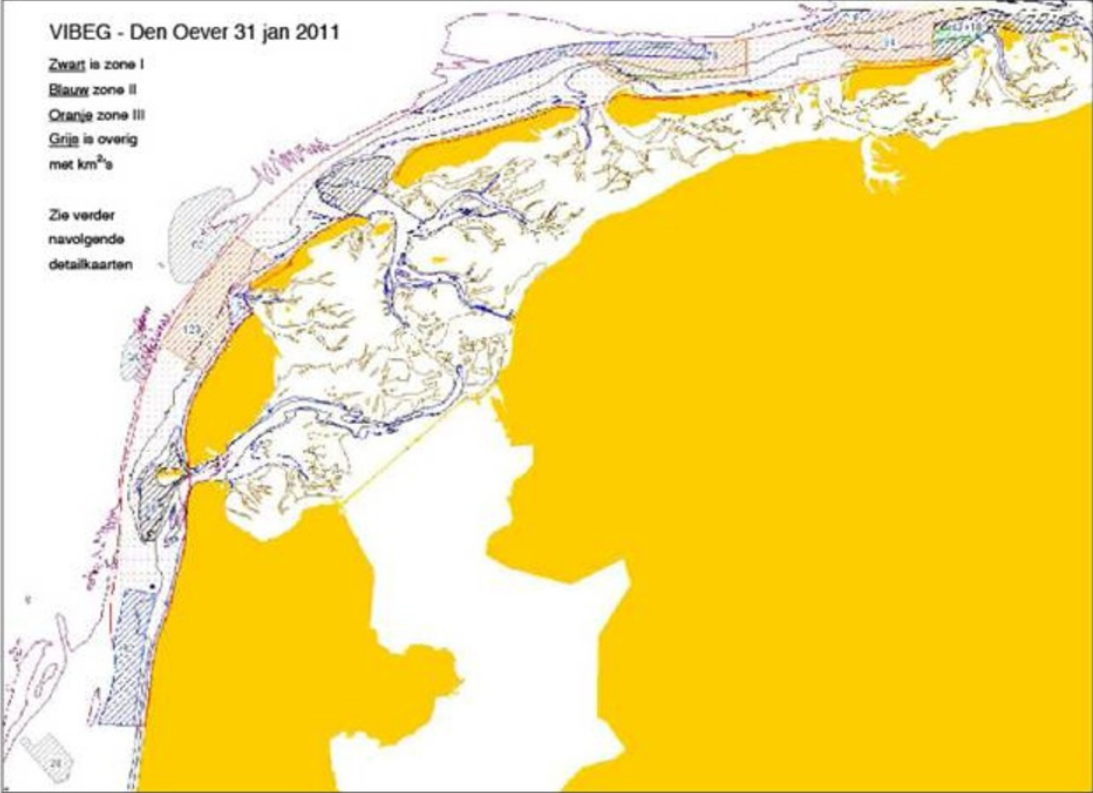
In afwachting van uw respons verblijven wij,
 Met vriendelijke groet,

Voorzitter Vissersvereniging "Hulp in Nood", Zoutkamp.
 Voorzitter Vissersvereniging "Ons Belang", Harlingen

Pagina 2- Kaart Vibeg gebieden

Brief HIN en OB 10 juli 2013 – Proefboring Schiermonnikoog

Pagina 2 – Kaart Vibeg gebieden

Beleef de wadden. Beleef de bijzondere natuur, de rust en het open landschap.
Help ons dit ruige natuurgebied te beschermen.

ONTVANGEN 1 1 JUL 2013

Waddenvereniging

Bureau Energieprojecten, Inspraakpunt Proefboring
t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog Postbus 23,
2290 AA Wateringen
Aantekenen

Datum: Harlingen 9 juli 2013,

Kenmerk: EG/13144

Betreft: Zienswijze startnotitie Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog

Geachte heer/mevrouw,

Graag maken Natuurmonumenten en de Waddenvereniging gebruik van de door u geboden mogelijkheid tot het geven van een zienswijze over de startnotitie RCR-project proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog.

Algemeen

Schiermonnikoog is een van de laatste gebieden van Nederland waar bezoekers en inwoners landschappelijke kwaliteiten, als rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis kunnen ervaren. De mogelijke plaatsing van een opsporings-, en eventueel een winningsplatform voor gas direct ten noorden van de kust van Schiermonnikoog, zal ernstig afbreuk doen aan deze kwaliteiten. De Waddenvereniging, en Natuurmonumenten- als beheerder van grote delen van het eiland, hebben dan ook met grote zorg kennis genomen van het voornemen van GDF-Suez om in dit gebied naar gas te zoeken en eventueel te winnen. Immers niet alleen het natuurbelang is in het geding, ook de natuurbeleving van de duizenden bezoekers aan Schiermonnikoog wordt met de plaatsing van een opsporings- en eventueel een winningsplatform sterk negatief beïnvloed. Op voorhand willen wij stellen dat een winningsplatform op 7 km afstand van de kust voor ons onacceptabel is.

Startnotitie

In het vervolg van onze zienswijze gaan we nader in op de startnotitie. In de startnotitie wordt het op veilige en milieutechnisch verantwoorde wijze realiseren van het project door de implementatie van gebruikelijke en nieuwe inzichten voor veilige en milieuverantwoorde gaswinning als uitgangspunt benoemd. Niet duidelijk is wat dit concreet inhoud. Wat is veilig en aan welke voorwaarden dient te worden voldaan om op verantwoorde wijze tot gaswinning te kunnen overgaan? Deze kaders dienen concreet benoemd en omschreven te worden.

1

Droogstraat 3 Postbus 90 8860 AB Harlingen (0517) 493 693 fax (0517) 493 601

info@waddenvereniging.nl www.waddenvereniging.nl Rabobank 34 24 26 710 KvK 40000475 BTWnr. NL 0026.62.504.B.01

Natura 2000

Er dient in het MER goed gekeken te worden naar de begrenzingen van de Natura 2000 gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone. Er dient buiten de -20 meter NAP dieptelijn (begrenzing H1110B en Noordzeekustzone) gebleven te worden. Deze -20 meter dieptelijn is vastgelegd in het wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone van 14 maart 2011. Met een diepte van -13 LAT ligt de locatie waarschijnlijk binnen het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.

Daarnaast is het onduidelijk hoe de locatie zich verhoudt met de afspraken uit het Vibeg akkoord. Wij zijn van mening dat in het MER hierover duidelijkheid moet worden gegeven.

Eenden

De Noordzeekustzone en de zone net daarbuiten is van groot belang voor Zwarte Zee-eenden en Eiders. In sommige perioden verblijft 80% van de wereldpopulatie Zwarte Zee-eenden in dat gebied. Waarschijnlijk fourageren deze vogels op hier aanwezige ensisbestanden. In het MER behoort uitgebreid ingegaan te worden op de functie van het gebied voor deze soorten en de mogelijk gevolgen van de beoogde opsporings- en winningsactiviteiten voor deze vogels.

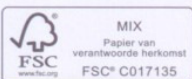
Zeezoogdieren

Vermoedelijk is de zone net buiten de Noordzeekustzone van groot belang voor grote zeezoogdieren zoals Grijs Zeehond en de Bruinvis. In het MER behoren de effecten van de beoogde opsporings- en winningsactiviteiten op zeezoogdieren onderzocht te worden.

Landschappelijke impact opsporings- en winningsplatform

Wij realiseren ons dat de tijdsduur van het verblijf van een opsporingsplatform ten opzichte van een winningsplatform relatief kort is, maar wij zijn wel van mening dat ook de visuele impact – de gevolgen voor het kunnen ervaren van een zoveel mogelijk ongestoorde natuurbeleving - van een opsporingsplatform voor bezoekers en bewoners van Schiermonnikoog moet worden onderzocht. Het valt ons op dat in de startnotitie dit laatste begrip slechts eenmaal is genoemd, maar niet verder is uitgewerkt. Wij zijn van mening dat in het MER hierop uitgebreid en dieper moet worden ingaan. Hoe hoog zijn het boorplatform en het productieplatform en hoe breed? Hoe wordt dit ervaren? Hierbij dient ook duidelijk gekwantificeerd te worden hoe lang het boorplatform aanwezig is en in welke periodes van het jaar? Daarbij vinden wij het ook van belang dat onderzocht moet worden of ook andere – verder van de kust gelegen - opsporingslocaties in beeld kunnen zijn.

Daarnaast vinden wij het van belang dat ook met betrekking tot de winningsfase in het MER de visuele impact van de verschillende productielocaties voor de bezoekers en bewoners van Schiermonnikoog wordt onderzocht. Daarbij vinden wij dat ook moet worden

Waddenvereniging

betrokken de gevolgen voor het toeristisch “product” Schiermonnikoog. Wij verwachten dat met name de mogelijk aanleg van een langdurig aanwezige productielocatie op 7 km afstand van de kust negatieve effecten zal hebben op de bezoekersaantallen op - het Nationaal Park - Schiermonnikoog. Immers veel bezoekers komen met name voor een ongestoorde natuurbeleving. Een productieplatform vlak voor de kust zal daar naar onze mening afbreuk aan doen.

Periode proefboringen

Het lijkt te gaan om maximaal twee proefboringen. In de startnotitie wordt opgemerkt dat als bij de 1e proefboring blijkt dat een winbare hoeveelheid gas aanwezig is, “in het jaar daarop” een tweede proefboring volgt. In het MER moet inzichtelijk worden gemaakt welke periode het minst ongunstig is voor mens en natuur”.

Er wordt uitgegaan van één boortoren. Onduidelijk is of dit betekent dat er twee keer drie tot vier maanden achter elkaar geboord gaat worden, of dat er in opvolgende jaren in de minst ongunstige periode voor mens en natuur geboord gaat worden.

Extra boringen winningsfase

In de Startnotitie is aangegeven dat naast de twee putten die in de opsporingsfase zijn geboord, er waarschijnlijk in totaal 5 productieputten in gebruik worden genomen. Het maximale aantal aanvullende boringen en onderhoudswerkzaamheden aan de putten dienen in het vervolgtraject te worden meegenomen in de beoordeling van de effecten.

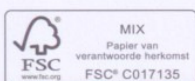
De aanvullende boringen dienen in het vervolgtraject te worden meegenomen in de beoordeling van de effecten. Ook dient beoordeeld te worden wat het verschil in impact van de verschillende productiealternatieven is.

Heien

Heien heeft negatieve gevolgen voor divers zeeleven. Onduidelijk is hoe lang het heien gaat duren en wat het invloedsgebied zal zijn. Er dient gekeken te worden naar alternatieven voor heien, zoals het schroeven van de conductor en naar mitigerende maatregelen voor de effecten van het heien (zoals pingers). Effecten van geluid en trillingen dienen in beeld te worden gebracht.

Emissies productietesten

De effecten van de productietesten dienen te worden beoordeeld. Mogelijke stoffen die worden geëmitteerd dienen te worden beoordeeld. De uitstoot van stoffen die vrijkomen bij het schoonproduceren dient eveneens te worden beoordeeld.

Lichthinder en affakkelen

Lichthinder door een boortoren en een productieplatform dient zo veel mogelijk te worden beperkt. De locatie dient zo te worden ingericht dat er zo weinig mogelijk lichtemissie is. Er dient voor verlichting te worden gekozen die de vogels in het gebied zo weinig mogelijk beïnvloedt. Er dient gekwantificeerd te worden aangegeven hoeveel uur er zal moeten worden afgefakkeld, op welke afstanden dit zichtbaar is en welke verstoring dit oplevert. De gevolgen van affakkelen en de verschillende opties die daarvoor zijn, dienen te worden beoordeeld in het vervolgtraject. De vraag of het misschien milieuvriendelijker is om bij een proefboring aan te haken op het productieplatform van NAM bij Ameland om langdurig affakkelen te voorkomen dient in het MER beantwoord te worden.

Verontreinigingen

De samenstelling van de boorspoeling en de gevolgen op het milieu bij eventuele lekkage dient beoordeeld te worden. Ook de afvoer van reststoffen en boorgruis dient te worden meegenomen. De gevolgen van het eventueel lozen van boorgruis en boorspoeling op de diverse natuurwaarden dienen te worden beoordeeld. Ook andere verontreinigingen dan die door boorgruis en boorspoeling dienen beoordeeld te worden. Zo dient onder andere aangegeven te worden welke stoffen (zoals koolwaterstoffen) geëmitteerd worden tijdens de proefboring en productiefase. Ook dient de emissie van alle helikoptervluchten en vaarbewegingen inzichtelijk gemaakt te worden. Onduidelijk is welke stoffen er nog in het afgescheiden water zitten dat in zee geloosd gaat worden.

Voor wat betreft emissies dient in ieder geval gekeken te worden naar de effecten op de beschermde habitattypen binnen Schiermonnikoog, Ameland en de Rottums. Hierbij dient in ieder geval gekeken te worden naar de stikstofdepositie op de daarvoor gevoelige habitats.

Putstimulatie

De gevolgen van putstimulatie dienen beoordeeld te worden. Aangegeven dient te worden welke (fracking) vloeistoffen en welke hoeveelheid water gebruikt gaan worden.

Transport van en naar de platforms

Bij het beoordelen van de impact van deze activiteit dient ook het transport van en naar de platforms te worden beoordeeld. De helikperroutes, de frequentie waarmee gevlogen wordt, de periodes van het jaar en de tijdstippen waarop dienen per fase inzichtelijk gemaakt te worden. Wij zijn van mening dat in de Startnotitie het aspect verstoring door helikoptervluchten onderbelicht is, dat geldt niet alleen voor de winningsfase maar ook voor de opsporingsfase. Wij zijn van mening dat in het MER dit onderwerp verder behoort te worden uitgewerkt. Helikoptervluchten zijn zeer verstorend voor mensen, vogels en zeezoogdieren. Daarom behoort naar onze mening het MER inzicht te geven in de aantallen en mogelijke routes. Uit het MER moet duidelijk blijken welke gevolgen met de

helikoptervluchten gepaard kunnen gaan. Daarbij moet het MER ook inzicht geven welke routes de minste verstoring opleveren.
Wat betreft vaarbewegingen is ook behoefte aan een verdere specificering. Hoe vaak vinden er transporten etc. plaats? Ook de vaarbewegingen dienen gekwantificeerd te worden.

Transportleiding

De impact van de aanleg van de transportleidingen dient ook te worden beoordeeld. Ook de hierdoor veroorzaakte vertroebeling dient beoordeeld te worden. De transportleiding wordt niet verwijderd. Van welke materialen wordt de leiding gemaakt en hoe duurzaam is dat?

Bodemdaling

In de startnotitie wordt gesteld dat de bodemdaling maar zeer beperkt zal zijn. Onduidelijk is op welke gegevens dit gebaseerd is nu er nog geen gegevens beschikbaar zijn over de omvang en inhoud van het veld en de compactiecoëfficiënt nog niet bekend is. Ervaringen uit het verleden hebben geleerd dat bodemdaling bijzonder onvoorspelbaar is. Zeker voor aanvang van het project.

Er dient te worden aangegeven hoe de gasvelden begrensd worden. Ook dient voor het bepalen van de effecten te worden gerekend met het volledig meedepleteren van eventueel aanwezige aquifers. Ook dient hierbij rekening te worden gehouden met het eventueel meanderen van de bodemdalingsschotel in de richting van Schiermonnikoog. Het is namelijk niet altijd zo dat de bodemdaling zich altijd recht onder de winningslocatie blijft bevinden. Het uitsluiten van effecten voor Schiermonnikoog zonder gedegen wetenschappelijke onderbouwing dat de bodemdaling kleiner is dan 2 cm is voorbarig. Er dient nader onderbouwd te worden dat de bodemdaling onder Schiermonnikoog kleiner is dan 2 cm en dat 2 cm bodemdaling geen schade aan de natuurwaarden ter plaatse zal geven. Hierbij dient ook de eventuele verhoging van de overstromingsfrequentie van nesten van broedvogels inzichtelijk te worden weergegeven.

In de startnotitie wordt vervolgens niet ingegaan op de mogelijke toepassing van het hand aan de kraan principe. Wat te doen als de bodemdaling groter blijkt te zijn dan voorspeld? Wij zijn van mening dat voldoende zekerheid moet bestaan dat een mogelijke aanpassing of stopzetting van de eventuele winning, de bodemdaling kan verminderen dan wel geheel stopzetten. In het MER zou hier uitgebreid op ingegaan moeten worden. Daarbij vinden wij het ook van groot belang dat er goede monitoring plaatsvindt. In het MER moet daarom inzicht worden gegeven in het monitoringsprogramma.

In de startnotitie wordt gesproken over bodemdaling in centimeters. Relevanter dan de bodemdaling in centimeters is de volumes van de bodemdalingsschotels. Er dient, wetenschappelijk onderbouwd, te worden aangegeven of de bodemdalingsschotels worden opgevuld op natuurlijke wijze en waar dit sediment vandaan komt, en op welke locaties uiteindelijk een tekort aan sediment zal ontstaan.

Zandsuppleties

Er dient duidelijk te worden aangegeven hoeveel zand er zal moeten worden gesuppleerd voor deze activiteit. Hierbij moeten de effecten op lokale natuurwaarden beoordeeld worden.

Meegroeivermogen en gebruiksruimte

Dat de gebruiksruimte binnen de Waddenzee niet hoeft te worden beschouwd is onjuist. Niet alleen wordt op basis van nu beschikbare gegevens al geconcludeerd dat een gedeelte van de bodemdaling binnen Natura 2000-gebied Waddenzee zal plaatsvinden. Ook heeft de door deze winning veroorzaakte bodemdaling mogelijk effecten op de sedimentatiesnelheid in de Waddenzee en grijpt zij daarmee aan op de gebruiksruimte van de NAM voor de bestaande Waddenzeewinningen. Als de aanvoer van zand naar de Waddenzee beïnvloed wordt heeft dit zijn impact op de beschikbare gebruiksruimte aldaar. De nieuw geplande gaswinning van GDF-Suez dient dan ook op basis van het voorzorgsprincipe te worden gecumuleerd met de bestaande Waddenzeewinningen, en deze dienen gezamenlijk binnen de beschikbare gebruiksruimte te blijven.

Calamiteiten

Een boorplatform op zee geeft risico's voor de veiligheid voor het scheepvaartverkeer. In het MER dienen daarom ook de scheepvaartongevallen-risico's en de mogelijke ecologische gevolgen voor de Noordzee, Noordzeekustzone, Schiermonnikoog, de Rottums en de Waddenzee ten gevolge van mogelijke aanvaringen te worden onderzocht. Dat geldt ook voor calamiteiten en/of ongelukken op de platforms zelf.

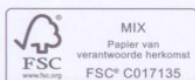
Het is altijd mogelijk dat er zich calamiteiten voordoen. Hoe wordt geborgd dat de middelen beschikbaar zijn voor een adequate reactie op calamiteiten in de toekomst? Wat is het effect van een blow-out, aanvaring of een Spill op het milieu? Ook het eventueel beschadigd raken van de gasleiding naar het vasteland moet beoordeeld worden.

Afsluiting van de put

Na de productietesten wordt de put afgewerkt met een aantal afsluiters. Er dient onderbouwd te worden hoe lang deze afsluiting in tact blijft in het onderwatermilieu. Hoe wordt de put afgesloten, welke materialen worden daarvoor gebruikt en voor hoeveel jaren is de afsluiting van de put gegarandeerd. Wat gebeurt er met de put in geval van calamiteiten zoals ankeren op de put of visserij?

Verwijderingsfase

Op p.19 van de startnotitie wordt aangegeven dat de zeebodem zo nodig wordt opgeruimd. Onduidelijk is wat eventueel opgeruimd moet worden.

Waddenvereniging

Cumulatie

Er dient gekeken te worden naar de cumulatie van activiteiten waarvoor heiwerkzaamheden noodzakelijk zijn. Zoals de windmolenparken op de Noordzee en de heiwerkzaamheden in de Eemshaven.

Er dient vervolgens, als naar aanleiding van de proefboring wordt overgegaan tot het winnen van gas, serieus gekeken worden naar de cumulatie van sedimentvraagvergrotenende activiteiten in het waddegebied.

Bij de zandsuppleties moeten de effecten gecumuleerd worden met andere activiteiten die een effect hebben op de natuurwaarden binnen de invloedssfeer. Zo dient er voor het bepalen van de invloed op de kwaliteit van H1110B gecumuleerd te worden met andere activiteiten, zoals visserij, zandsuppleties voor het behoud van de basiskustlijn en zandsuppleties voor de gaswinning door NAM. Alleen door diverse activiteiten te cumuleren, die hun impact hebben op hetzelfde instandhoudingsdoel, is het mogelijk een eventueel significant negatief effect binnen een Natura 2000-gebied vast te stellen of uit te sluiten. Daarnaast is het noodzakelijk dat er binnen het project gecumuleerd wordt. Voor H1110B wordt de kwaliteit door deze activiteit in ieder geval beïnvloed door sterfte van fauna door het heien en door sterfte van fauna door bedekking door zandsuppleties.

Monitoring

Voordat de proefboring begint dienen de lokale natuurwaarden geïventariseerd te worden. Mogelijk dat dit nog een rol kan spelen bij de precieze plaatsbepaling van de boortoren.

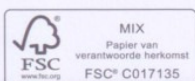
Compenserende maatregelen

Deze activiteit zal zijn impact hebben op diverse natuurwaarden. Het is belangrijk om al zo vroeg mogelijk in het traject na te denken over mogelijkheden om de natuurschade zoveel mogelijk te beperken en te compenseren.

Natuurmonumenten en Waddenvereniging vertrouwen erop dat u bovenstaande opmerkingen betreft bij het opstellen van het MER.

Hoogachtend,
Mede namens Natuurmonumenten,

Waddenvereniging

ONTVANGEN 11 JUL 2013

Inspraakformulier Startnotitie 'Proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog'

Uw gegevens

Naam:
Straat + huisnummer
Postcode + Woonplaats
Telefoonnummer
E-mailadres:

heer / mevrouw
.....
.....
.....

U spreekt in als:

- Particulier
- Vertegenwoordiger van organisatie / bedrijf:

Uw inspraak:

Ik ben tegen proefboringen!!
als eilander met een hart!
eerst al informatie over 'biogasfornie'
en nu ook gas uit zee
wereld erford
2 nationaal park
3 het mooiste plekje van Nederland
tellen niet meer mee.

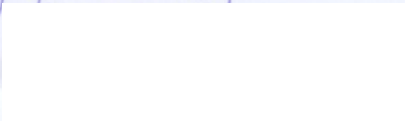
alle instantie's zetten u te kalleken
van veel geld laat gas uw/mijn eiland zalken
weel daarom bewust
laat ons eiland met rust!
wij willen in alle rust hier verder leven
en rusten want is uw hart voor de natuur gebreuen!
Vraag aan alle buijer zinniger om te gaan met
het gebruik van gas en we moeten konsuminderen!

11 juli 2013

U kunt uw inspraakreactie ook uiterlijk donderdag 11 juli 2013 per post sturen naar:

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog
Postbus 23
2290 AA Wateringen

10 juli, 2013.

ONTVANGEN 11 JUL 2013

Op 1 juli 2013
 Schiedamschenoog

Bij deze taken is bezwaard aan
 Tegen gestoringen in de
 Noordzee boven Schiedamschenoog!
 Wij zijn een beschermd natuur-
 gebied. De gevolgen zijn met
 de overheid. Bovendien
 ondermijnt 4. ons eiland
 en dat beruigt we door
 de boringen bij Ameland
 al zeker 5 cm gekeld zijn
 Er moet een alternatief
 gezocht worden voor gas en
 wel met —

Gee boringen meer in
 de — Hoogvliet

ONTVANGEN 12 JUL 2013

Inspraakformulier Startnotitie 'Proefboring t.b.v. gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog'

Uw gegevens

Naam: ...
 Straat + ...
 Postcode ...
 Telefoon ...
 E-mailadr ...

U spreekt in als:

- Particulier
- Vertegenwoordiger van organisatie / bedrijf:

Uw inspraak: Als Wazaak van een oud "eilander" geslacht
Mijn een voudig verhaal 3

In kleine bewoordingen mijn inspraak voor het
natuurlijk behoud van de Noordzee ten
behoefte van het waddens eiland

"Schiermonnikoog", als
belangrijk stuk natuur, als verveld en goed.
Vooral voor dat gedeelte waar de
eilander bevolking en zijn vele recreanten
uitzicht op hebben.

In ons land met miljoenen mensen moeten er nog
enkele plekken overblijven, waar men nog ECHTE
NATUUR AAN TREFT MET EEN WIDE UITZICHT.
ZONDER BELEMMERINGEN VAN BOORTORENEN
ETC!!!!

Ma ER NET, NIEUWE MOGELIJKHEDEN VOOR
ZIJN OP EEN ANDER DEEL VAN NOORDZEE !!
Mijn advies:

VOORLOPIG GEEN GASWINNING ten Noorden van
Schiermonnikoog !!!

U kunt uw inspraakreactie ook uiterlijk donderdag 11 juli 2013 per post sturen naar:

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Proefboring t.b.v. gaswinning Schiermonnikoog
 Postbus 23
 2290 AA Wateringen

Met vriendelijke groet,

(70 jaar en vanaf haar tiende jeugd geniekend van
dit stukke "eulle" natuure!!!!!!)

ONTVANGEN 12 JUL 2013

Inspraak op kennisgeving Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog.

Schiermonnikoog 10 juli 2013.

Ter attentie van
de directie van Bureau Energieprojecten
te
Wateringen.

door

ten behoeve van het eiland Schiermonnikoog, als bron van natuurlijke schoonheid

Schiermonnikoog, bron van natuurlijke schoonheid.

Het eiland Schiermonnikoog ligt tussen twee zeeën en is een bron van natuurlijke schoonheid. Het heeft eeuwen geduurd voordat het eiland zijn huidige natuurlijke vorm heeft gekregen. Door de moeilijke bereikbaarheid en isolatie in voorgaande eeuwen, zijn de natuurlijke waarden voor een groot deel onaangetast gebleven. Dat geldt overigens voor alle Waddeneilanden; slechts per boot en soms lopend kon men vroeger het eiland bereiken. Niemand weet hoe oud de Waddeneilanden zijn en wie de eerste bewoners waren. Vóór onze jaartelling schijnen er al mensen het eiland te hebben bewoond nog vóór de monniken op Schiermonnikoog kwamen. Deze moesten zien te overleven met wat het eiland hen bood aan voedsel. Zij leefden van de visserij en de jacht en hebben zich moeten beschermen tegen het water van de Wadden- en Noordzee. Er zijn bewijzen dat deze eilandbewoners o.a. handel dreven met andere zeevolken. De monniken hebben het eiland voor een deel in cultuur gebracht, door landbouw en veeteelt en hebben dijken gebouwd.

De waarden van de Wadden

Naast de historische en culturele waarden is het Waddengebied bekend om hun grote natuurlijke en landschappelijke waarden. Deze unieke waarden zijn geroemd, bezongen en opgetekend. Kunstenaars worden er door geïnspireerd. Door de strijd om te overleven en tegen het water, hebben de Waddeneilanden in de loop der tijden een eigen karakter gekregen, net als hun bewoners. Deze hebben in alle tijden voor hun eiland gezorgd en het bewaakt.

De natuurlijke waarden van deze afgelegen eilanden stonden in de vorige eeuw al bekend als heilzame oorden waar het goed toeven was. Mensen kwamen er ook voor hun gezondheid. Door de industrialisatie is in Nederland veel van de oorspronkelijke natuur verloren gegaan. Daarom is het nodig dat er gebieden blijven voor mensen om de natuur te beleven en er mee in contact te zijn. Lange tijd heeft de vlucht van de techniek in de vorige eeuwen de Wadden niet kunnen bereiken. Maar door de afsluiting van de natuurlijke waterwegen zoals die van de Zuiderzee nu IJsselmeer en de Lauwerszee nu Lauwersmeer, is het Noorden en daarmee ook het Waddengebied ontsloten geraakt. De Waddenzee echter, die in open verbinding staat met de Noordzee, heeft zich moeten aanpassen en zoeken naar nieuwe wegen van het water. Het van oudsher landelijke gebied met landbouw- en veeteeltbedrijven is meegegaan in de vaart der volkeren.

Ook de ontwikkeling van het vervoer, transport en toerisme nam een grotere vlucht.

Werelderfgoed en Nationaal Park.

Met de nationale en internationale erkenning van de bijzondere natuurlijke en landschappelijke waarden is Schiermonnikoog benoemd tot "Nationaal Park" en is er in 2009 vanuit deze erkenning aan de Waddenzee, als "area of outstanding natural value" het predikaat "Werelderfgoed" gegeven. De Waddenzee, is een belangrijk kruispunt voor trekvogels, als tussenstop op hun van vliegroutes van Siberië via de Atlantische Zee naar Afrika en terug. Verder is het ook een belangrijk broed- rust- rui- en foerageergebied voor grote aantallen andere vogels. Er zijn belangrijke en zeldzame planten- en dierengemeenschappen. De Waddenzee is de kraamkamer van vele soorten organismen, schelpdieren en vissen. De waarden worden omschreven als weidsheid, open horizon, ruimtelijkheid, oorspronkelijkheid, rust en duisternis 's nachts. De natuur kan hier nog vrijelijk haar gang gaan.

In de loop van de tijd zijn de natuurlijke kenmerken van de Wadden meer en meer erkend en beschermd. Er bestaat een lange en uitgebreide lijst met nationale en internationale verdragen en regels om het kwetsbare ecosysteem te beschermen en te behouden. Daarvan zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn de bekendste. Het grootste deel van de Waddenzee en de eilanden vallen daar onder. Het gebied behoort tot de Europese Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en valt onder Natura 2000.

Win-win en het Wad en de Noordzee.

Na ons in Nederland vrijgevochten te hebben van het water en vreemde volken, zitten we desondanks nog steeds met erfenissen uit het feodale- en koloniale tijdperk.

De energiebedrijven bedienen zich bijvoorbeeld nog altijd van de overblijfselen uit de Franse tijd. De wetten van Napoleon, die o.a. de mijnwet van 1810 heeft uitgevaardigd gelden nog steeds. Daarbij worden de overwinningen van deze machthebber door mijnbouwcorporaties ook nog steeds gezien als het rechtmatig in bezit kunnen nemen van onze ondergrond om naar willekeur tot onteigening van grond en ontginning van grondstoffen over gaan. Dit terwijl wij als natie der Nederlanden de Franse troepen reeds meer dan 200 jaar geleden hebben verslagen.

Waar Hollandse regenten lang het Noorden van Nederland links heeft laten liggen, omdat er niets te halen viel als landbouw- vlees- en zuivelproducten, is men nu uit op het grote geld om de wereldwijde verslaving aan olie en gas in stand te houden, waarbij natuurgebieden niet worden ontzien.

Met de vondst van olie en aardgas zijn de drie noordelijke provincies de wingebieden van ons land geworden. Echter de opbrengst wordt besteed aan infrastructurele- en status-projecten in de rest van ons Koninkrijk.

Aan het eind van de vorige eeuw meende de NAM (SHELL) aanspraak te kunnen maken op de aardgasvoorraad onder de Waddenzee en in 1986 op en vlak boven Ameland met gaswinning begonnen. Maar de NAM wilde steeds meer rechten laten gelden onder de bodem van de Waddenzee. Door de weerstand van de Vereniging tot Behoud van de Waddenzee endoor de aarzeling van het toenmalige kabinet kreeg de NAM geen toestemming om daar het gas te gaan winnen. De politiek was nog niet overtuigd van de voldoende wetenschappelijkheid en besloot in 1999 de Waddenzee uit voorzorg met rust te laten vanwege haar natuurlijke en ecologische waarden.

Terwijl de Raad van State aan de NAM geen toestemming in 2002 verleende en besloot tot het "WEL ZIJN" van de Waddenzee, werd door een nieuw kabinet in 2004, onder leiding van premier Balkenende, die de VOC-mentaliteit weer herintroduceerde als zijnde een christelijke invulling van het Bijbelse "gij zult de aarde beheren" toch de waddengaswinning overwogen. Het Nederlandse woord "WEL VAART" komt uit die periode.

De gaswinning vanonder de Waddenzee is onder zijn bewind werkelijkheid geworden.

Het westers economisch denkmodel.

Na de verandering van het politieke klimaat besloot de NAM (Shell) daar optimaal gebruik van te maken. Had de Gasunie in het verleden met "het kleine velden beleid", zonder nog rechterlijke- en overheidstoestemming, reeds niet commerciële contracten afgesloten met buitenlandse partners? Nu met ondersteuning van zgn. "onafhankelijke" wetenschappers en heel veel geld werden ook bijna alle natuurorganisaties ingelijfd. Daarbij werd de Waddenzee te koop gezet en klaar voor gebruik. De verloren gegane waarden door

gaswinning en bodemdaling zal zij zelf moeten betalen d.m.v. een zgn. Waddenfonds, opgebracht door de verkoop van de delfstof uit haar eigen ondergrond.

Changement de decor.

In tegenstelling tot het ontwakend milieubewustzijn uit de 70er jaren werd het duidelijk dat er in een andere politieke wind in Nederland ging waaien en door val van de banken als beheersers van ons geldsysteem en het eenzijdige westerse denkmodel van de vooruitgang van steeds meer, was en is ook de Waddenzee niet meer veilig.

Het is belangrijk om besef te hebben van onze voorgaande geschiedenis en te weten in welke periode we thans terecht zijn gekomen.

Het nieuwste project van Gaz de France – Suez.

Na dit stukje geschiedenis in vogelvlucht komen we aan bij het voornemen van Gaz de France – Suez om ten behoeve van de gaswinning een proefboring uit te voeren boven Schiermonnikoog. Dit project zal echter niet ten behoeve van dit eiland zijn; Gaz de France heeft hier niets anders te zoeken dan aardgas en daar wordt niets voor in de plaats gesteld, in tegendeel, er zal meer fundament van het eiland afgenomen worden. Ondanks dat zij een Nationaal Park is en in het Werelderfgoed Waddenzee ligt, tot de Ecologische Hoofdstructuur van Europa behoort en wordt beschermd door Europese Richtlijnen, waagt deze gasproducent een kans om van de economisch crisis gebruik te maken.

In mijn ogen ben je dan opportuun bezig en dat is niet fraai.

Maar wat kunnen we verwachten van een mijnbouwmaatschappij die door de politiek wordt gesteund, maar slechts het eenzijdig belang heeft om zichzelf nog machtiger te maken.

Met de waan van bescherming, die ons wordt voorgehouden, zien wij als bewoners van het Waddengebied onze leefomgeving op dit moment in rap tempo veranderen.

Bij de zoveelste poging dit eiland te ondermijnen, in dit geval nu door GDF, worden de bewoners daarbij onwetend gehouden. Met een rapport waarin het Plan van Aanpak technisch, maar summier, omschreven wordt krijgen wij weinig inzicht in de plannen. Ook een verklaring van de noodzaak wordt niet gegeven; die is er ook niet, want het gas wordt grotendeels verkocht. Waarom zou de gemeente van Schiermonnikoog dan willen of moeten meewerken alleen in het belang van GDF en niet in het belang van het eiland?

1). Door het IPCC wordt een mogelijke versnelling van de zeespiegelstijging verwacht. Behoort het dan niet zo te zijn dat een eiland uit oogpunt van veiligheid daarom op geen enkele manier ondermijnd mag worden. Het valt niet te rijmen dat zoals gezegd het Waddengebied een kwetsbaar ecosysteem is en in een ongunstige instandhouding verkeert, er in dit zoveelste geval toch risico's met dit gebied worden genomen louter en alleen uit economisch oogpunt. Met zandsuppleties zal men het eiland niet hoog kunnen houden, tenzij men de bewoners zand in de ogen te strooien.

2). Vanaf de Friese- en Groninger kust bij Moddergat, Nes, Lauwersoog en Vierhuizen staan sinds 2007 welgeteld meer dan 7 productiepompen gericht op gasvelden die op korte afstand van de eilanden Ameland en Schiermonnikoog onder de Waddenzee liggen. Op en boven Ameland wordt uit een tiental productieputten gas geëxploiteerd. Dit project waddegaswinning is nog steeds omstreden omdat de winnings- en monitoringsplannen niet deugen en de zgn. "Hand aan de Kraan" niet functioneert. Met weer een nieuw

voornemen tot gaswinning wordt de zoveelste aanval op dit ecosysteem gepleegd. Met nog een nieuwe gasboring en mogelijke winning is de omsingeling van ons eiland bijna compleet. Vanwege de onzekerheid over de uiteindelijke gevolgen van alle winningen samen, is nog meer gaswinning onverantwoord en niet acceptabel

3). De proefboring van GDF SUEZ is een aanzet tot gaswinning. De gasmaatschappij laat weten, dat de voorgenomen proefboring drie tot vier maanden gaat duren en dat het boorplatform tijdelijk zichtbaar zal zijn. Op zich heeft het eiland daar juist niet zoveel van te vrezen, afgezien van verstoringen door helikopters en aan- en afvoer van goederen per schip. De belevingswaarde en de kwaliteit van de rust wordt in deze periode ook "tijdelijk" aangetast en ook zo worden wij om de tuin geleid. Die tijdelijke "horizonschending" is nog niet het ergste, het gaat er om hoe het ecosysteem zal reageren. Het is bekend dat het systeem op een bepaald moment zomaar kan omklappen; dat het van een zandaanvoerend vermogen kan veranderen in een zandonttrekkend vermogen. De genoemde locatiealternatieven zijn niet de alternatieven, zoals ze in de Habitatrichtlijn worden bedoeld. Het gaat niet om de zichtbaarheid van een platform, maar om de mogelijke gevolgen van de winningsactiviteit. Ook het voorkomende idee om het platform een grijze kleur te geven zal niet helpen om de mogelijke gevolgen te voorkomen. De diepere oorzaak van dit alles is, dat ook de politiek het voorzorgsprincipe niet meer op de juiste wijze toepast. Dat hebben we kunnen zien bij het Kokkelvisserij-Arrest in 2004, waar Nederland mee op de vingers is getikt.

4). Zoals het plan aan ons als bewoners is voorgesteld is een grove simplificatie van de ware bedoeling én waarheid. GDF – SUEZ past de oude truc van misleiding toe, door te zeggen, dat met de eventuele gaswinning zal worden bijgedragen aan de energievoorzieningszekerheid in Nederland. Dat zal deels waar kunnen zijn, althans dat moeten we geloven, maar dat is minder dan een halve waarheid: GDF – SUEZ laat bij de informatie onbenoemd dat het gas ook een commercieel doel heeft. Bij de artist impressions op blz.21 en 22 van boor- en productie platforms in op locatie, staan deze op blz. 22 nog steeds op dezelfde plaats, maar is er een stukje (boorbuis) van af gehaald zodat het platform kleiner lijkt, maar dit is slechts een schijnvoorstelling.

5).Opvallend in Hoofdstuk 4 is dat er weinig kan worden gezegd over de gevolgen van de eventuele winning. Men weet het niet zeker. Echter dat wordt wel vereist door de Europese richtlijnen, die Nederland mede heeft ondertekend. Op blz. 40 staat bijv. dat bodemdaling niet tot effecten op trekvisserij en bruinvisserij leidt. Dat lijkt logisch maar voor de opbouw van een boor- of productieplatform wordt er niet vermeld dat bruinvisserij en zeehonden een uiterst gevoelig gehoor hebben, zodanig dat wanneer het geluid onder water bij hen over een kritisch grenspunt komt, zij dat niet meer kunnen verdragen en ze als gevolg daarvan interne bloedingen krijgen. Wat zal het heien van het boorplatform tientallen meters van in de zeebodem bij deze dieren kunnen veroorzaken? Het is verder bekend dat gas- winning en transport door de buizen die in het water liggen door de eigenlijke en langdurige gaswinning constante trillingen en geluid veroorzaakt.

6). En wat bedoelt GDF met putstimulatie? (Startnotitie blz. 19)? Weinigen weten wat dat betekent. Zeker is dat iedereen bij Bureau Energieprojecten, wel weet wat dat inhoudt. Alleen hebben de bewoners daar geen kennis van gekregen. Dat maakt van de informatie-

en inspreekavond een farce en dat is oneerlijk en onwaardig. De Franse gasproducent is moreel verplicht duidelijk te beschrijven hoeveel en welke chemicaliën er voor worden gebruikt en welke techniek wordt toegepast en op welke manier de chemische verontreinigingen worden afgevoerd? Het vermoeden bestaat heeft men bij GDF deze informatie bewust verzwegen om de bewoners niet nog ongeruster te maken?!

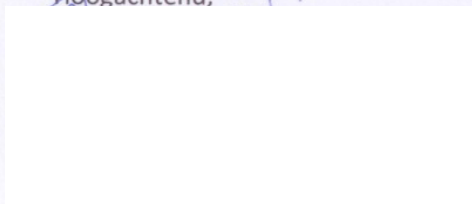
7).Indien men het voor elkaar krijgt en er daadwerkelijk gas gevonden en gewonnen zou worden, zou dat voor Schiermonnikoog grote gevolgen hebben. De bodemdalingcontour van 2 cm (Fugro Bodemdalingstudie 2013) zou het eiland raken, omdat het prospect Schooner tegen Schiermonnikoog aan ligt en er deels of misschien wel helemaal onder ligt. Dat betekent dat in het midden van de winput de bodemdaling omvangrijker wordt. De bodemdaling voor de vier velden samen wordt tussen 2,9 en 4,3 cm geschat, maar over de grootte van oppervlak die onderhevig aan bodemdaling zal zijn, wordt niet gesproken. Als de hoeveelheid te winnen gas groter zou blijken te zijn kan de bodemdaling zich over een tiental kilometers uitsmeren. Het lijkt onwaarschijnlijk dat alle prospects dezelfde hoeveelheid gas in zich bergen. Daarmee lijkt de inschatting (prognose) van de hoeveelheid bodemdaling ook onwaarschijnlijk. Hoe de waterdragende pakketten (aquifers) in de ondergrond zich zullen verhouden blijft onbekend zoals afmeting en locatie. Dat maakt net als de gaswinning in de Waddenzee van deze activiteiten een experiment, met alle risico's van dien.

8).Wat voor een gasproducent naar verhouding klein (slechts ongeveer 3 centimeter) is, kan voor een eiland naar verhouding grote gevolgen hebben. Het zand zal voor alle vier putten om deze op te vullen o.a. van de vooroever van het strand moeten komen. Als het zand van de vooroever terugstroomt naar de putten, verliest het strand daarmee een deel van haar fundament en zal eroderen. Dat is een ongunstige en ongewenste situatie en heeft niets met een instandhoudingsdoelstelling te maken. Omdat daarmee een negatief effect op een Natura2000- gebied wordt veroorzaakt is dat verboden vanwege de Europese richtlijnen. Dat maakt van de voorgenomen proefboring als aanzet tot gaswinning een heilloze onderneming.

Naar mijn idee zou een verplichte proeve van integerheid en bewustzijn voor de minister, beleidsmedewerkers van Economische Zaken én voor de plannenmakers, producenten en personeel van GDF SUEZ geen kwaad kunnen om eerst minstens drie tot vier maanden op Schiermonnikoog te verblijven en de eilandbeleving te ondergaan vóór dat men überhaupt zo'n plan in het hoofd haalt, laat staan de stoute schoenen durft aan te trekken om te wagen dit eiland aan te tasten. Er zijn voldoende gelegenheden op Schiermonnikoog waar men tot bezinning kan komen, speciaal ingericht voor mensen die niet weten waar ze mee bezig zijn
nl: [het in de waagschaal zetten van een stukje paradijs op aarde.](#)

Ik heb gesproken,

Hoogachtend,

6. Startnotitie (concept notitie reikwijdte en detail)

**STARTNOTITIE RCR PROJECT PROEFBORING
TEN BEHOEVE VAN GASWINNING TEN NOORDEN
VAN SCHIERMONNIKOOG**

GDF SUEZ E&P NEDERLAND B.V.

28 mei 2013
076919205:D - Definitief
C01022.100297.0200

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Voornemen	5
1.2	Waarom deze startnotitie?	6
1.3	Rijkscoördinatieregeling	7
1.4	Betrokken partijen	8
1.5	Leeswijzer	8
2	Doelen achtergrond	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Doel van het project	9
2.3	Achtergrond	9
3	Voorgenomen activiteit	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Opsporingsfase	11
3.3	Winningsfase	14
3.3.1	Aanlegfase	14
3.3.2	Productiefase	19
3.3.3	Verwijderingsfase	19
3.4	Transportactiviteiten	19
3.5	Alternatieven en varianten	20
3.5.1	Locatiealternatieven	20
3.5.2	Uitvoeringsvarianten	22
4	Aanpak, te verwachten effecten en beoordelingskader	25
4.1	Inleiding	25
4.2	Opsporingsfase	26
4.3	Winningsfase	28
4.3.1	Aanlegfase	28
4.3.2	Productiefase	29
4.3.3	Verwijderingsfase	31
4.4	Effecten bodemdaling	31
4.4.1	Bodemdaling	31
4.4.2	Hydromorfologie	32
4.4.3	Ecologie	38
4.5	Beoordelingskader	42
5	Procedure en besluiten	43
5.1	Procedure	43
5.1.1	Wabo en Barmm	43
5.1.2	Besluit milieueffectrapportage	43
5.1.3	Natuurbeschermingswet	46
5.1.4	Rijkscoördinatieregeling	47
5.2	Besluiten	49

Bijlage 1	Bronnen	53
Colofon.....		55

1 Inleiding

1.1 VOORNEMEN

GDF SUEZ E&P Nederland B.V. (verder GDF SUEZ E&P) is voornemens om een proefboring uit te voeren, zodat in een vervolgfase mogelijk overgegaan kan worden tot het winnen van aardgas in twee “blokken” (N7b en Schiermonnikoog-Noord) van het Nederlandse deel van de Noordzee. De aanwezigheid van gasreserves wordt verwacht op grond van seismisch onderzoek.

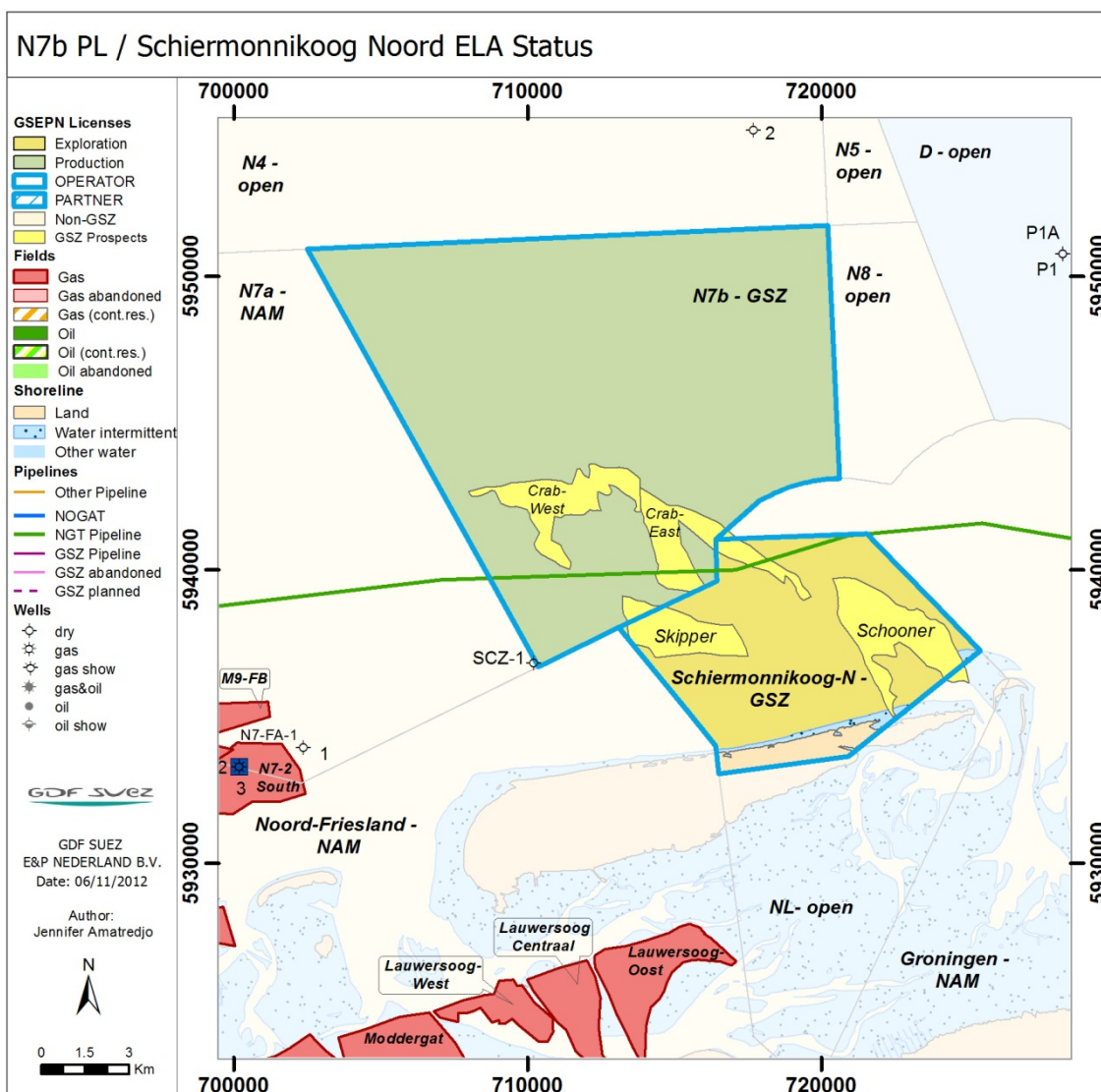
Om definitief aan te tonen of en dat er voldoende aardgas in de diepe ondergrond aanwezig is, dient een proefboring uitgevoerd te worden vanaf een tijdelijk boorplatform. Als geen aardgas wordt aangetroffen, wordt de put van de proefboring weer afgedicht en wordt het project niet verder ten uitvoer gebracht. Deze proefboring neemt een paar maanden in beslag. Mogelijk voert GDF SUEZ E&P een tweede proefboring uit om te bepalen of gaswinning haalbaar en rendabel is.

Als uit de proefboring(en) blijkt dat er een economische winbare hoeveelheid aardgas aanwezig is, start de volgende fase, namelijk de winningsfase. In deze fase wordt het gas naar boven gehaald en per transportleiding naar het vasteland getransporteerd. De winningsfase duurt naar verwachting 20 jaar, maar dat hangt af van de grootte van de daadwerkelijk aangetoonde gasreserves.

In Afbeelding 1 is te zien om welke blokken in de Noordzee het precies gaat. In deze blokken liggen vier prospects¹, waar GDF SUEZ E&P mogelijk aardgas uit wil winnen.

¹ De term “prospect” wordt gebruikt als de aanwezigheid van aardgas nog niet definitief aangetoond is. Als aardgas aanwezig blijkt te zijn dan wordt de term “veld” gebruikt.

Afbeelding 1: Blokken N7b en Schiermonnikoog Noord ELA Status

1.2 WAAROM DEZE STARTNOTITIE?

m.e.r.-plicht

Voor sommige activiteiten, die mogelijk gevolgen hebben voor het milieu, is het verplicht om een milieueffectrapportage (m.e.r.)² te doorlopen. Voor andere activiteiten is het verplicht om te bepalen of een m.e.r. al dan niet noodzakelijk is, de zogenaamde m.e.r.-beoordelingsplicht.

In het Besluit milieueffectrapportage is opgenomen voor welke activiteiten en in welke gevallen een m.e.r. of een m.e.r.-beoordelingsplicht uitgevoerd moet worden. Voor de opsporing van gas bestaat een m.e.r.-beoordelingsplicht, vanwege de boring die uitgevoerd wordt:

² De afkorting “m.e.r.” heeft betrekking op de procedure. Wanneer de afkorting “MER” wordt gebruikt, gaat het om het rapport.

*Bijlage D, categorie 17.2**Diepboringen dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan(...) met uitzondering van boringen voor het onderzoek naar de stabiliteit van de grond.*

GDF SUEZ E&P gaat in de opsporingsfase een proefboring uitvoeren. Het uitvoeren van deze boring is m.e.r.-beoordelingsplichtig. Het bevoegd gezag is het Ministerie van Economische Zaken.

Vrijwillige m.e.r. voor het hele voornemen

GDF SUEZ E&P heeft besloten om vanaf het begin een vrijwillige m.e.r.-procedure te doorlopen in plaats van een m.e.r.-beoordeling. Of GDF SUEZ E&P tot winning overgaat, hangt af van de resultaten van de opsporingsfase. Vooruitlopend op deze resultaten gaat het MER ook in op de effecten van daadwerkelijke winning. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een worst case (geredeneerd vanuit milieueffecten).

Reden voor deze aanpak is dat GDF SUEZ E&P een volledig beeld wil geven van alle milieueffecten van het voornemen. Dit biedt voor de belanghebbenden (zoals de eilandbewoners en natuurorganisaties) optimale transparantie. Daar hecht de initiatiefnemer veel belang aan, omdat het project nabij het Waddengebied en ten dele onder Natura-2000 gebied plaatsvindt. Daarnaast is het van belang om zoveel mogelijk zekerheid te hebben over de vergunbaarheid van het project, ook in latere stadia.

Beperkte en uitgebreide m.e.r.-procedure

De m.e.r.-procedure kent een beperkte en een uitgebreide variant. Voor projecten waarbij een passende beoordeling opgesteld wordt, dient de uitgebreide m.e.r.-procedure te worden doorlopen. De effecten van het voornemen op Natura 2000-gebieden worden in een passende beoordeling beschreven. GDF SUEZ E&P doorloopt daarom de uitgebreide m.e.r.-procedure.

Startnotitie

Het opstellen van een startnotitie, die ook wel de mededeling van de initiatiefnemer aan het bevoegd gezag wordt genoemd, is de eerste stap in deze m.e.r.-procedure. De startnotitie is bedoeld om de reikwijdte en het detailniveau van het MER te beschrijven. Met deze startnotitie kondigt GDF SUEZ E&P aan een MER op te stellen voor het RCR project Proefboring ten behoeve van gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog. In deze startnotitie zijn de achtergrond en doelstellingen van de voorgenomen activiteiten, de te volgen procedure en de uitgangssituatie beschreven. Ook komen de te onderzoeken alternatieven en de mogelijke gevolgen voor het milieu in deze startnotitie aan de orde.

Het doel van de m.e.r.-procedure is het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen in de besluitvorming. In de m.e.r.-procedure zijn twee momenten opgenomen, waarop de mogelijkheid bestaat om zienswijzen in te dienen. Eén van die momenten is na de openbare kennisgeving van deze startnotitie. Ook na afronding van het MER heeft een ieder de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. De overige stappen van de m.e.r.-procedure worden in hoofdstuk 5 toegelicht.

1.3 RIJKSCOÖRDINATIEREGELING

Per 1 juli 2008 zijn de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de daarbij horende Invoeringswet in werking getreden. Onderdeel van deze wet betreft de rijkscoördinatieregeling (RCR). De rijkscoördinatieregeling is bedoeld om bij projecten van nationaal belang de besluitvorming te stroomlijnen en te versnellen. Ook de besluitvorming over energie-infrastructuurprojecten – zoals de hier beoogde opsporing en winning van gas onder een Natura 2000-gebied – verloopt via deze rijkscoördinatieregeling. Op grond van artikel 141a, eerste lid, van de Mijnbouwwet is de rijkscoördinatieregeling van artikel 3.35, eerste lid, van de Wet ruimtelijke ordening op dit project van

toepassing. De wetwijziging waarin dit is geregeld, is per 1 maart 2009 in werking getreden. De minister van Economische Zaken is voor dit project aangewezen als projectminister.

Aangezien in dit geval geen sprake is van de vaststelling van een inpassingsplan, omvat deze rijkscoördinatieregelingprocedure enkel de gecoördineerde voorbereiding van de uitvoeringsbesluiten (diverse vergunningen) die voor dit project nodig zijn.

In paragraaf 5.1.4 is een nadere toelichting op de rijkscoördinatieregeling opgenomen.

1.4 BETROKKEN PARTIJEN

Initiatiefnemer

GDF SUEZ is een wereldwijd opererende en toonaangevende onderneming op het gebied van energie. GDF SUEZ wordt in Nederland vertegenwoordigd door onder andere GDF SUEZ E&P. GDF SUEZ E&P is al ruim veertig jaar actief in het Nederlandse deel van de Noordzee en is een belangrijke speler op het gebied van opsporing en winning van aardgas.

*GDF SUEZ E&P Nederland B.V.
Contactpersoon: Nathalie Kaarls
Einsteinlaan 10
2719 EP Zoetermeer
Postbus 474, 2700 AL Zoetermeer*

Bevoegd gezag

Het coördinerend bevoegd gezag voor de rijkscoördinatieregeling is de Minister van Economische Zaken.

*Ministerie van Economische Zaken
Directoraat-Generaal Energie, Telecom en Mededinging
Directie Energiemarkt
Contactpersoon: Dré van den Elzen
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
Postbus 20401, 2500 EK Den Haag*

Belanghebbenden

Eenieder krijgt de mogelijkheid om gedurende zes weken zienswijzen in te dienen op de startnotitie. In dezelfde periode worden wettelijke adviseurs en betrokken bestuursorganen door het bevoegd gezag geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Zienswijzen op de startnotitie kunnen schriftelijk worden verzonden naar het bevoegd gezag.

1.5 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 van deze startnotitie wordt ingegaan op het doel van het project. Tevens is uitvoeriger stilgestaan bij de vragen wat het nut en de noodzaak is van gaswinning. In hoofdstuk 3 staat de voorgenomen activiteit, het opsporen en winnen van gas, centraal. Hier is beschreven welke specifieke activiteiten plaats gaan vinden en hoe het gas uit de diepe ondergrond gehaald gaat worden. Hoofdstuk 4 beschrijft het beoordelingskader dat gebruikt gaat worden voor de milieueffectbepaling in het MER. In hoofdstuk 5 komen de te volgen procedures en besluiten aan bod.

2 Doelen achtergrond

2.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft de doelstelling van het project en de randvoorwaarden die daarbij in acht genomen worden. Daarnaast is een beschrijving gegeven van de achtergrond van dit project.

2.2 DOEL VAN HET PROJECT

Het doel van GDF SUEZ E&P met het project gaswinning ten noorden van Schiermonnikoog is:

Het aantonen van een economische winbare hoeveelheid aardgas in de blokken N7b en Schiermonnikoog-Noord en, indien dit het geval is, de winning van het aanwezige aardgas in deze blokken op een milieu- en veiligheidstechnisch verantwoorde wijze en conform het kleine velden beleid van de Rijksoverheid.

Uitgangspunt is dat het project op een veilige en milieutechnisch verantwoorde wijze wordt gerealiseerd door implementatie van gebruikelijke en nieuwe inzichten voor veilige en milieuverantwoorde gaswinning. Randvoorwaarden hiervoor worden onder meer gesteld in het geïntegreerd managementsysteem voor veiligheid, gezondheid, welzijn en milieu (VGWM).

2.3 ACHTERGROND

Aardgas speelt sinds midden jaren '60 van de vorige eeuw een hoofdrol in de energievoorziening van Nederland. De laatste twee decennia kent Nederland, net als de rest van Europa en de wereld, een sterke opkomst van duurzame energiebronnen. Dit heeft consequenties voor de totale energiemix (de samenstelling van de bronnen waarmee Nederland in haar energiebehoefte voorziet). In de transitiefase van een op fossiele brandstoffen gebaseerde energiemix naar een op duurzame energiebronnen gebaseerde energiemix vervult aardgas als relatief schone en flexibele fossiele energiebron een belangrijke rol.

Kleine veldenbeleid

Het kleine veldenbeleid is een belangrijk begrip in de Nederlandse aardgaswinning. De Nederlandse overheid vindt het van groot belang dat zoveel mogelijk aardgas uit de Nederlandse kleine velden op de Noordzee wordt gehaald, zodat het volle potentieel aan aardgasvoorraden in de Noordzee wordt benut. Opsporing en winning zijn van groot belang voor de Nederlandse economie, voor de voorzieningszekerheid en voor de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

Om te voorkomen dat het grote Groningenveld te snel uitgeput zou raken, besloot de Nederlandse overheid sinds 1974 actief beleid te voeren om ook kleine gasvelden te exploiteren. De kleine veldengasproducenten kunnen hun gewonnen gas aan GasTerra, tegen redelijke voorwaarden en

marktconforme vergoedingen, of aan derde partijen op de gasmarkt verkopen. Gas Transport Services B.V. (GTS) is verplicht het gas uit kleine velden in te nemen en te transporteren (innameplicht). Het Groningenveld kan daardoor zijn balansfunctie zo lang mogelijk behouden.

Deze aanpak is succesvol gebleken (www.nogepa.nl). Nederland produceert jaarlijks ongeveer 75 miljard m³ aardgas, waarvan 40 miljard m³ afkomstig is uit het Groningenveld, 25 miljard m³ afkomstig uit kleine velden op zee en 10 miljard m³ is afkomstig uit kleine velden op land.

De velden waar GDF SUEZ E&P gas uit wil winnen in dit project zijn te kenmerken als kleine velden. Winning van aardgas uit de betreffende velden is in lijn met de doelstelling van het Nederlandse energiebeleid om gaswinning uit kleine velden te bevorderen en zodoende het Groningenveld te sparen.

3

Voorgenomen activiteit

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk is een beschrijving opgenomen van de voorgenomen activiteiten. Het project bestaat uit twee fases, waarvan de winningsfase weer uit drie fases bestaat:

1. Opsporingsfase (zie paragraaf 3.2).
2. Winningsfase (zie paragraaf 3.3).
 - a. Aanlegfase (zie paragraaf 3.3.1). Hier vallen activiteiten onder zoals het boren van putten, het plaatsen van het productieplatform en het leggen van de transportleidingen. Voor de locatie van het productieplatform en het tracé van de transportleiding worden drie alternatieven onderzocht. Deze alternatieven worden in paragraaf 3.3.1 beschreven.
 - b. Productiefase (zie paragraaf 3.3.2). Productie, behandeling en transport van aardgas.
 - c. Verwijderingsfase (zie paragraaf 3.3.3). Afsluiting van de activiteiten en verwijderen van de installatie.

De laatste paragraaf (3.4) geeft een samenvatting van de verschillende alternatieven en varianten.

3.2 OPSPORINGSFASE

Wat?

Alleen een proefboring tot een diepte van 3000 tot 4000 meter kan een vermoeden van de aanwezigheid van gas bevestigen. GDF SUEZ E&P start de opsporingsfase met een proefboring naar het prospect Schooner. Als blijkt dat in het prospect Schooner een winbare hoeveelheid aardgas aanwezig is, dan kan het jaar daarop een volgende proefboring naar Crab-East of Skipper volgen. In de opsporingsfase vinden maximaal twee proefboringen plaats. Twee jaar na de laatste proefboring kan GDF SUEZ E&P eventueel starten met de daadwerkelijke winning van aardgas. In de winningsfase kunnen nog productieboringen plaatsvinden (zie paragraaf 3.3). Als blijkt dat Schooner geen aardgas bevat dan worden er geen nieuwe proefboringen uitgevoerd en vindt er geen winning plaats.

Hoe?

De boring is een tijdelijke activiteit en wordt uitgevoerd vanaf een boorplatform (zie Afbeelding 2). Dit platform wordt gehuurd van een gespecialiseerd bedrijf dat personeel in dienst heeft dat de kennis heeft om het boorplatform te bedienen en te onderhouden. Het boren vindt continu plaats (24 uur per dag, 7 dagen per week).

Afbeelding 2: Voorbeeld van een boorplatform

Bij aanvang van de boring wordt het boorplatform met ingetrokken poten door sleepboten naar de boorlocatie gebracht. Ter plaatse wordt de installatie gereed gemaakt door de poten op de zeebodem neer te laten en het dek langs de poten tot ongeveer 20 meter boven zeeniveau op te vijzelen.

Voordat met het boren wordt begonnen, wordt op de plaats van de put een metalen buis met enkele tientallen meters de grond in geheid. Deze buis, 'conductor', dient voor de stabiliteit van het bovenste deel van het boorgat. Binnen de conductor wordt de eigenlijke boring uitgevoerd.

Het boren vindt plaats met een boorbeitel die het gesteente van de te doorboren aardlagen tot gruis vermaakt. Het gruis wordt afgevoerd met de boorspoeling, die tevens dient ter smering en het bieden van tegendruk aan de doorboorde formaties. Iedere keer als een gedeelte van de put is geboord wordt deze afgewerkt door het boorgat te bekleden met stalen buizen. Er worden veiligheidsafsluiters geplaatst in het boorgat die op elk gewenst moment gesloten kunnen worden.

GDF SUEZ E&P krijgt uit de opsporingsfase informatie over de eigenschappen van het gesteente en het volume van gas (indien aanwezig) in Schooner. Aan de hand van deze informatie wordt beoordeeld of gaswinning al dan niet haalbaar is.

Productietesten

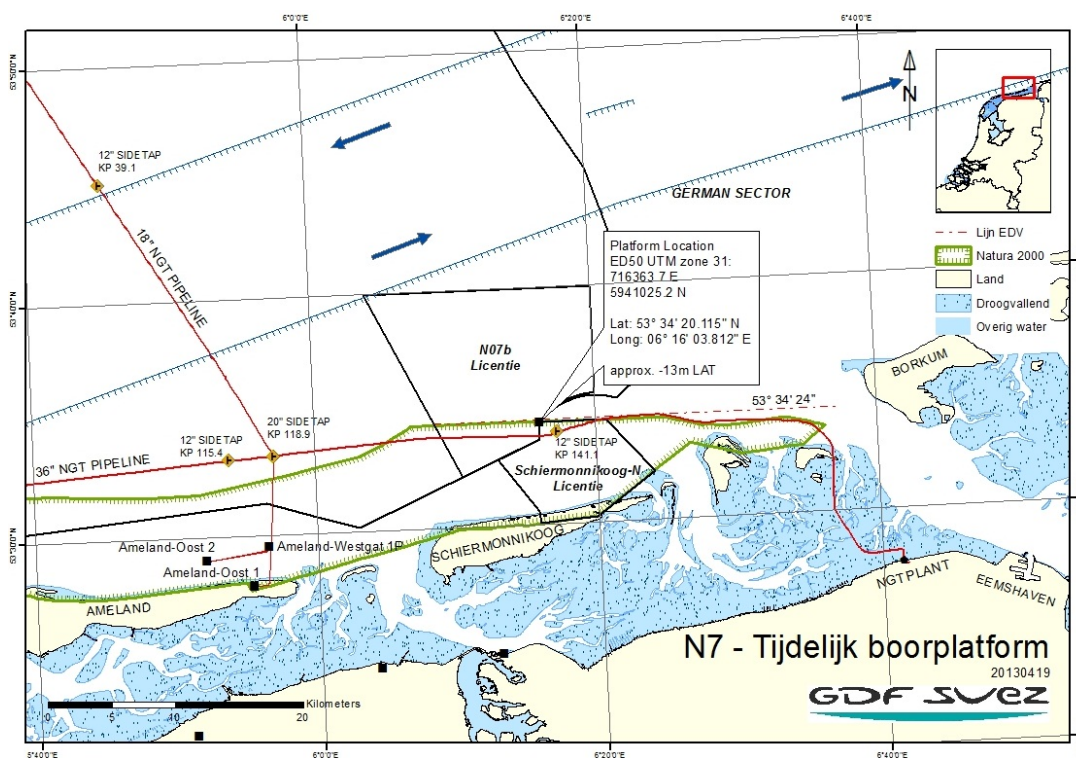
Als de gashoudende formatie is bereikt en gas wordt aangetroffen, worden productietesten uitgevoerd. Hierbij worden gegevens over het productievermogen van de put, de reservoirtechnische eigenschappen, samenstelling van het gas en over de aanwezige en te winnen hoeveelheid aardgas verkregen. Bij het testen wordt tevens de put schoongeproduceerd, wat inhoudt dat in de put achtergebleven resten van de boorspoeling en andere ongerechtigheden worden verwijderd. Tenslotte wordt de put afgewerkt met een aantal afsluiters en voorzien van een 'wellhead'.

Een mogelijk onderdeel van het testen kan zijn het gedurende een korte periode met een hoge capaciteit gas te produceren uit de put. Het geproduceerde gas en mee geproduceerde vloeistoffen worden gescheiden in de testinstallatie van het boorplatform, waarna het gas wordt afgefakkeld in de fakkelininstallatie van het boorplatform. De noodzaak tot en tijdsduur van het affakkelen wordt bepaald door de benodigde reservoirgegevens. Bij een proefboring zal in het algemeen wel worden afgefakkeld. Bij een (extra) productieput kan het fakkelen soms achterwege blijven als de bestaande productie-installatie kan worden gebruikt om het gas normaal te produceren..

Waar en hoe lang?

De boring vindt plaats vanaf een locatie net buiten het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone in de N7b licentie. In Afbeelding 3 zijn onder andere de beoogde boorlocatie en het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone weergegeven.

Afbeelding 3: Locatie boorplatform

De tijdsduur van de boring is afhankelijk van de diepte, de gesteentes en de grootte van de put. Er wordt verwacht dat het boorplatform drie tot vier maanden op de locatie aanwezig zal zijn voor de proefboring. Zowel voor het opbouwen als voor het verwijderen van het boorplatform heeft GDF SUEZ E&P ongeveer twee dagen nodig. GDF SUEZ E&P voert de proefboringen zoveel mogelijk buiten het toeristisch (hoog)seizoen uit. Tevens wordt rekening gehouden met een periode die het minst belastend is voor de natuur.

3.3 WINNINGSFASE

De winningsfase bestaat uit de aanlegfase, de productiefase en de verwijderingsfase. De verschillende fases worden in de navolgende paragrafen beschreven.

3.3.1 AANLEGFASE

Wat?

Wanneer de proefboring winbare gasvoorraden heeft aangetoond en de benodigde vergunningen zijn verkregen, wordt gestart met de winning van aardgas. GDF SUEZ E&P Nederland voert de proefboring dusdanig uit dat de put in een later stadium ook als productieput kan worden gebruikt. De winning start in het veld Schooner. Daarvoor wordt naast de reeds geboorde put mogelijk een tweede put geboord. Mogelijk boort GDF SUEZ E&P nog enkele nieuwe productieputten in Skipper, Crab-West en Crab-East. Waarschijnlijk worden in totaal vijf productieputten in gebruik genomen (naast de twee putten die in de opsporingsfase zijn geboord).

Voor de winning van het gas wordt in blok N7b een bemand productieplatform met een behandelingscapaciteit van circa 1,8 miljoen normaal kubieke meters (Nm³) per dag geplaatst. In Afbeelding 4 is een voorbeeld van het productieplatform weergegeven.

Afbeelding 4: Voorbeeld van een productieplatform

Voor het transport van het te winnen gas wordt een transportleiding aangelegd. Deze leiding wordt aangesloten op de bestaande NGT-leiding, die het gas vervolgens naar het vasteland transporteert. De NGT-leiding beschikt over voldoende capaciteit om het gewonnen gas te kunnen transporteren. Dit geldt ook voor het gasbehandelingsstation in Uithuizen waar de NGT-leiding aan land komt.

Hoe?

Productieboring

Het boren van de productieputten gaat op dezelfde wijze als de proefboring. Als er al een proefboring gedaan is wordt gebruik gemaakt van de bestaande put.

Productieplatform

De realisatie van het productieplatform begint met de plaatsing van de onderbouw. De palen van het platform worden tot circa 70 meter in de zeebodem geheid. Vervolgens wordt de bovenbouw (procesunits, accommodatie en helikopterplatform) geïnstalleerd.

De onder- en bovenbouw worden van te voren op land zo volledig mogelijk afgebouwd, zodat de werkzaamheden offshore kunnen worden geminimaliseerd. De platformdelen worden op het dek van een transportschip naar de locatie gebracht en geïnstalleerd met behulp van een kraanschip.

Leidingaanleg

Voor transport van het gas en condensaat naar de vaste wal wordt het productieplatform via een aan te leggen transportleiding op de zeebodem aangesloten op de NGT-leiding. De transportleiding heeft een diameter van ongeveer 10 inch/25,4 cm. Het werk wordt uitgevoerd door een pijpenlegger. Per dag wordt er ongeveer twee kilometer leiding aangelegd. In Afbeelding 5 is een voorbeeld van een pijpenlegger weergegeven.

Afbeelding 5: Voorbeeld van een pijpenlegger

Waar?

Indien het productieplatform op dezelfde locatie als de locatie van de proefboring plaatsvindt, zal deze zichtbaar zijn vanaf de kust van Schiermonnikoog. Vanwege de nabijheid van het Natura 2000-gebied

Noordzeekustzone heeft GDF SUEZ E&P besloten om meerdere alternatieven voor de locatie van het productieplatform in beeld te brengen. Er zijn drie alternatieven voor de locatie van het productieplatform en de ligging van het leidingtracé:

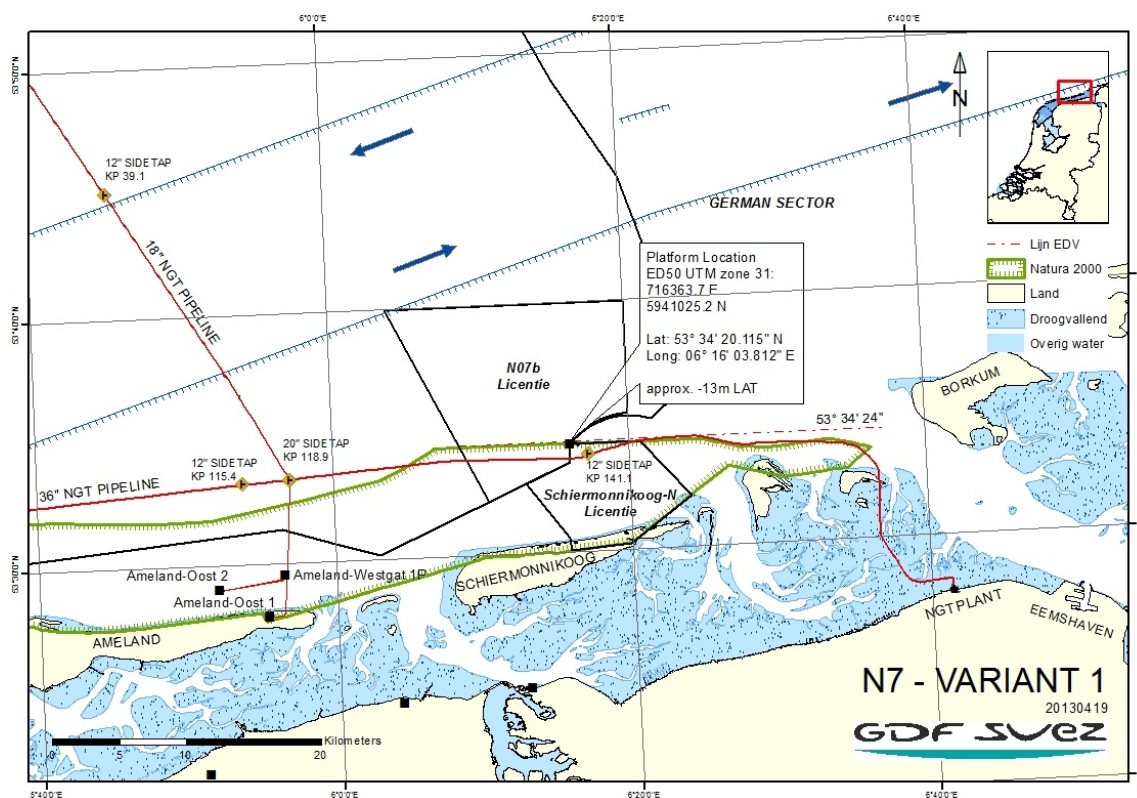
- Nieuw productieplatform op 7,2 km uit de kust van Schiermonnikoog.
- Sub-sea installatie die via een leidingtracé aangesloten wordt op een bestaand productieplatform van de NAM.
- Sub-sea installatie die via een leidingtracé aangesloten wordt op een nieuw productieplatform 18,8 km uit de kust van Schiermonnikoog.

In onderstaande paragrafen zijn de alternatieven in beeld gebracht.

Alternatief 1

In alternatief 1 wordt een nieuw productieplatform geplaatst boven de productieputten, 7,2 km uit de kust van Schiermonnikoog. In Afbeelding 6 is de locatie van het productieplatform weergegeven. Ook het punt waar de nieuw aan te leggen transportleiding op de NGT-leiding wordt aangesloten en het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone zijn afgebeeld.

Afbeelding 6: Nieuw productieplatform op 7,2 km uit de kust van Schiermonnikoog

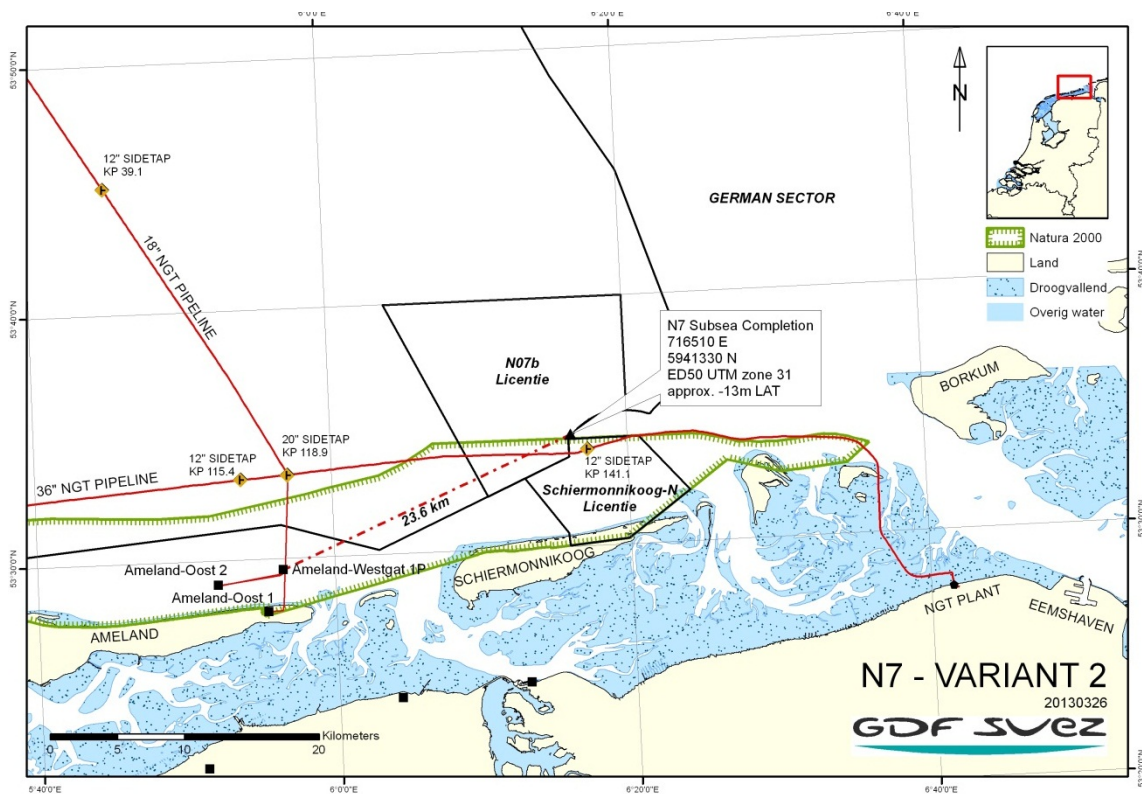

Het productieplatform wordt gerealiseerd op een locatie net buiten het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, op de plek waar ook het tijdelijke boorplatform voorzien is. Het voordeel van deze locatie is de nabijheid bij de productieputten en bij de NGT-leiding. De lengte van de nieuw aan te leggen transportleiding kan daardoor beperkt blijven. De lengte is iets meer dan één kilometer.

Alternatief 2

In Alternatief 2 wordt het gewonnen aardgas via een sub-sea installatie getransporteerd naar een bestaand productieplatform van de NAM, Ameland Westgat-1 (AWG-1). In Afbeelding 7 is de locatie van het productieplatform weergegeven. Ook het leidingtracé en het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone zijn afgebeeld.

Afbeelding 7: Aansluiten op een bestaand productieplatform

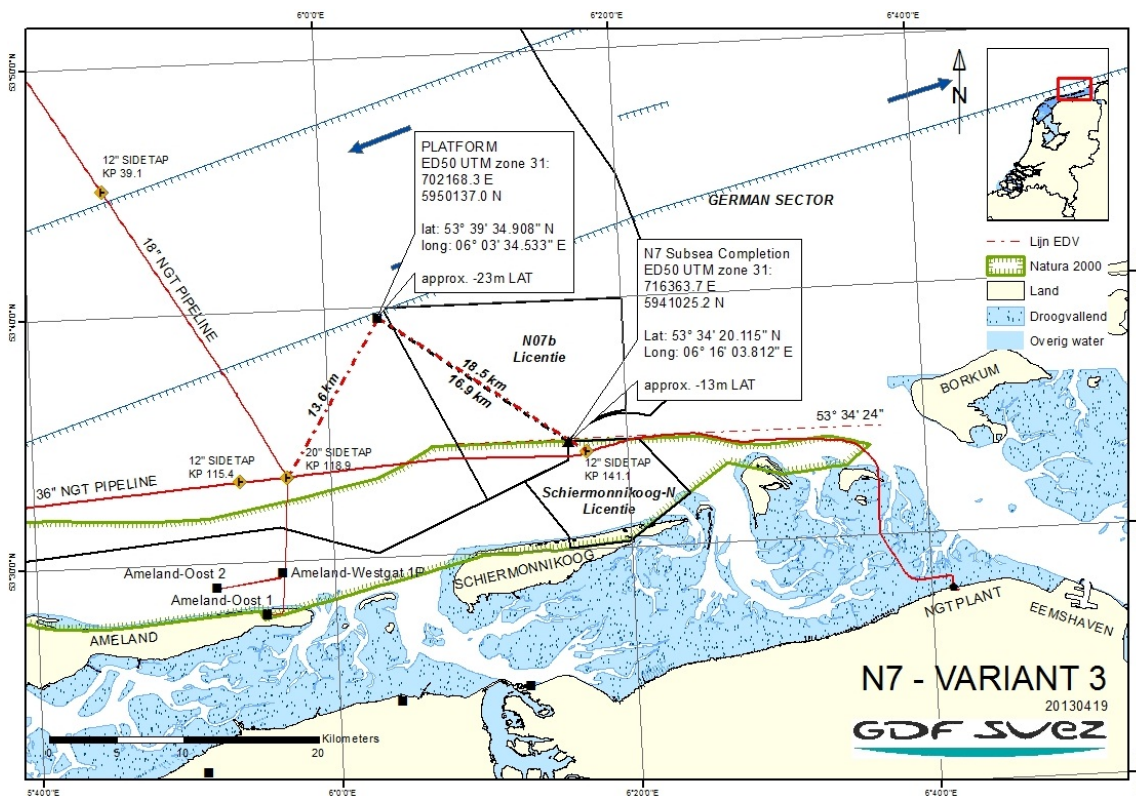

Het voordeel van dit alternatief is dat er geen nieuw productieplatform gebouwd hoeft te worden. Het bestaande productieplatform van de NAM moet wel aangepast worden. Op de zeebodem dient een sub-sea installatie geplaatst te worden. Daarnaast wordt er een transportleiding van ongeveer 23 km aangelegd naar het platform van de NAM.

Alternatief 3

In alternatief 3 wordt een nieuw productieplatform aangelegd op 18,8 km uit de kust van Schiermonnikoog, zodat deze zeer beperkt zichtbaar is vanaf het strand. In Afbeelding 8 is de locatie van het productieplatform weergegeven. Op de zeebodem dient een sub-sea installatie te worden geplaatst. Ook het leidingtracé, het punt waar de nieuw aan te leggen transportleiding op de NGT-leiding wordt aangesloten en het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone zijn afgebeeld.

Afbeelding 8: Nieuw productieplatform 18,8 km uit de kust van Schiermonnikoog

Het voordeel van deze locatie is dat het productieplatform nauwelijks zichtbaar is van de kust van Schiermonnikoog. Ook de afstand tot het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone is groter. Het aardgas dat via een sub-sea installatie gewonnen wordt, moet met een transportleiding naar het productieplatform getransporteerd worden en vervolgens met een andere transportleiding weer terug naar de NGT-leiding. Voor het leidingtracé zijn er twee varianten mogelijk. De lengte varieert van circa 30 km tot circa 35 km.

Hoe lang?

Afhankelijk van de uitkomsten van de proefboring (maximaal twee) worden één of meerdere aanvullende productieputten in gebruik genomen. Waarschijnlijk worden in totaal vijf productieputten in gebruik genomen.

De offshore werkzaamheden voorafgaand aan de productiefase, bestaande uit het boren en afwerken van de putten, en het plaatsen van de installatie en de aanleg van de transportleiding zullen bij elkaar een aantal maanden in beslag nemen. De precieze tijd die dit kost is afhankelijk van het alternatief dat gekozen wordt. GDF SUEZ E&P voert productieboringen zoveel mogelijk buiten het toeristisch hoogseizoen uit. Tevens wordt rekening gehouden met een periode die het minst belastend is voor de natuur.

3.3.2 PRODUCTIEFASE

Centraal onderdeel bij de offshore productie van aardgas is het productieplatform, waar het gas uit de putten binnenkomt en wordt behandeld. Het behandelingsproces bestaat in essentie uit het scheiden van vloeibare en gasvormige componenten. Vervolgens wordt het gas gecomprimeerd en gedroogd tot het vereiste waterdauwpunt, zodat het per transportleiding naar de vaste wal kan worden gevoerd. Het productieplatform biedt plaats aan procesapparatuur voor de behandeling van aardgas, condensaat en productiewater en hulpsystemen.

De belangrijkste onderdelen zijn:

- De productieputten inclusief de vereiste regel- en veiligheidssystemen, waarmee het gas uit het ondergrondse reservoir wordt gewonnen. Het gewonnen gas wordt gescheiden in een gas, condensaat en waterfractie.
- Een compressie-eenheid om ook in de toekomst het gas op de vereiste behandelings- en transportdruk te kunnen blijven houden. Door gaswinning zal de druk in het reservoir geleidelijk dalen. Daardoor zal in de toekomst een compressie-eenheid ingezet dienen te worden.
- De TEG gasdroging, waarmee resten dampvormig water uit gas worden verwijderd. Het gas wordt samen met het aardgascondensaat per transportleiding naar de wal gevoerd.
- Het afgescheiden water wordt ontgast en na behandeling (verwijderen koolwaterstoffen) in zee geloosd.
- Restgassen worden opgevangen en verbrand in een afgassenfornuis (OVC). De vrijkomende warmte wordt gebruikt voor de TEG regeneratie en methanol terugwinning.
- Hulpsystemen waaronder elektriciteitsopwekking, waterafvoersystemen, stookgassystemen en brandblussystemen.
- Controlekamer, bemanningsverblijven, reddingsmiddelen, een kraan en een helikopterdek.

Putstimulatie

Stimulatie kan worden toegepast voordat de put in productie wordt genomen of nadat deze enige tijd heeft geproduceerd. Er kan sprake zijn van een verlaagde productie door een verlaagde permeabiliteit in het reservoirgesteente. Dit kan worden veroorzaakt door:

- Dichtslibben van de poriën met fijne deeltjes die tijdens het produceren zijn meegevoerd.
- Een lage natuurlijke permeabiliteit door fijngepakte zanddeeltjes of zoutkristallen.

3.3.3 VERWIJDERINGSFASE

Wanneer het gasveld leeg is, wordt het weer verlaten. De installatie wordt hierbij verwijderd en afgevoerd voor hergebruik of recycling. De putten worden conform de daarvoor geldende regels afgedicht en de verbuizingen van de putten worden tot beneden de zeebodem verwijderd. Vervolgens wordt de zeebodem geïnspecteerd en zo nodig opgeruimd om er zeker van te zijn dat er geen obstakels achterblijven die een gevaar zouden kunnen vormen voor andere gebruikers.

3.4 TRANSPORTACTIVITEITEN

Tijdens alle fasen van de levenscyclus van het project vindt transport plaats. Vervoer van personen gaat voornamelijk per helikopter, aan- en afvoer van materialen, proviand, brandstof en afval gebeurt per schip. De intensiteit hangt echter sterk af van de projectfase. De intensiteit is hoog tijdens de aanlegfase, maar de tijdsduur van deze fase is relatief kort. GDF SUEZ E&P streeft ernaar het transport zoveel mogelijk te reduceren.

3.5 ALTERNATIEVEN EN VARIANTEN

GDF SUEZ E&P gaat in het MER onderzoeken wat de beste methode is om haar activiteiten uit te voeren. Hierbij wordt rekening gehouden met technische, economische, milieu- en veiligheidsaspecten. GDF SUEZ E&P heeft al vergaande maatregelen getroffen om schadelijke emissies zoveel mogelijk te beperken en de veiligheid zoveel mogelijk te verbeteren. Door deze maatregelen zijn de emissies en risico's geminimaliseerd. Het MER gaat dieper in op deze maatregelen.

Naast de standaard maatregelen worden in het MER enkele alternatieven en varianten meegenomen en op milieueffecten beoordeeld. De locatiealternatieven en de uitvoeringsvarianten zijn in onderstaande paragrafen toegelicht.

3.5.1 LOCATIEALTERNATIEVEN

In het MER worden drie alternatieven voor de locatie van het productieplatform en de ligging van het leidingtracé onderzocht:

- Nieuw productieplatform 7,2 km uit de kust van Schiermonnikoog.
- Aansluiten op een bestaand productieplatform AWG-1 van de NAM.
- Nieuw productieplatform 18,8 km uit de kust van Schiermonnikoog.

Deze alternatieven zijn beschreven in paragraaf 3.3.1 van deze startnotitie.

Afgevalen alternatief

GDF SUEZ E&P heeft naast bovenstaande alternatieven ook gekeken naar een boor- en/of productieplatform direct boven de prospect Schooner (loodrecht boven de boorput). Deze locatie is, zeker in de opsporingsfase, vanuit technisch en financieel oogpunt de beste optie. Dit alternatief is echter afgevalen omdat de locatie in het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone is gelegen. Daarnaast ligt de locatie dicht bij de kust dan de andere alternatieven, waardoor het platform beter zichtbaar is dan de andere alternatieven.

Afbeelding 9 betreft een "artist impression" en geeft een idee van de mogelijke zichtbaarheid van het tijdelijke boorplatform in de opsporingsfase, op 7,2 km afstand, en de verschillende locatiealternatieven voor het productieplatform in de winningsfase vanaf de noordkust van Schiermonnikoog. Tevens is het afgevalen alternatief voor zowel het boor-als productieplatform op 5 km weergegeven. In de afbeelding is de kromming van de aarde niet meegenomen. Deze is van invloed op de zichtbaarheid. Om de zichtbaarheid verder te beperken is het mogelijk om het platform een grijze kleur te geven, zodat deze minder opvalt.

Door de verschillende locaties naast elkaar te zetten in één afbeelding, kan het bestaande productieplatform van de NAM, AWG-1, als referentiepunt dienen. Daarnaast geeft de afbeelding een beeld van het verschil in grootte tussen het tijdelijke boorplatform en het productieplatform.

Afbeelding 9: Artist impression boorplatform en alternatieven voor productieplatform

In Afbeelding 10 zijn alleen het tijdelijke boorplatform en het afgevalen alternatief voor het boorplatform op 5 kilometer weergegeven.

Afbeelding 10: Artist impression boorplatform en afgevalen alternatief voor boorplatform

In Afbeelding 11 zijn de mogelijke alternatieven voor het productieplatform weergegeven. Ter vergelijking is ook het afgevalen alternatief op 5 kilometer opgenomen.

Afbeelding 11: Artist impression alternatieven voor productieplatform

3.5.2 UITVOERINGSVARIANTEN

Afvoer boorgruis en –spoeling op waterbasis naar land

Bij het voornemen wordt er in lijn met de gebruikelijke werkwijze bij offshore boringen van uitgegaan dat boorgruis en boorspoeling op waterbasis (WBM) worden geloosd. Als alternatief kan het gruis en spoeling naar de wal per boot worden vervoerd en daar verwerkt. Deze verwerking bestaat voor WBM gruis en spoeling voornamelijk uit een verdere ontwatering. De vrijkomende waterfractie wordt hierbij gezuiverd en vervolgens geloosd, de ingedikte fractie, voornamelijk bestaande uit boorgruis, moet worden gestort en kan hoogstens nuttig worden toegepast als afdekking van stortplaatsen. De afgevoerde spoeling kan in sommige gevallen worden gereconditioneerd en hergebruikt, maar moet ook vaak worden gestort. Het voordeel van afvoer van boorgruis en boorspoeling naar de wal is dat de lozing van gruis en spoeling in zee geheel wordt voorkomen.

Nadelen zijn echter de benodigde extra transporten en het verwerken en storten van de spoeling en gruis aan wal met de daarbij horende veiligheidsrisico's van deze extra handelingen.

Varianten voor de behandeling van het productiewater

In 2002 is in het kader van het milieuconvenant tussen de Nederlandse Olie en Gas Exploratie en Productie Associatie (NOGEPa) en de Nederlandse overheid een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden om de lozingen van offshore olie- en gasproductieplatforms verder te reduceren. Deze studie werd uitgevoerd door een werkgroep van de Commissie Integraal waterbeheer (Stand der Techniek Offshore Productiewater Olie- Gaswinningsindustrie, februari 2002).

In het MER worden de volgende technieken voor aanvullende productiewater-behandeling nader onderzocht:

- MPPE eindstroom. MPPE (Macro Porous Polymer Extraction) is een technologie die opgeloste en gedispergeerde koolwaterstoffen extraheert uit (afval)waterstromen met macro poreuze polymeren.

- Herinjectie. Bij herinjectie van productiewater van productieplatforms wordt een gedeelte of al het vrijgekomen productiewater geherinjecteerd in het reservoir, waardoor de lozing naar de zee van alle in het productiewater voorkomende stoffen wordt voorkomen.
- Adsorptiefilters. Voor het verwijderen van alifaten uit productiewater kan een adsorptiefilter worden gebruikt.
- Stoomstrippen eindstroom. Stoomstrippen is een techniek waarmee vluchtige componenten, waaronder koolwaterstoffen uit productiewater kunnen worden verwijderd. De techniek is gebaseerd op het intensief in contact brengen in een gepakte kolom van de waterfase met stoom, zodat de vluchtige componenten verdampen, het zogenaamde strippen.
- Membraanfiltratie. Alifaten kunnen uit het productiewater van productieplatforms worden verwijderd doormiddel van membraanfiltratie.

Varianten voor elektriciteitsopwekking

GDF SUEZ E&P heeft het voornemen om het productieplatform van elektriciteit te voorzien door middel van een gasmotor aangedreven generator met een elektrisch vermogen van 170 kW en een efficiëntie van circa 35%. Een dieselmotor aangedreven generator dient als reserve. Alternatieven die in aanmerking komen voor de elektriciteitsvoorziening zijn:

- Opwekking met een dieselmotor aangedreven generator.
- Opwekking met gasturbine aangedreven generator.
- Aanvoer van elektriciteit via een kabel vanaf een naburig platform of van de wal.

4

Aanpak, te verwachten effecten en beoordelingskader

4.1 INLEIDING

Het MER gaat in op de milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven. Behalve aan de effecten van de normale operaties wordt hierbij ook aandacht geschonken aan de effecten ten gevolge van calamiteiten en incidenten. In dit hoofdstuk worden kort de potentiële milieueffecten ten gevolge van de voorgenomen activiteiten beschreven.

De potentiële milieueffecten zijn beschreven per fase (zoals onderscheiden in hoofdstuk 3):

1. Opsporingsfase (zie paragraaf 4.2).
2. Winningsfase (zie paragraaf 4.3).
 - a. Aanlegfase (zie 4.3.1).
 - b. Productiefase (zie 4.3.2).
 - c. Verwijderingsfase (zie paragraaf 4.3.3).

Paragraaf 4.4 gaat dieper in op de effecten van bodemdaling op de hydromorfologie en de ecologie. In paragraaf 4.5 wordt het complete beoordelingskader voor het MER weergegeven.

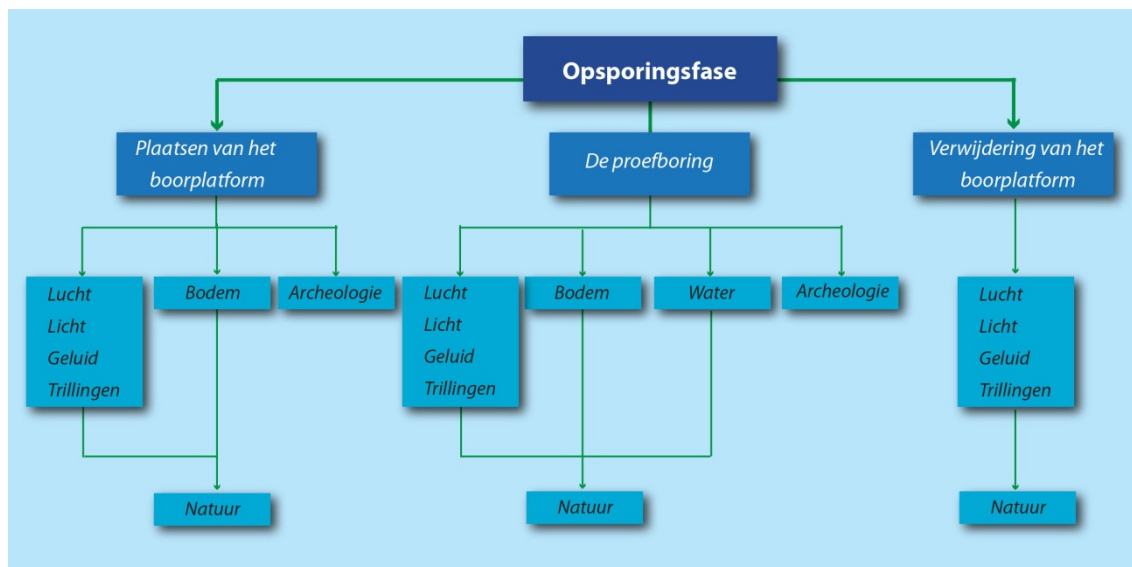
4.2 OPSPORINGSFASE

De opsporingsfase is grofweg te verdelen in drie activiteiten:

- Plaatsing van het boorplatform.
- De proefboring.
- Verwijdering van het boorplatform.

Afbeelding 12 geeft een overzicht van deze drie activiteiten en de effecten die daaraan gekoppeld zijn.

Afbeelding 12: Ingreep- en effectrelaties opsporingsfase

Plaatsing van het boorplatform

De plaatsing van het boorplatform duurt circa twee dagen. Het vervoer van het platform en materialen en de plaatsing van het platform leidt tot lucht-, licht- en geluidsemissies en trillingen. Als gevolg van deze emissies kan beïnvloeding van natuurwaarden plaatsvinden.

Het boorplatform wordt met drie poten op de zeebodem geplaatst. Dit kan effecten hebben op de bodem en op archeologische waarden in die bodem.

Bij de plaatsing wordt geen grote hoeveelheid afval geproduceerd. Het afval dat wordt geproduceerd wordt per schip naar het vasteland gebracht en daar verwerkt. Er is daarom geen effect te verwachten.

Proefboring

Gedurende een periode van drie tot vier maanden blijft het boorplatform staan en wordt een proefboring uitgevoerd. Tijdens deze fase zijn de volgende milieueffecten mogelijk:

- Lucht: GDF SUEZ E&P heeft het voornemen om het boorplatform van elektriciteit te voorzien door middel van een dieselmotor. Het gebruik van een dieselmotor leidt tot de uitstoot van verbrandingsgassen. Indien bij de proefboring gas wordt aangetroffen zal het affakkelen (als mogelijk onderdeel van het productietesten), bijdragen aan de uitstoot van verbrandingsgassen.
- Geluid: Tijdens de proefboring vindt geluidproductie plaats. Het is van belang hierbij onderscheid te maken tussen onderwater en bovenwater geluid.

- Licht: De boring vindt 24 uur per dag, 7 dagen per week plaats. In de nacht wordt er verlichting gebruikt. De verlichting dient enerzijds voor het veilig uitvoeren van werkzaamheden (uitstraling naar binnen), anderzijds dienen het platform adequaat verlicht te zijn voor de scheep- en luchtvaart (uitstraling naar buiten). Indien bij de proefboring gas wordt aangetroffen, zal het affakkelen (als mogelijk onderdeel van het productietesten) lichtemissie veroorzaken.
- Bodem en water: Bij het boren van de putten worden boorspoeling en boorgruis (op waterbasis) geloosd.
- Archeologie: Het boren kan leiden tot effecten op archeologische waarden.
- Afval: Tijdens de proefboring ontstaan afvalstoffen. Er is voorzien dat voor het grootste deel van de boring boorspoeling op waterbasis (WBM = water based mud) zal worden gebruikt. Het boorgruis afkomstig van boringen met WBM wordt normaliter op de Noordzee geloosd. Het kan daarnaast op boortechnische gronden nodig zijn voor bepaalde secties van de putten boorspoeling op oliebasis (OBM = oil based mud) te gebruiken. OBM spoeling en gruis worden opgevangen en aan land verwerkt. Het huishoudelijk afval wordt in containers per boot naar het vasteland gebracht en daar verder verwerkt. Regen-, schrob- en spoelwater alsmede sanitair afvalwater wordt direct geloosd op de Noordzee.
- Natuur: Beïnvloeding van vogels en zeezoogdieren kan met name plaatsvinden tijdens de periode dat de proefboringen worden uitgevoerd. De belangrijkste verstoringsbronnen zijn geluid, de scheepvaart en de helikoptervluchten

Verwijdering van het boorplatform

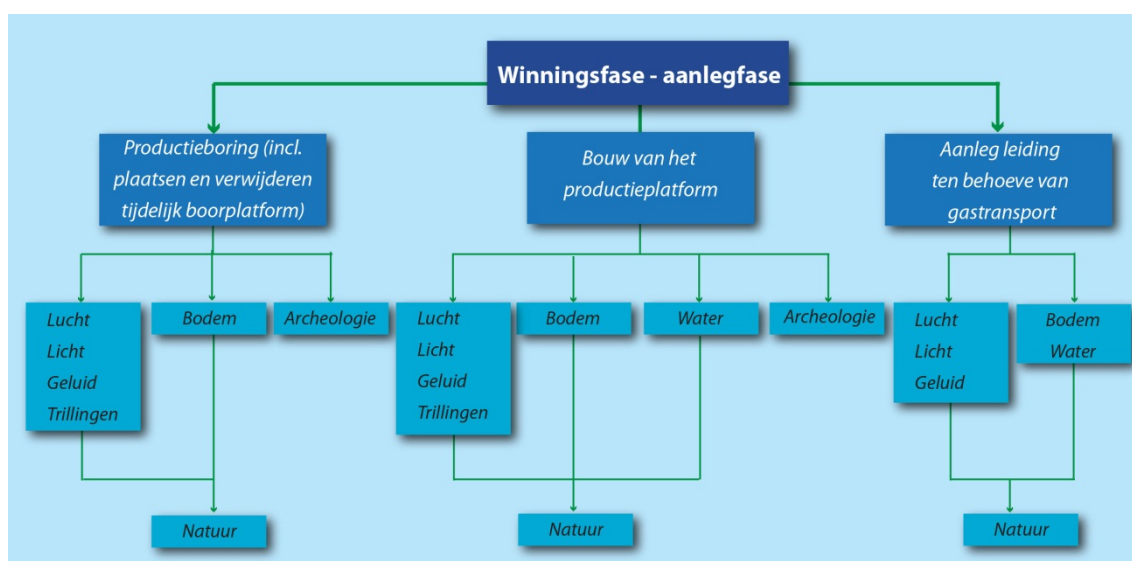
De verwijdering van het boorplatform duurt circa twee dagen. Bij de verwijdering zijn ongeveer dezelfde milieueffecten te verwachten als tijdens het plaatsen van het boorplatform.

4.3 WINNINGSFASE

4.3.1 AANLEGFASE

Na de opsporingsfase volgt de winningsfase, mits uit de proefboring(en) in de opsporingsfase blijkt dat een economisch winbare hoeveelheid gas aanwezig is. In de winningsfase wordt overgegaan op daadwerkelijke winning van gas. De eerste stap in de winningsfase is de aanlegfase. In deze fase worden mogelijk nieuwe productieboringen uitgevoerd, het productieplatform wordt geplaatst en er wordt een transportleiding aangelegd om het behandelde gas naar het vasteland te kunnen transporteren. Afbeelding 13 geeft een overzicht van de activiteiten in de aanlegfase en de effecten die daaraan gekoppeld zijn.

Afbeelding 13: Ingreep- en effectrelaties aanlegfase

Productieboring

Wanneer uit de proefboring blijkt dat er een economisch winbare hoeveelheid gas aanwezig is, kan besloten worden een of meerdere productieputten te boren. De potentiële effecten van deze productieboring zijn gelijk aan die van de proefboring (zie paragraaf 4.2).

Productieplatform

Om het gas te kunnen winnen wordt een productieplatform geplaatst. De plaatsing van het productieplatform duurt ongeveer een week. Het vervoer van het platform en materialen en de plaatsing van het platform leidt tot lucht-, licht- en geluidsemissies en trillingen. Als gevolg van deze emissies kan beïnvloeding van natuurwaarden plaatsvinden.

De poten van het productieplatform worden tot circa 70 meter in de zeebodem geheid. Dit kan effecten hebben op de bodem en op archeologische waarden in die bodem.

Bij de plaatsing wordt geen grote hoeveelheid afval geproduceerd. Het afval dat wordt geproduceerd, wordt per schip naar het vasteland gebracht en daar verwerkt. Er is daarom geen effect te verwachten.

De stalen constructie van de onderbouw van het productieplatform wordt met anodes kathodisch tegen corrosie beschermd wat een beperkte aluminiumemissie veroorzaakt.

Aanleg leiding ten behoeve van gastransport

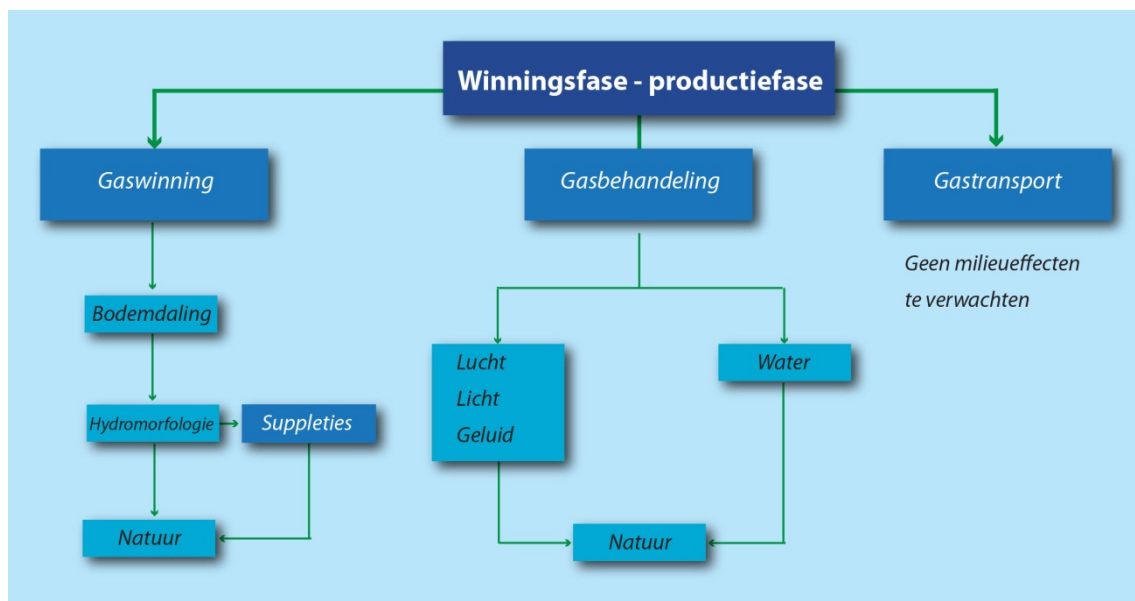
Het gewonnen gas wordt per leiding naar het vasteland getransporteerd. Er wordt een nieuwe transportleiding aangelegd die het productieplatform verbindt met de NGT-leiding. Dit heeft mogelijk de volgende effecten op het milieu:

- Lucht, licht en geluid: Voor de aanleg van de transportleiding wordt gebruik gemaakt van een pijpenlegger. Dit is een special schip waarop de leidingsecties aan elkaar worden bevestigd tot een leiding die vervolgens wordt afgezonken. Dit leidt tot emissies van lucht, licht en geluid.
- Water: De transportleiding zelf heeft naar verwachting geen effect op water. Wel kan vertroebeling optreden wanneer een sleuf gebaggerd wordt.
- Bodem: De transportleiding komt op de bodem van de Noordzee te liggen. Hiervoor wordt een sleuf in de zeebodem gegraven waarin de leiding komt te liggen. Dit kan effecten hebben op de bodem en op archeologische waarden in die bodem.

4.3.2 PRODUCTIEFASE

In de productiefase wordt overgegaan tot het winnen van gas. Hierbij zijn drie stappen te onderscheiden, namelijk: gaswinning, gasbehandeling en gastransport. Afbeelding 14 geeft een overzicht van de activiteiten in de aanlegfase en de effecten die daaraan gekoppeld zijn.

Afbeelding 14: Ingreep- en effectrelaties productiefase

Gaswinning

Bij gaswinning wordt het gas uit de bodem gehaald. Als gevolg hiervan vindt beperkte bodemdaling plaats. Die bodemdaling heeft mogelijk effecten op de hydromorfologie en de ecologie. Deze potentiële effecten worden, gezien de nabijheid van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone, uitgebreid beschreven in paragraaf 4.4 van deze startnotitie. Deze effecten zijn bepalend voor de afbakening van het studiegebied.

Gasbehandeling

Bij de behandeling van gas kunnen de volgende effecten op het milieu optreden:

- Lucht: Emissie naar de lucht als gevolg van verbrandingsgassen afkomstig van elektriciteitsgeneratoren, glycolregeneratie en (toekomstige) gascompressie. Onverbrande koolwaterstoffen kunnen vrijkomen ten gevolge het van druk aflaten van de installaties, het afblazen van gassen en lekverliezen.
- Geluid: Als gevolg van de gasbehandeling treden geluidsemissies op.
- Licht: Gasbehandeling vindt plaats op het productieplatform waarbij verlichting wordt gebruikt.
- Water: De meest relevante emissie naar de zee is het productiewater dat bestaat uit water met resten koolwaterstoffen, zware metalen en mijnbouwhulpstoffen. Hoewel regen-, spoel- en schrobwater ook geringe hoeveelheden koolwaterstoffen kan bevatten, is de totale vracht veel lager dan die in het productiewater. Op het productieplatform zullen stand der techniek systemen worden toegepast om de emissies naar water binnen de wettelijke grens verder te beperken.

Incidentele gebeurtenissen

Naast de invloed ten gevolge van normaal bedrijf, bestaat er ook een kans op effecten door incidentele gebeurtenissen. Hierbij worden de volgende gebeurtenissen onderscheiden:

- Blow-outs (onbeheerst vrijkomen van aardgas als gevolg van het controleverlies over de put).
- Aanvaringen.
- Spills (morsen van schadelijke stoffen).

Gezien het feit dat met name blow-outs en aanvaringen zeer zelden voorkomen, zal de kans hierop en de effecten hiervan worden afgeleid uit eerder uitgevoerde studies die gebaseerd zijn op het optreden van dergelijke gebeurtenissen in het verleden. Hierbij zal de focus liggen op de olie- en gaswinning door westerse maatschappijen en waar mogelijk op de Noordzee. De vrijkomende hoeveelheid stoffen bij een incident is sterk afhankelijk van het type incident, de hoeveelheid stoffen die zich op een productieplatform bevindt en de aanwezige beschermende maatregelen. In het kader van het wettelijk verplichte Veiligheids- en Gezondheidsdocument wordt een risico-analyse uitgevoerd naar de kansen en effecten van incidenten.

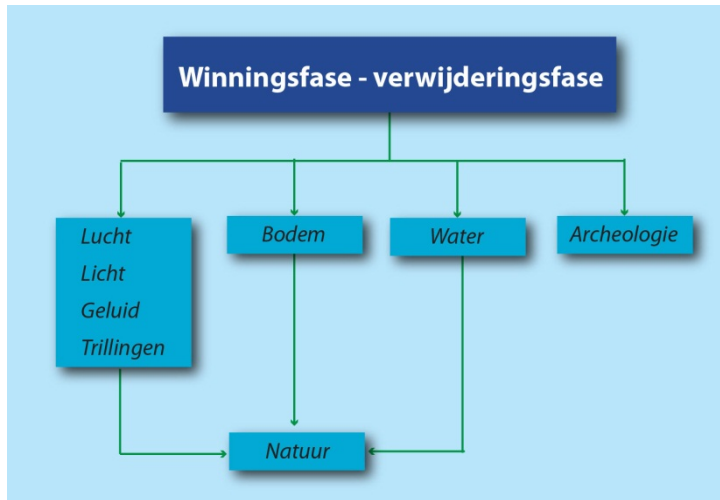
Gastransport

Het gewonnen gas wordt via een transportleiding getransporteerd naar het vasteland of een productieplatform. Hierbij zijn geen effecten op het milieu te verwachten.

4.3.3 VERWIJDERINGSFASE

Als de gasreserves zijn leeg geproduceerd, wordt het productieplatform afgebroken en worden de productieputten afgedicht. De transportleidingen worden schoongemaakt, maar niet verwijderd.

Afbeelding 15: Ingreep- en effectrelaties verwijderingsfase

De potentiële milieueffecten in deze fase zijn min of meer gelijk aan de effecten in de aanlegfase.

Afwijkende effecten zijn:

- Bodem: Onderdeel van de verwijdering van het productieplatform is het afdichten van productieputten en verwijderen van verbuizing van de putten tot beneden de zeebodem. Deze werkzaamheden leiden tot verstoring van de zeebodem.
- Afval: Bij de gehele ontmanteling zal veel afval vrijkomen, voornamelijk bestaande uit schroot, isolatiemateriaal en ander slooafval. Ook zal er een aanzienlijke hoeveelheid afval vrijkomen, dat verontreinigd is met koolwaterstoffen en/of zware metalen en kan een deel van het afval licht radioactief verontreinigd zijn met natuurlijk voorkomend radioactief materiaal uit het aardgasreservoir. In het ontmantelingsplan wordt voorafgaand aan de daadwerkelijke verwijdering geanalyseerd welke verontreinigingen voorkomen, hoe hiermee moet worden omgegaan en hoe het vrijkomende afval conform de wettelijke eisen het beste kan worden verwerkt.

4.4 EFFECTEN BODEMDALING

Eén van de belangrijkste effecten van gaswinning is bodemdaling. De grootte van de bodemdalingsschotels bepaalt het studiegebied van het milieuonderzoek. Daarom is, vooruitlopend op het MER, in onderstaande paragrafen aandacht besteed aan de mogelijke bodemdaling als gevolg van het voornemen. Daarbij is ook ingegaan op de effecten van bodemdaling op de hydromorfologie. Vervolgens wordt beschreven welke ecologische effecten op kan treden als gevolg van hydromorfologische veranderingen. De nadruk daarbij ligt op de Natura 2000-gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee. De overige effecten op ecologie (bijvoorbeeld als gevolge van verstoring) komen pas in detail in het MER aan de orde.

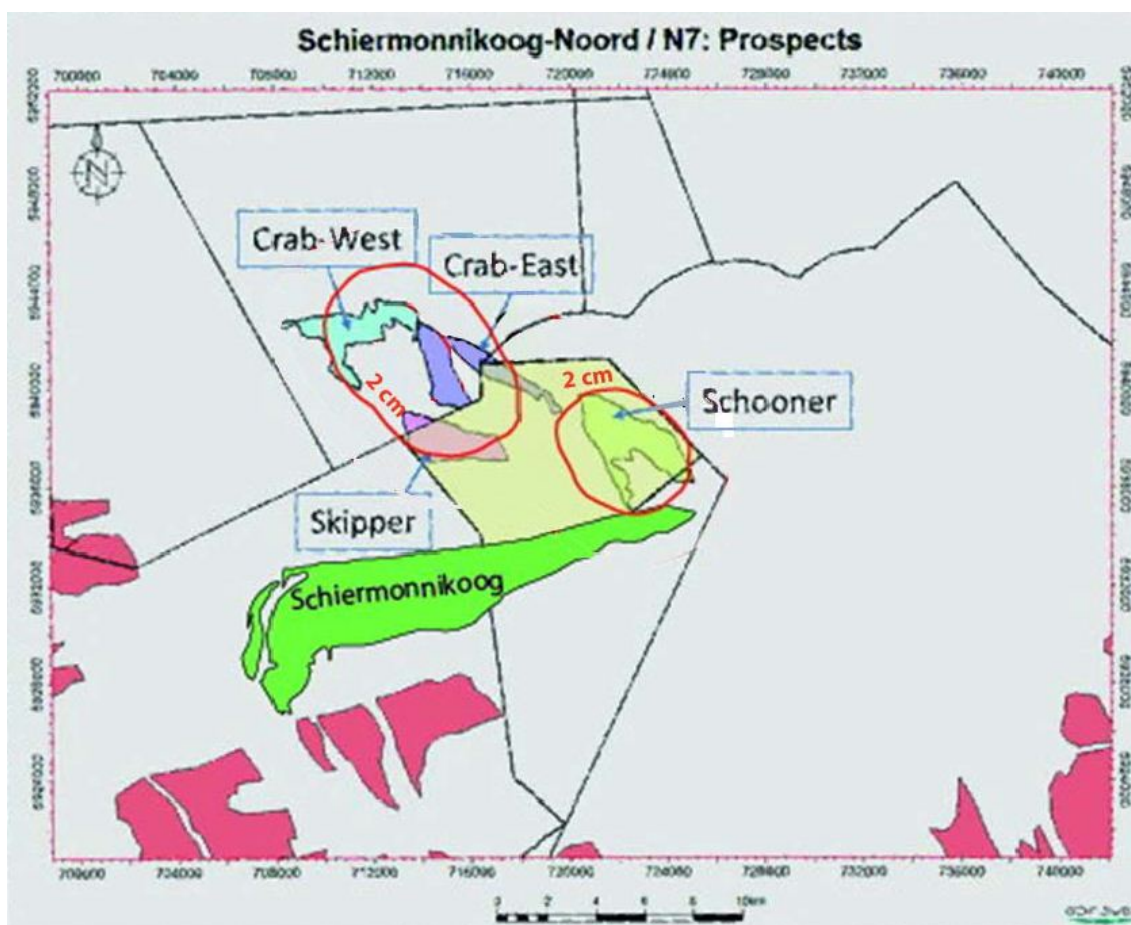
4.4.1 BODEMDALING

De winning van gas verlaagt de druk van de poriën in de reservoirgesteenten en veroorzaakt samendrukking (compactie) van de gesteenten. Deze compactie zet zich voort naar het oppervlak als

bodemdaling. Deze bodemdaling manifesteert zich aan de oppervlakte als schotel met een groot oppervlak en een beperkte diepte. Het diepste punt bevindt zich boven het gasveld.

De bodemdaling als gevolg van mogelijke gaswinning uit de prospects Crab-East, -West, Skipper en Schooner is in beeld gebracht door Fugro (2013). De bodemdaling op het diepste punt is bepaald op 3 cm. Uitgangspunt hierbij was dat uit alle vier de prospects gas gewonnen gaat worden. Als dat in één van de prospects niet het geval zal zijn dan is de bodemdaling geringer. In Afbeelding 16 zijn de bodemdalingcontouren weergegeven. Gezien de nauwkeurigheid van de berekeningen is alleen de 2 cm contour in beeld gebracht.

Afbeelding 16: Bodemdalingsschotels (Fugro 2013)

De bodemdalingcontour raakt het strand van Schiermonnikoog net. Het strand is van nature aan verandering onderhevig en de bodemdaling van 2 cm is zeer beperkt ten opzichte van de natuurlijke dynamiek. Verzilting als gevolg van de bodemdaling is daarom uit te sluiten.

4.4.2 HYDROMORFOLOGIE

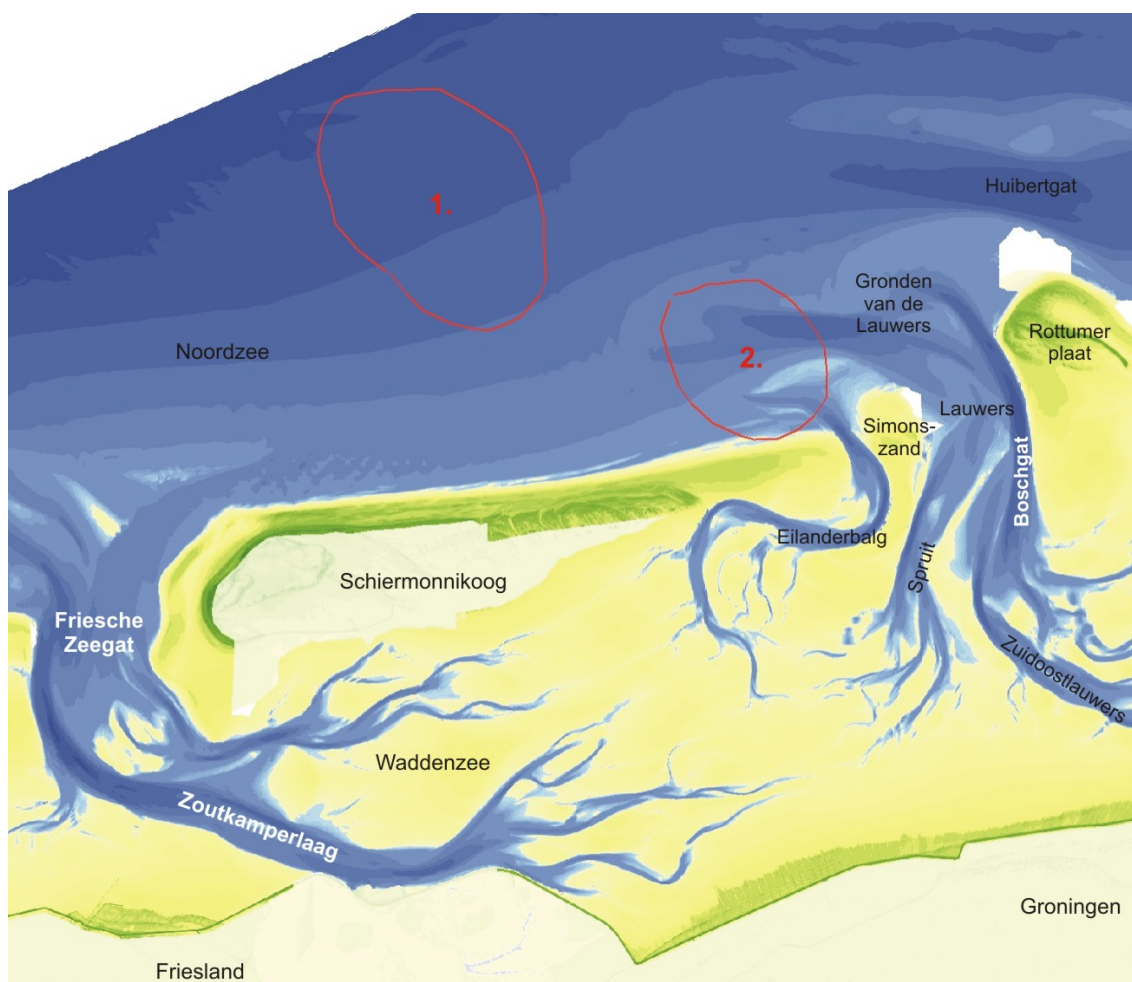
De voorgenomen gaswinning vindt plaats onder de Noordzee, in de nabijheid van de Waddenzee. Deze gebieden zijn van nature zeer dynamisch. Onder invloed van de getijdestroming, golven en de wind verandert de ligging van de bodem constant. De bodemdaling door gaswinning verloopt relatief langzaam en de omvang van de bodemdaling in cm is klein ten opzichte van de veranderingen die van nature optreden. Ook na verloop van tijd zal daarom geen sprake zijn van bodemdalingsschotels die meetbaar zijn in de zeebodem, omdat deze door de natuurlijke dynamiek worden 'overprint'. In deze paragraaf

wordt vastgesteld tot waar de invloed van de bodemdaling door gaswinning mogelijk reikt. Op basis hiervan wordt afgebakend welke gebieden wél en welke gebieden niet zullen worden beschouwd in het MER. Ook wordt stilgestaan bij het toepassen van de ‘gebruiksruimte’ en ‘meegroeivermogen’ principes voor de Waddenzee.

Ligging van de bodemdalingsschotels

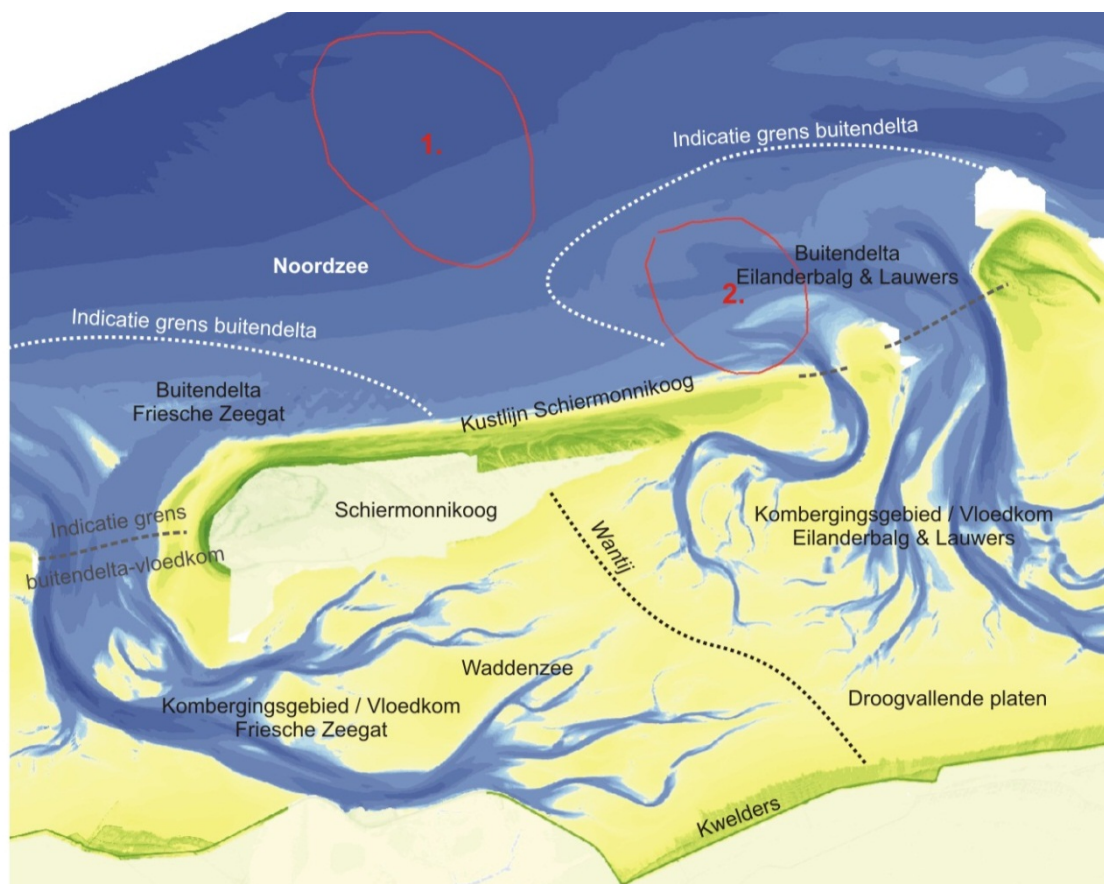
Voor het bepalen van het invloedgebied is uitgegaan van de gemodelleerde bodemdaling (Fugro, 2013). De contouren van de twee bodemdalingsschotels zijn weergegeven in Afbeelding 17. De 2 cm contour van de bodemdaling is weergegeven. Bodemdaling die minder dan 2 cm is, is in de praktijk niet meetbaar. De noordelijkwestelijke schotel (nummer 1 in Afbeelding 17) ligt ten noorden van Schiermonnikoog in de Noordzee, op waterdiepten van 10 tot 20 m onder NAP. De zuidoostelijke schotel (nummer 2 in Afbeelding 17) grenst aan de oostpunt van het eiland, en ligt op waterdiepten tot 7,5 m onder NAP.

Afbeelding 17: Kaart met de bodemdalingscontouren en de gebruikte namen

In Afbeelding 18 zijn de morfologische elementen in de omgeving van de bodemdalingsschotels weergegeven. Beide bodemdalingsschotels liggen aan de Noordzeezijde en niet in de Waddenzee. Schotel 1 ligt in de Noordzee, buiten de invloedssfeer van de Waddenzee. Schotel 2 ligt in het gebied van de buitendelta van Eilanderbalg en Lauwers. De buitendelta's zijn zandrijke ondieptes zeewaarts van de zeegaten die tussen de Waddeneilanden liggen.

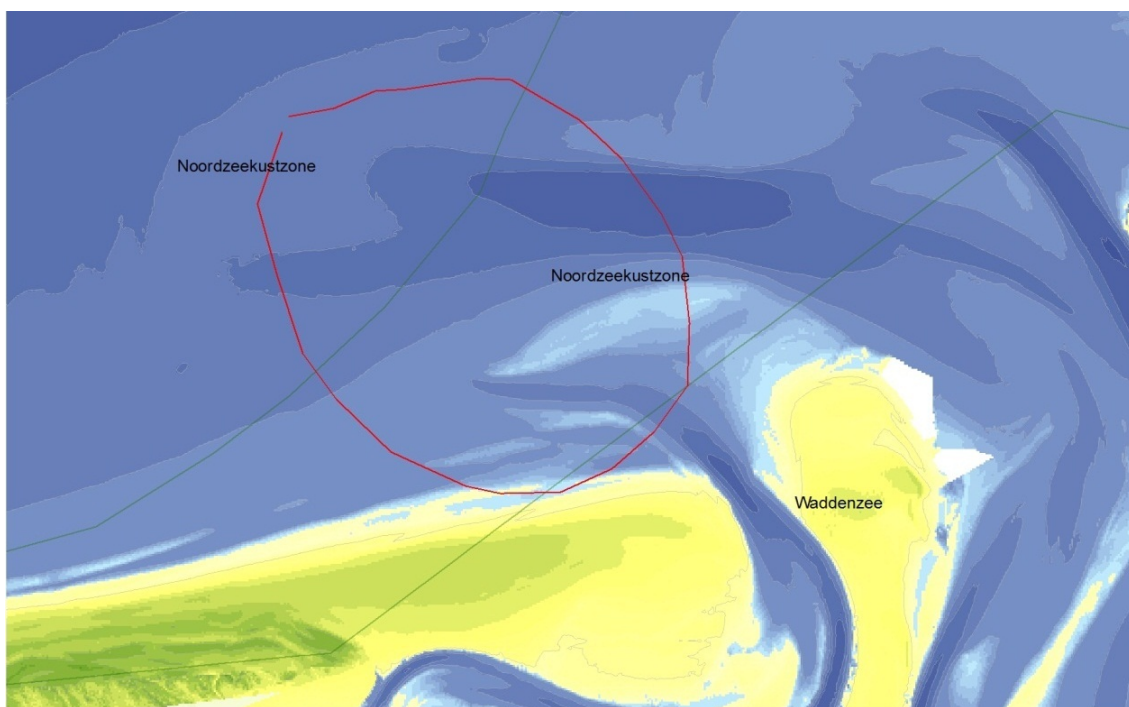
Afbeelding 18: Kaart met de morfologische elementen in de omgeving van het bodemdalingsgebied

In de detailkaart in Afbeelding 19 is zichtbaar dat de bodemdalingscontour de kustlijn van het eiland raakt. De contour gaat door het overgangsgebied van blauw naar geel, dat rond het niveau van laagwater ligt. De schotel ligt deels in de ondiepe onderwateroever. De bodemdaling bereikt de hogere delen van het strand niet en daarmee ook niet de gebieden waar embryonale duinen worden gevormd op de strandvlakte.

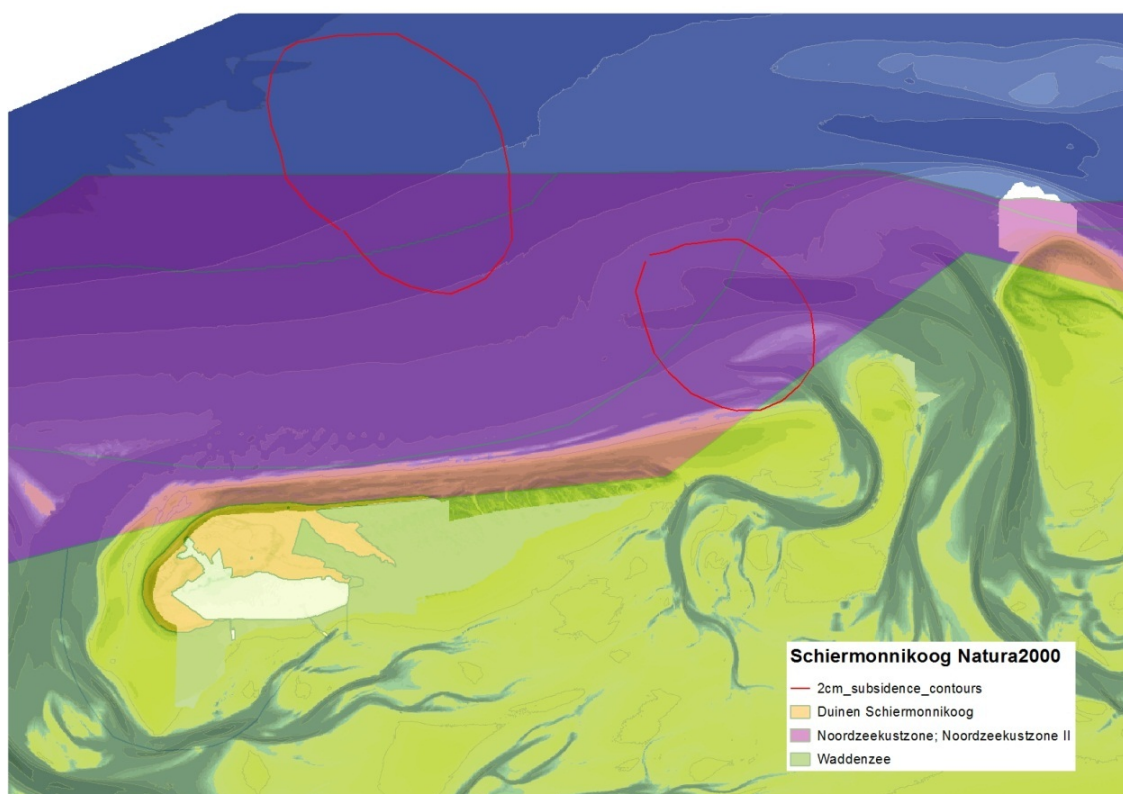
In de detailkaart in Afbeelding 19 zijn ook de grenzen van de Natura 2000-gebieden aangegeven rond bodemdalingsschotel 2. Vrijwel de gehele bodemdalingsschotel ligt in het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. Aan de zuidoostzijde ligt een heel klein deel in het Natura 2000-gebied Waddenzee.

Afbeelding 19: Detailkaart van oostkust van Schiermonnikoog met de bodemdalingsschotel en de grenzen van Natura 2000-gebieden

In Afbeelding 20 zijn de Natura 2000-gebieden in de omgeving van de bodemdalingsschotel weergegeven. Bodemdalingsschotel 1 ligt deels in het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone. De kwelders van Schiermonnikoog, die onderdeel zijn van het Natura 2000-gebied Waddenzee, met een overgang naar de Noordzeekustzone, worden niet door de bodemdaling beïnvloed. Ook de duinen van Schiermonnikoog (Natura 2000-gebied) worden niet door de bodemdaling beïnvloed.

Afbeelding 20: Kaart van de omgeving van bodemdalingsschotel en de grenzen van Natura 2000-gebieden

Invloedsgebied

In en rond de bodemdalingsschotels in de Noordzee wordt zand en slib getransporteerd door de dagelijkse getijdestroming en onder invloed van de golven. Door het transport van zand en slib wordt de bodemdalingsschotel vereffend en het effect van de bodemdaling als het ware 'uitgesmeerd' over een veel groter oppervlakte. Er vindt een tijdelijke herverdeling plaats van het zand en slib. Voor de twee bodemdalingsschotels verschilt het gebied waarover een herverdeling van zand en slib plaatsvindt.

Bodemdalingsschotel 1 (noordwestelijk, op de Noordzee)

Deze bodemdalingsschotel ligt in zijn geheel op de Noordzee, buiten de invloedsfeer van de buitendelta's. De herverdeling van sediment zal naar verwachting alleen plaatsvinden op de Noordzee. Het invloedsgebied van de bodemdalingsschotel strekt zich niet uit tot de Waddenzee.

Bodemdalingsschotel 2 (zuidoostelijk, op de buitendelta)

Deze bodemdalingsschotel ligt in het buitendeltagebied van de Eilanderbalg en de Lauwers. Vanuit deze buitendelta's vindt uitwisseling van zand en slib plaats met de in de Waddenzee gelegen vloedkom. Mogelijk zal een deel van het sediment dat in de bodemdalingsschotel terecht komt worden onthouden aan de vloedkom van de Waddenzee. Het sediment dat in de bodemdalingsschotel wordt afgezet komt in

dat geval niet ten goede aan de Waddenzee. De mate waarin dit plaats kan vinden, de omvang daarvan en de eventuele gevolgen voor de wadplaten zullen in het MER worden beschreven.

Meegroeivermogen en gebruiksruimte

Om te bepalen of in de Waddenzee bodemdaling kan plaatsvinden, zonder dat de kenmerken van het Waddensysteem wezenlijk veranderen, is het begrip “gebruiksruimte” geïntroduceerd (NAM, 2006; Ministerie van Economische Zaken, 2006). De gebruiksruimte van de Waddenzee is gedefinieerd als: “Het verschil tussen het meegroeivermogen van een kombergingsgebied en de relatieve zeespiegelstijging [...] Dit verschil is de ruimte die te gebruiken is voor menselijke activiteiten, die zandhonger genereren. Zoals bodemdaling veroorzaakt door gaswinning” (Ministerie van Economische Zaken, 2006). Het begrip “meegroeivermogen” van de Waddenzee is gedefinieerd als: “Het natuurlijke vermogen van een kombergingsgebied, uitgedrukt in mm/jaar over het hele gebied, om de relatieve zeespiegelstijging op lange termijn bij te houden terwijl het geomorfologisch evenwicht en de sedimentbalans in stand blijven” (Ministerie van Economische Zaken, 2006).

Omdat de bodemdaling door de beoogde gaswinning niet tot onder de kombergingsgebieden van de Waddenzee reikt zal deze bodemdaling geen zandhonger in de Waddenzee genereren. De gebruiksruimte van de Waddenzee hoeft dan ook niet te worden beschouwd.

Sedimenthuishouding en zandsuppleties

De bodemdaling door gaswinning leidt tot een afname van de voorraad zand en slib op de Noordzeebodem³. Het Nederlandse kustbeleid is gericht op het handhaven van de zandvoorraad van het kustfundament, de zone van de NAP -20 m lijn tot en met de duinen. Om de zandvoorraad op peil te houden zal het volume aan bodemdaling aangevuld moeten worden met sediment. Deze aanvulling zal deels van nature plaatsvinden doordat fijn sediment op de bodem wordt afgezet. In de ondiepe zone, waar golfwerking en getijdestroming voor veel waterbeweging zorgen, zal de bijdrage van slib beperkt zijn. Op de diepere delen van de Noordzeebodem kan fijn sediment een substantiële bijdrage leveren. Het volume dat niet van nature wordt aangevuld kan door middel van zandsuppleties worden aangevuld. Op voorhand is niet vast te stellen of en, zo ja, hoeveel suppleties worden aangebracht. Het MER gaat hier dieper op in.

Afbakening

Op basis van de contouren van de bodemdaling, de Natura 2000-gebiedsgrenzen en de morfologische kenmerken van het gebied zal in het MER *wel* worden beschouwd wat de effecten van de bodemdaling door gaswinning zijn op:

1. Het strand en de vooroever (onderdeel van het natura 2000-gebied Noordzeekustzone).
2. Het strand en de vooroever (onderdeel van het natura 2000-gebied Waddenzee).
3. De kombergingsgebieden van de Waddenzee (onderdeel van het Natura 2000-gebied Waddenzee).

Ook worden de effecten van eventuele zandsuppleties op het strand en de vooroever (onderdeel van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone) beschouwd.

Omdat op voorhand al effecten kunnen worden uitgesloten worden de volgende Natura 2000-gebieden *niet* beschouwd:

³ De hoeveelheid zand en slib op de Noordzeebodem verandert niet door de bodemdaling. Wel verandert het watervolume boven de zeebodem. De ontwikkeling van de zandvoorraad van het kuststelsel wordt beschouwd door de watervolumes ten opzichte van de (stijgende) zeespiegel te beschouwen.

1. De kwelders van Schiermonnikoog (onderdeel van het Natura 2000-gebied Waddenzee, met een overgang naar de Noordzeekustzone).
2. De duinen van Schiermonnikoog (onderdeel van de Natura 2000-gebieden Duinen Schiermonnikoog en Noordzeekustzone).

4.4.3 ECOLOGIE

Bodemdaling heeft invloed op de hoogteligging van de bodem, het oppervlak van habitattypen en herverdeling van het slib. Deze veranderingen kunnen doorwerken op verschillende beschermde natuurwaarden. In paragraaf 4.4.2 is uiteengezet tot waar de invloed van de gaswinning mogelijk reikt. In deze paragraaf wordt beschreven welke beschermde natuurwaarden kunnen worden beïnvloed door de bodemdaling en hydromorfologische veranderingen.

De effecten van het project op Natura 2000-gebieden worden beschreven in een passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet. De passende beoordeling gaat niet alleen in op bodemdaling, maar bijvoorbeeld ook op mogelijke verstoring als gevolg van licht- en geluidsemissies. De relatie tussen de passende beoordeling en de m.e.r. is in paragraaf 5.1.3 beschreven.

Natura 2000-gebieden

In de vorige paragraaf is een afbakening gemaakt welke Natura 2000-gebieden dienen te worden beschouwd in het MER. Het betreft de volgende twee Natura 2000-gebieden die relevant zijn voor dit project:

- Natura 2000-gebied Noordzeekustzone.
- Natura 2000-gebied Waddenzee.

Te verwachten effecten op habitattypen

De Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone zijn voor verschillende habitattypen aangewezen. In paragraaf 4.4.2 zijn de bodemdalingsschotels, die als gevolg van de gaswinning ontstaan, weergegeven. Binnen dit invloedsgebied zijn de volgende habitattypen aanwezig:

Natura 2000-gebied Waddenzee

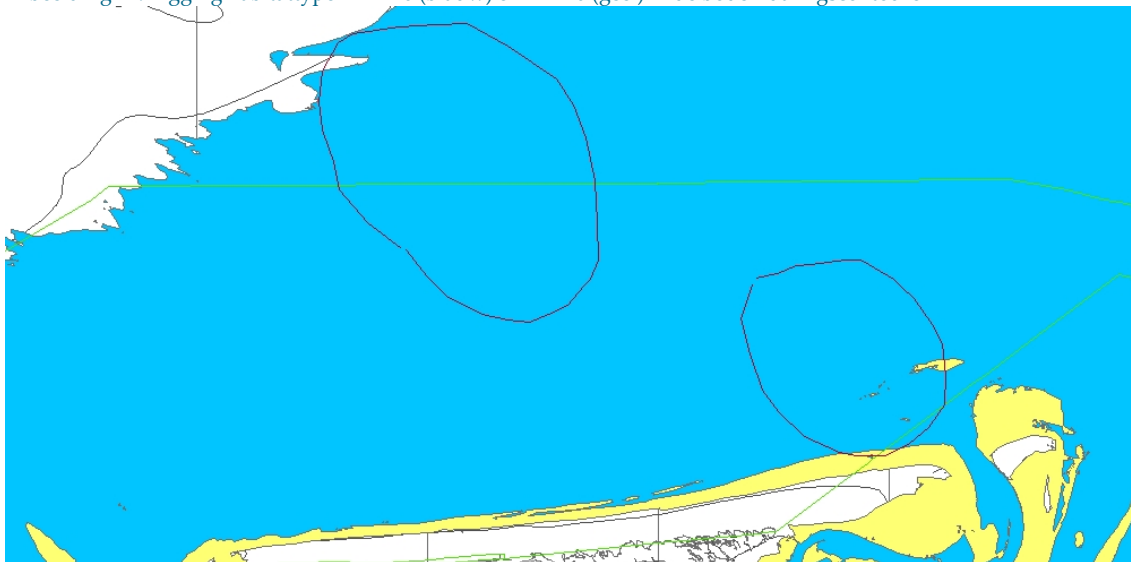
- H1110A - Permanent overstroomde zandbanken.
- H1140A - Slik- en zandplaten.

Natura 2000-gebied Noordzeekustzone

- H1110B – Permanent overstroomde zandbanken.
- H1140B – Slik- en zandplaten.

Binnen de bodemdalingscontour 1 is alleen het habitattype permanent overstroomde zandbanken (H1110) aanwezig. Binnen de bodemdalingscontour 2 zijn de habitattypen slik- en zandplaten (H1140) en permanent overstroomde zandbanken (H1110) aanwezig. Dit is weergegeven in Afbeelding 21. Het betreft een zeer dynamisch gebied, waardoor de grenzen tussen de habitattypen 1110 en 1140 kunnen verschuiven.

Afbeelding 21: Ligging habitattypen H1110 (blauw) en H1140 (geel) in de bodemdalingscontouren

Door de bodemdaling kan een deel van het habitattype 1140 overgaan in het habitattype 1110. Het habitattype 1140 zal dan in oppervlak afnemen en het habitattype 1110 in oppervlak toenemen. Verder zal door de bodemdaling een verdieping optreden van het habitattype 1110. De mate waarin dit plaats zal vinden, de omvang daarvan en de eventuele gevolgen voor deze habitattypen zullen in het MER worden beschreven.

In paragraaf 4.4.2 is tevens vastgesteld dat de bodemdaling geen invloed heeft op de instandhoudingsdoelstellingen voor de kwelderhabitattypen (H1310, H1320, H1330), omdat de bodemdalingscontour niet tot de gebieden reikt waar kwelders aanwezig zijn en het beschikbare sediment en de overstromingshoogte niet verandert door de bodemdaling. Ook worden de instandhoudingsdoelstellingen voor de duinhabitattypen (H2110, H2120, H2130, H2160, H2190) niet beïnvloed door bodemdaling, omdat de bodemdaling de hogere delen van het strand niet bereikt en daarmee ook niet de gebieden waar embryonale duinen (H2110) worden gevormd.

Van de benodigde zandsuppleties is nu niet bekend of, en zo ja, hoeveel, waar en op welk moment deze worden aangebracht. Op voorhand kan niet worden uitgesloten dat effecten door zandsuppleties op andere habitattypen kunnen ontstaan. De effecten van eventuele zandsuppleties op habitattypen worden meegenomen in het MER.

Te verwachten effecten op habitatrictlijnsoorten

Het Natura 2000-gebied Waddenzee is aangewezen voor trekvisserij, zeehonden en de nauwe korfslak. Het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone is eveneens aangewezen voor trekvisserij en zeehonden en ook voor de bruinvis. Binnen beide bodemdalingsschotels ontbreken ligplaatsen voor zeehonden, wel grenst bodemdalingsschotel 2 aan een ligplaats. De bodemdaling kan invloed hebben op de droogvalduur van droogvallende platen, die door zeehonden worden gebruikt als ligplaats, en dit kan een effect hebben op zeehonden. In het MER wordt dit nader onderzocht en onderbouwd.

Bodemdaling leidt niet tot effecten op trekvisen en bruinvisen omdat deze soorten niet op de bodem leven en ook niet op de platen voorkomen. Deze soorten worden dus niet beïnvloed door de gaswinning.

Voor de habitatrichtlijnsoort nauwe korfslak (H1014) is het duingebied verreweg het belangrijkste leefgebied, zodat gesteld kan worden dat deze soort ook buiten de invloedssfeer valt.

Te verwachten effecten op broedvogels

De Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone zijn aangewezen voor diverse broedvogels. De vogels broeden vooral op de stranden en kwelders van de eilanden en de vastelandskust en deze gebieden liggen buiten beide bodemdalingcontouren en dus buiten de invloedssfeer.

Te verwachten effecten op niet-broedvogels

De Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone zijn aangewezen voor diverse niet-broedvogels. Niet alle aangewezen niet-broedvogels worden beïnvloed door bodemdaling, alleen de soorten die foerageren op droogvallende platen en de naar schelpdieren duikende soorten (eenden) kunnen worden beïnvloed. Als gevolg van de verdieping van de permanent overstromde zandbanken zouden de naar schelpdier duikende eenden minder goed hun voedsel kunnen bereiken en ook kan de verdieping een negatieve invloed hebben op aanwezige schelpdieren. Als gevolg van de mogelijke veranderingen in oppervlakte en in droogvalduur van droogvallende platen kunnen effecten ontstaan op foeragerende steltlopers en eenden. De effecten zijn afhankelijk van de mate waarin de droogvalduur en oppervlakte veranderen en welke bodemdieren, die als voedsel voor de beschermde vogels dienen, aanwezig zijn. In het MER wordt dit nader onderzocht en onderbouwd.

Zandsuppleties kunnen ertoe leiden dat bodemleven dieper onder het sediment verdwijnt, waardoor dit voedsel slechter of niet meer bereikbaar is voor foeragerende vogels. In het MER wordt dit nader onderzocht en onderbouwd.

Ecologische Hoofdstructuur

De Waddenzee en Noordzee zijn onderdelen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De te verwachten effecten komen globaal overeen met de onder het kopje Natura 2000-gebieden beschreven effecten, omdat de waarden waarvoor de Waddenzee en Noordzee als EHS-gebied worden beschermd grotendeels overeenkomen met de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. De effecten van bodemdaling op de wezenlijke kenmerken en waarden⁴ worden in het MER meegenomen.

Integraal Beheerplan Noordzee 2015

Nederland heeft de volgende gebieden Friese Front, Klaverbank, Doggersbank, Centrale Oestergronden en Kustzee aangewezen als Gebieden met Bijzondere Ecologische Waarden. De bescherming en begrenzing van deze gebieden zijn uitgewerkt in het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 (IBN2015). De te verwachten effecten komen globaal overeen met de onder het kopje Natura 2000-gebieden beschreven effecten, omdat de waarden waarvoor de Gebieden met Bijzondere Ecologische Waarden zijn aangewezen grotendeels overeenkomen met de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. De te verwachten effecten op Gebieden met Bijzondere Ecologische Waarden worden meegenomen in het MER.

⁴ Onder "wezenlijke kenmerken en waarden" wordt verstaan "de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen geldend voor het gebied".

Flora- en faunawet

Het merendeel van de beschermde soorten die in de Waddenzee en Noordzee voorkomen zijn de soorten waarvoor deze gebieden als Natura2000-gebied zijn aangewezen. De te verwachten effecten komen overeen met de onder het kopje Natura 2000-gebieden beschreven effecten. De effecten op beschermde soorten zullen worden meegenomen in het MER. In het MER zal tevens aandacht worden besteed aan de soorten van de Rode lijsten⁵.

De geconstateerde effecten worden in het MER afgezet tegen de verschillende wettelijke en beleidsmatige kaders van natuur. Getoetst zal worden in welke mate de geconstateerde effecten in strijd zijn met de beschermingsformules die deze kaders bieden. Daarnaast wordt beoordeeld wat de ernst is van deze strijdigheden en op welke wijze oplossingen (mitigerende maatregelen) gevonden kunnen worden.

⁵ Rode lijsten bevatten een overzicht aan soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. Voor elke dier- en plantensoort is een aparte Rode lijst samengesteld. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de minister van EL&I (www.mineleni.nl).

4.5 BEOORDELINGSKADER

Op basis van de te verwachten effecten zoals beschreven in de voorgaande paragrafen is een beoordelingskader vastgesteld. In het MER worden de effecten conform dit kader beoordeeld.

Tabel 1: Beoordelingskader

Thema	Aspect	Criterium	Kwantitatief/ kwalitatief
Hydromorfologie	Gebruiksruimte	Bodemdaling, zeespiegelstijging en meegroeivermogen	Kwantitatief
	Plaatareaal	Areaal droogvallende platen en droogvalduur plaatareaal	Kwantitatief
		Areaal permanent onder water staande platen	Kwantitatief
	Sediment	Verandering in sedimentsamenstelling	Kwantitatief
		Verandering in sedimentstromen en eventueel extra benodigde zandsuppleties	Kwantitatief
Bodem en water	Bodem	Vergraving	Kwantitatief
	Water	Vertroebeling	Kwantitatief
Milieu	Lucht	Luchtemissies	Kwantitatief
	Geluid	Geluidshinder	Kwantitatief
	Trillingen	Trillingshinder	Kwalitatief
	Licht	Lichthinder	Kwalitatief
Ecologie	Mariene ecologie	Beïnvloeding beschermde gebieden	Kwantitatief/kwalitatief
		Beïnvloeding flora en fauna (met name vogels op platen en hun voedsel)	Kwantitatief/kwalitatief
Archeologie	Maritieme archeologie	Aantasting archeologische waarden	Kwalitatief
Landschap	Visuele impact	Visuele impact	Kwalitatief
Veiligheid	Nautische veiligheid	Verandering scheepvaartveiligheid	Kwalitatief
	Incidenten en calamiteiten	Kans op incidenten	Kwalitatief
		Kans op calamiteiten	Kwalitatief
Gebruiksfuncties	Scheepvaart	Toegankelijkheid vaarroutes	Kwalitatief
	Kabels en leidingen	Effecten op kabels en leidingen	Kwalitatief

5

Procedure en besluiten

5.1 PROCEDURE

Op de voorgenomen activiteiten van GDF SUEZ E&P zijn verschillende procedures van toepassing. In onderstaande paragrafen zijn de belangrijkste procedures toegelicht.

5.1.1 WABO EN BARMM

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) reguleert de oprichting en instandhouding van mijnbouwwerken en inrichtingen in Nederland en op de Nederlandse territoriale zee (binnen de 12-mijlszone). Onder het begrip mijnbouwwerk vallen zowel boorgaten als werken bestemd voor de opsporing, de winning en de opslag van delfstoffen, zo blijkt uit het Mijnbouwbesluit.

In artikel 2.1, lid 3 van de Wabo is opgenomen dat een proefboring zonder vergunning uitgevoerd kan worden als dat bepaald is bij algemene maatregel van bestuur. Voor mijnbouwwerken is het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (Barmm) deze algemene maatregel van bestuur. Volgens het Barmm kan in dit geval worden volstaan met een melding, omdat geen sprake is van een activiteit in gevoelig gebied. De boring vindt namelijk niet plaats in Natura 2000-gebied of EHS.

5.1.2 BESLUIT MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Voor sommige activiteiten, die mogelijk gevolgen hebben voor het milieu, is het verplicht om een milieueffectrapportage (m.e.r.) te doorlopen. Voor andere activiteiten is het verplicht om te bepalen of een m.e.r. al dan niet noodzakelijk is, de zogenaamde m.e.r.-beoordelingsplicht.

In het Besluit milieueffectrapportage is opgenomen voor welke activiteiten en in welke gevallen een m.e.r. of een m.e.r.-beoordelingsplicht uitgevoerd moet worden. Voor de opsporing van gas bestaat een m.e.r.-beoordelingsplicht, vanwege de boring die uitgevoerd wordt:

Bijlage D, categorie 17.2

Diepboringen dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan(...) met uitzondering van boringen voor het onderzoek naar de stabiliteit van de grond.

Indien uit de proefboring(en) blijkt dat zich in de blokken N7b en Schiermonnikoog-Noord een economische winbare hoeveelheid aardgas bevindt, bestaat het voornemen om over te gaan tot winning van het aardgas. Voordat daartoe kan worden overgegaan, dienen voor diverse activiteiten vergunningen te worden aangevraagd (zie paragraaf 5.2). Voor deze activiteiten bestaat soms een m.e.r.-plicht (bijlage C) en soms een m.e.r.-beoordelingsplicht (bijlage D).

In Tabel 2 staat een overzicht van de activiteiten bij de opsporing en winning van aardgas die m.e.r.-plichtig of m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn.

Tabel 2: Activiteiten bij de opsporing en winning van aardgas die m.e.r.-(beoordelings)plichtig zijn

Activiteit	Wettelijke basis	M.e.r.-(beoordelings)plicht
Voor de boring	Bijlage D, categorie 17.2	Diepboringen dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan(...) met uitzondering van boringen voor het onderzoek naar de stabiliteit van de grond.
Voor de leidingaanleg	Bijlage D, categorie 8.2	De aanleg, wijziging of uitbreiding van een buisleiding voor het transport van aardgas. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een buisleiding die over een lengte van 5 kilometer of meer is gelegen of geprojecteerd in een gevoelig gebied als bedoeld onder a, b (tot 3 zeemijl uit de kust) of d, van punt 1 van onderdeel A van deze bijlage.
Voor de winning	Bijlage C, categorie 17.2	De winning van aardolie en aardgas dan wel de wijziging of uitbreiding daarvan. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een gewonnen hoeveelheid van (...) meer dan 500.000 m3 aardgas per dag.
Voor de installatie	Bijlage D, categorie 17.3	(...) alsmede de oprichting van oppervlakte-installaties van bedrijven voor de winning van aardolie of aardgas. In alle gevallen.

Vrijwillige m.e.r.-procedure

GDF SUEZ E&P gaat in de opsporingsfase een proefboring uitvoeren. Het uitvoeren van deze boring is m.e.r.-beoordelingsplichtig. GDF SUEZ E&P heeft besloten een vrijwillige m.e.r.-procedure te doorlopen en daarmee geen m.e.r.-beoordeling uit te laten voeren. Of GDF SUEZ E&P tot winning overgaat, hangt af van de resultaten van de opsporingsfase. Vooruitlopend op deze resultaten gaat het MER ook in op de effecten van daadwerkelijke winning. Voor de eventuele winningsfase zal de m.e.r.-procedure opnieuw volledig worden doorlopen.

In Afbeelding 22 is de m.e.r.-procedure weergegeven. Vervolgens zijn de stappen uit de m.e.r.-procedure toegelicht.

Afbeelding 22: Uitgebreide m.e.r.-procedure

Kennisgeving en zienswijzen

De m.e.r.-procedure is officieel van start gegaan met een openbare kennisgeving en de ter inzage legging van deze startnotitie. Belanghebbenden worden in de gelegenheid gesteld om met hun zienswijzen, een reactie te geven op de voorgestelde aanpak voor het MER.

Raadpleging

Naast de openbare kennisgeving en ter inzage legging worden de betrokken bestuursorganen en wettelijk adviseurs direct geraadpleegd over de reikwijdte en detailniveau van het MER.

MER

Vervolgens wordt het noodzakelijke onderzoek uitgevoerd. De ingebrachte adviezen en zienswijzen worden, indien relevant, hierbij betrokken. Het onderzoeksresultaat wordt gebundeld in het MER. Belangrijk is wel dat het MER, ongeacht de presentatievorm, aan een aantal wettelijke inhoudseisen voldoet.

De inhoudseisen zijn als volgt:

- Doel.
- Voorgenomen activiteit en alternatieven.
- Relevante plannen en besluiten.
- Huidige situatie en autonome ontwikkeling.
- Effecten.
- Vergelijking.
- Mitigerende en compenserende maatregelen.
- Leemten in informatie.
- Samenvatting.

Kennisgeving, zienswijzen en advies Commissie voor de milieueffectrapportage

Het doel van de m.e.r.-procedure is het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen in de besluitvorming. Het MER wordt zes weken ter visie gelegd. Tijdens de tervisielegging is er gelegenheid tot het indienen van zienswijzen.

Een speciaal aandachtspunt is de toetsing van het MER door de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.). De Commissie m.e.r. toetst of er voldoende informatie beschikbaar is voor de besluitvorming. Vervolgens geeft zij een positief of negatief advies aan het bevoegd gezag.

5.1.3 NATUURBESCHERMINGSWET

Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 dient een Natuurbeschermingswet-vergunning (voorts Nbw-vergunning) te worden aangevraagd voor projecten of andere handelingen die een significant project kunnen hebben op Natura 2000-gebieden. De beoordeling of een besluit significante effecten heeft op Natura 2000-gebieden wordt ook wel een 'passende beoordeling' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 biedt de mogelijkheid om een passende beoordeling deel te laten uitmaken van de m.e.r.-procedure. Het bevoegde gezag maakt de keuze of hier al dan niet toe wordt overgegaan.

Vanwege de nabijheid van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone wordt een passende beoordeling opgesteld voor het project. Deze passende beoordeling maakt deel uit van het MER.

5.1.4 RIJKSCOÖRDINATIEREGELING

Juridische basis van de rijkscoördinatieregeling

De procedure die wordt aangeduid als de rijkscoördinatieregeling is geregeld in artikel 3.35, eerste lid, Wro en omvat twee elementen. Ten eerste een inpassingsplan, een ruimtelijk besluit van de rijksoverheid op basis van artikel 3.28 Wro, dat onderdeel uit gaat maken van de ter plaatse reeds geldende bestemmingsplannen. Ten tweede de gecoördineerde voorbereiding door de rijksoverheid van de voor een project benodigde (overige) besluiten.

Bij wet van 25 september 2008, die in werking is getreden op 1 maart 2009, is bepaald dat de rijkscoördinatieregeling wordt toegepast voor bepaalde projecten op het gebied van energie-infrastructuur. Met die wet zijn daartoe de Elektriciteitswet 1998, de Mijnbouwwet en de Gaswet gewijzigd. De toegang tot de rijkscoördinatieregeling vloeit voor het onderhavige project dan ook voort uit artikel 141a, eerste lid, van de Mijnbouwwet. Op grond van artikel 141a, eerste lid, van de Mijnbouwwet is de rijkscoördinatieregeling van toepassing, indien het gaat om de aanleg of uitbreiding van mijnbouwwerk ten behoeve van de opsporing of de winning van aardgas in of onder een Natura 2000-gebied.

Coördinatie uitvoeringsbesluiten

De rijkscoördinatieregeling maakt een parallelle en een gecoördineerde voorbereiding van alle voor de verwezenlijking van het project benodigde besluiten mogelijk (artikel 3.35, eerste lid, onder b, Wro). Hierbij kan onder andere worden gedacht aan ontheffingen op grond van de Flora- en faunawet. De besluiten worden voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht en de bijzondere procedurele regels in artikel 3.31, derde lid, Wro. De regeling voorziet in een gezamenlijke kennisgeving en terinzagelegging van de ontwerpbesluiten (artikel 3.31, derde lid, onder b, Wro in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, Wro) en gelijktijdige bekendmaking van de besluiten (artikel 3.32 Wro in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, Wro).

De bevoegdheid om uitvoeringsbesluiten te nemen, blijft in beginsel bij de wettelijk bevoegde bestuursorganen berusten. De daartoe aangewezen minister (in dit geval op grond van artikel 141b, eerste lid, van de Mijnbouwwet de minister van Economische Zaken) kan van die bestuursorganen (die bevoegd zijn om de uitvoeringsbesluiten te nemen) de medewerking vorderen die nodig is voor het slagen van de coördinatie. De bestuursorganen zijn verplicht medewerking te verlenen (artikel 3.35, derde lid, Wro). Indien een betrokken bestuursorgaan niet of niet tijdig overeenkomstig de aanvraag beslist, dan wel een besluit neemt dat wijziging behoeft, kan de minister van Economische Zaken, tezamen met de minister tot wiens beleidsterrein het desbetreffende uitvoeringsbesluit behoort, een beslissing nemen die in de plaats treedt van het besluit van dat bestuursorgaan. Dit is de zogenoemde interventiebevoegdheid (artikel 3.36, eerste lid, Wro).

Toepassing van de coördinatieregeling laat de materiële toetsingskaders voor de uitvoeringsbesluiten in beginsel onverlet. Deze besluiten moeten dus aan dezelfde inhoudelijke eisen voldoen als wanneer de coördinatieregeling niet zou zijn toegepast. Een uitzondering is dat bepalingen in regelingen van provincies, gemeenten en waterschappen om dringende redenen buiten toepassing kunnen worden gelaten, als door die bepalingen de verwezenlijking van het betrokken onderdeel van het nationaal ruimtelijk beleid onevenredig wordt belemmerd (artikel 3.35, achtste, lid Wro).

Beroepsprocedure

Alle besluiten worden gelijktijdig ter inzage gelegd in de verschillende stappen van de procedure. Dit geldt dus zowel voor de ontwerpbesluiten als de vastgestelde besluiten. Ook het beroep bij de bestuursrechter wordt gebundeld indien de besluiten gelijktijdig zijn bekend gemaakt. Tegen de gecoördineerd voorbereide besluiten staat rechtstreeks beroep open bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (artikel 8.2. eerste lid, onder e, in samenhang met artikel 8.3 eerste lid, onder b Wro).

Gelet op het feit dat er sprake is van 'ontwikkeling en verwezenlijking van werken en gebieden krachtens afdeling 3.5 Wro', is op grond van het bepaalde in artikel 1.1 lid 1 onder a in samenhang met artikel 2.1 van bijlage I van de Crisis- en herstelwet, de Crisis- en herstelwet van toepassing. Dit brengt onder meer met zich mee dat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een termijn van 6 maanden heeft voor het doen van een uitspraak op een beroep en dat het beroepsschrift, op straffe van niet-ontvankelijkheid, meteen de gronden van beroep moet bevatten (het indienen van een pro forma beroepsschrift is niet mogelijk).

5.2 BESLUITEN

Indien uit de proefboringen blijkt dat zich in de blokken N7b en Schiermonnikoog-Noord een economische winbare hoeveelheid aardgas bevindt, is het voornemen om over te gaan tot winning. Voordat daartoe kan worden overgegaan moeten voor diverse activiteiten vergunningen worden aangevraagd. Daarnaast moeten meldingen worden gedaan en ontheffingen worden gevraagd.

In Tabel 3 is een overzicht opgenomen van deze vergunningen, ontheffingen en meldingen. Hierna volgt een toelichting.

Tabel 3: Overzicht van vergunningen, meldingen en ontheffingen voor de voorgenomen activiteit

Wet/AMvB/ ministeriële regeling	Vergunning/ontheffing/instemming/ melding
Opsporingsfase	
Mijnbouwwet	Opsporingsvergunning
Mijnbouwbesluit	Ontheffingen scheepvaartverkeer indien sprake van druk bevaren gebied (art. 45 Mbb)
	Instemming ingebruikname helikopterdek (art. 51 Mbb)
	Instemming met rampenbestrijdingsplan (art. 85 Mbb)
Barmm	Melding aanleg boorgat mobiele installatie voor proefboring
Natuurbeschermingswet 1998	Vergunning
Flora- en faunawet	Ontheffing
Winningsfase	
Mijnbouwwet	Winningsvergunning
	Instemming winningsplan (art. 34, lid 3 Mw)
Mijnbouwbesluit	Instemming meetplan (art. 30 Mbb)
	Instemming winning (art. 55 Mbb)
	Pijpleidingvergunning (art. 94 Mbb)
	Instemming ingebruikname pijpleiding (art. 97 Mbb)
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	Omgevingsvergunning voor mijnbouwwerken en inrichtingen
Natuurbeschermingswet 1998	Vergunning
Flora- en faunawet	Ontheffing

Mijnbouwwet

Opsporingsvergunning

Voordat een diepboring überhaupt kan plaatsvinden is op grond van de Mijnbouwwet een opsporingsvergunning nodig. Een opsporingsvergunning geeft de vergunninghouder het exclusieve recht om in een bepaald gebied een bepaalde delfstof op te sporen.

Winningsvergunning

Als blijkt dat zich in de blokken N7b en Schiermonnikoog-Noord een economische winbare hoeveelheid aardgas bevindt, zal worden overgegaan tot winning. Hiervoor is een winningsvergunning vereist. Een winningsvergunning geeft de vergunninghouder het exclusieve recht om in een bepaald gebied een bepaalde delfstof te winnen.

Voordat van de winningsvergunning gebruik mag worden gemaakt, moet de vergunninghouder een winningsplan opstellen en hiervoor instemming krijgen van de Minister. In het winningsplan worden

operationele aspecten van de winning geregeld, zoals de verwachte hoeveelheid te winnen delfstoffen, de snelheid van de winning, mogelijke bodembeweging en schade die daarvan het gevolg kan zijn.

Instemming winningsplan

Het winnen van delfstoffen geschiedt overeenkomstig een winningsplan. In het winningsplan staat beschreven hoeveel delfstoffen er naar verwachting in de bodem aanwezig zijn en waar deze delfstoffen zijn gelegen. Daarnaast staat in het winningsplan ook de duur van de winning vermeld en de wijze waarop wordt gewonnen. Ook staat in het winningsplan vermeld hoeveel delfstoffen er jaarlijks worden gewonnen.

Mijnbouwbesluit

Opsporingsfase

In de opsporingsfase dient een ontheffing te worden aangevraagd bij de Minister van Infrastructuur en Milieu, indien de proefboring plaatsvindt in een druk bevaaren gebied. Deze ontheffing wordt slechts geweigerd in het belang van de scheepvaart.

Daarnaast dient de Minister in te stemmen met de ingebruikname van het op het boorplatform aanwezige helikopterdek. Een verleende instemming geldt voor een periode van drie jaar.

Voorts dient de initiatiefnemer een rampenbestrijdingsplan op te stellen voor elke mijnbouwinstallatie die in gebruik is ten behoeve van de opsporing, de winning of de opslag van delfstoffen.

Winningsfase

Voordat de initiatiefnemer kan overgaan tot winning dient de uitvoerder metingen te verrichten naar bodembeweging ten gevolge van het winnen van delfstoffen. Deze metingen worden verricht overeenkomstig een meetplan. De Minister dient in te stemmen met het meetplan voordat tot winning kan worden overgegaan.

Daarnaast is het verboden om zonder instemming van de Minister van Economische Zaken een mijnbouwinstallatie te plaatsen, die uitsluitend bestemd is voor de winning. Het verzoek tot instemming dient uiterlijk acht weken voor het plaatsen van dat de mijnbouwinstallatie te worden ingediend.

Voor het aanleggen van een pijpleiding is een pijpleidingvergunning vereist van de Minister van Economische Zaken. Een pijpleiding moet voldoende sterk zijn en moet daarnaast bestand zijn tegen bijvoorbeeld corrosie. Ook hier geldt dat de instemming van de Minister vereist is voordat de pijpleiding in gebruik mag worden genomen.

Barmm

Voor mijnbouwwerken geldt is in sommige gevallen het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (Barmm) van toepassing. Volgens het Barmm kan worden volstaan met een melding, indien er geen sprake is van een boring of een andere tijdelijke installatie in gevoelig gebied.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

De vergunningplicht voor mijnbouwwerken en inrichtingen is gebaseerd op art. 2.1, lid 1, onder e Wabo. Het gaat dan om inrichtingen waarvoor in bijlage I van het Bor een vergunningplicht geldt (zogenaamde vergunningplichtige inrichtingen).

Onder het begrip 'inrichting' in art. 2.1, lid 1 Wabo, onder e, vallen ook mijnbouwwerken die als inrichting kunnen worden gekwalificeerd. Daarnaast zijn er mijnbouwwerken die niet tegelijkertijd een inrichting

zijn. De Memorie van Toelichting noemt hierbij als voorbeeld mijnbouwwerken ten behoeve van het opsporen van delfstoffen die, omdat deze werkzaamheden maar tijdelijk worden uitgevoerd, niet onder het begrip 'inrichting' vallen. Dergelijke tijdelijke werkzaamheden voor het opsporen van delfstoffen vallen onder het begrip 'mijnbouwwerk' in art. 2.1, lid 1 e Wabo. Kortom: de vergunningplicht voor zowel inrichtingen als mijnbouwwerken is opgenomen in art. 2.1, lid 1, onder e Wabo.

Natuurbeschermingswet

Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 dient een Natuurbeschermingswet-vergunning (voorts Nbw-vergunning) te worden aangevraagd voor projecten of andere handelingen die een significant project kunnen hebben op Natura 2000-gebieden. De beoordeling of een besluit significante effecten heeft op Natura 2000-gebieden wordt ook wel het maken van een 'passende beoordeling' genoemd.

Flora- en faunawet

De doelstelling van de Flora- en faunawet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Daarnaast erkent de wet dat ook dieren die geen direct nut opleveren voor de mens van onvervangbare waarde zijn (erkenning van de intrinsieke waarde). Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van het ministerie van Economische Zaken.

Bijlage 1 Bronnen

- Fugro (2013), Bodemdalingsstudie N7b en Schiermonnikoog-Noord.
- Ministerie van Economische Zaken (2006), Gaswinning binnen randvoorwaarden; Passende beoordeling van het rijksprojectbesluit gaswinning onder de Waddenzee vanaf de locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen. Rapport.
- Nederlandse Aardolie Maatschappij (2006), MER Aardgaswinning Waddenzeegebied vanaf locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen, Assen, 2006.
- Nogepe, website: <http://www.nogepe.nl/nl/Home/OliegasinNederland/Kleineveldenbeleid.aspx>.
- Rijksoverheid (2011), Herziening Integraal Beheerplan Noordzee 2015.
- Werkgroep 4 van de Commissie Integraal waterbeheer (2002), Stand der Techniek Offshore Productiewater Olie- Gaswinningsindustrie.

Colofon

STARTNOTITIE RCR PROJECT PROEFBORING TEN BEHOEVE VAN GASWINNING TEN NOORDEN VAN SCHIERMONNIKOOG

OPDRACHTGEVER:

GDF SUEZ E&P Nederland B.V.

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

Ivo de Groot
Tim Schellekens

GECONTROLEERD DOOR:

Steeff van Baalen
Garnt Swinkels

VRIJGEGEVEN DOOR:

Yvonne Rosloot

28 mei 2013
076919205:D

ARCADIS NEDERLAND BV
Beaulieustraat 22
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Tel 026 3778 911
Fax 026 3515 235
www.arcadis.nl
Handelsregister 9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.

